

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

แผนที่สีเขียวเพื่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน

Green Map for Sustainable Management of Community

Tourism Resources

โดย

สวัญญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์ และคณะ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

2556

รหัสโครงการวิจัย มจ.1-55-035

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง แผนที่สีเขียวเพื่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน

Green Map for Sustainable Management of Community Tourism Resources.

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย ประจำปี 2555

จำนวน 100,000 บาท

หัวหน้าโครงการ สวิษฐา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์

ผู้ร่วมโครงการ สมใจ ปงหาญ

มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ

กาญจนา ปงหาญ

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

1 มิถุนายน 2556

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง แผนที่สีเขียวเพื่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน (Green Map for Sustainable Management of Community Tourism Resources) ได้สำเร็จลุล่วง โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีงบประมาณ 2555 ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว และสำนักฟาร์มมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่อนุเคราะห์เรื่องสถานที่ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ เทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้คำแนะนำและความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ค่ายแทนคุณที่เอื้อเฟื้อสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม รวมถึงบุคลากรในการจัดเตรียมสถานที่และอำนวยความสะดวกให้ตลอดช่วงระยะเวลาโครงการ

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิระพล ทองมา ที่ให้คำปรึกษาและสนับสนุนมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ พวงงามชื่น สำหรับความช่วยเหลือในการทำงานอย่างหนักร่วมกันในกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอน และผู้ประสานงานสำนักวิจัยที่ให้คำแนะนำในด้านการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน นักวิชาการ นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	ก
สารบัญภาพ	ง
บทคัดย่อ	1
ABSTRACT	3
บทที่ 1 บทนำ	5
ความสำคัญของปัญหา	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
นิยามศัพท์	8
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว(GREEN TOURISM)	14
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	16
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	21
แนวความคิดและกระบวนการจัดทำมาตรฐานชุมชนสีเขียว	24
กรอบแนวคิดของการวิจัย	30
สมมุติฐานการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	32
ประชากร	32
กลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือในการวิจัย	32
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	42
ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	42
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน	50
แผนที่สีเขียวและทุนของชุมชน	64
การท่องเที่ยวสีเขียว	167
ทัศนคติต่อความรู้เรื่องการท่องเที่ยวสีเขียว	183
สรุปบทเรียนชุมชน	187
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	189
สรุปผลการวิจัย	189
อภิปรายผลการวิจัย	198
ข้อเสนอแนะ	201
เอกสารอ้างอิง	202
ภาคผนวก	204

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วม	43
ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของผู้เข้าร่วม	47
ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านองค์กรชุมชน	50
ตารางที่ 4 ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน	51
ตารางที่ 5 ระดับการรับรู้ในความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการ ทรัพยากรของชุมชน	59
ตารางที่ 6 ทดสอบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ก่อนและ หลัง	163
ตารางที่ 7 ระดับความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมท้องถิ่น	164
ตารางที่ 8 ทดสอบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลัง	183
ตารางที่ 9 ทักษะการรู้ ประสิทธิภาพและทักษะการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สีเขียว	184

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ตัวอย่างสัญลักษณ์ของกรีนแมป VERSION 2	28
ภาพที่ 2 ตัวอย่างสัญลักษณ์ของกรีนแมป	29
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	31
ภาพที่ 4 เกมล่าสมบัติ	57
ภาพที่ 5 ชุมชนวาดภาพเพื่อแสดงการจัดสรรพื้นที่การใช้ประโยชน์	65
ภาพที่ 6 การแบ่งกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับทุนของชุมชน	66
ภาพที่ 7 สถานที่ผลิตปุ๋ยหมักฟาร์มมหาวิทยาลัย	68
ภาพที่ 8 สถานที่ผลิตปุ๋ยหมักในชุมชน	68
ภาพที่ 9 แหล่งทิ้งของเสียและขยะพิษในชุมชน	69
ภาพที่ 10 ฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้	69
ภาพที่ 11 แปลงดอกไม้	70
ภาพที่ 12 บึงบัวหลวง	71
ภาพที่ 13 ฟาร์มสัตว์ ณ ฟาร์มมหาวิทยาลัย	72
ภาพที่ 14 ทุ่งนาบริเวณหลังบ้านหลังบ้านป่าบัวเงิน	73
ภาพที่ 15 จุดชมวิวยุทธบริเวณฟาร์มมหาวิทยาลัย	73
ภาพที่ 16 จุดชมดาวบริเวณฟาร์มมหาวิทยาลัย	74
ภาพที่ 17 ถนนร่มรื่น	74
ภาพที่ 18 อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้	75
ภาพที่ 19 บ่อน้ำหลังศูนย์บริการท่องเที่ยว	76
ภาพที่ 20 ทำดินขาว	77
ภาพที่ 21 เืองหมายนา	78
ภาพที่ 22 ต้นสาบเสือ	78
ภาพที่ 23 ขะมอกหลวง	79
ภาพที่ 24 แมลงแม่แดด	79
ภาพที่ 25 ดอกอว	80
ภาพที่ 26 ผักกัปลา	80
ภาพที่ 27 ต้นข	81
ภาพที่ 28 ดอกกั	81

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 29 ขอบป่า	82
ภาพที่ 30 ต้นมะเกลือ	82
ภาพที่ 31 ต้นไทรย้อย	83
ภาพที่ 32 ไม้รังโบราณ	84
ภาพที่ 33 มะม่วงป่า	85
ภาพที่ 34 ไม้บงป่า	86
ภาพที่ 35 มอส	86
ภาพที่ 36 ไส้เคน	87
ภาพที่ 37 กวาวดูก	87
ภาพที่ 38 กวาวเครือเนื้อ	88
ภาพที่ 39 ต้นบุก	89
ภาพที่ 40 ไม้ตะแบก	90
ภาพที่ 41 ผักหวานป่า	90
ภาพที่ 42 ฝายน้ำล้น	91
ภาพที่ 43 หญ้าลิเกา	91
ภาพที่ 44 ช้างน้ำว	92
ภาพที่ 45 เอื้องดิน	92
ภาพที่ 46 เฟิร์นต้นตุ๊กแก	93
ภาพที่ 47 จอมปลวก	93
ภาพที่ 48 ไม้รัง	94
ภาพที่ 49 คำ	94
ภาพที่ 50 กระเจียวป่า	95
ภาพที่ 51 หญ้าช้างมด	95
ภาพที่ 52 กระดุมทอง	96
ภาพที่ 53 แสลงหอมไกล	96
ภาพที่ 54 เตยป่า	97
ภาพที่ 55 น้ำราก	97

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 56 ต้นกระบก	98
ภาพที่ 57 มะม่วงยักษ์	98
ภาพที่ 58 ตะเคียนทอง	99
ภาพที่ 59 เฌียงแข้งม้า	99
ภาพที่ 60 เฟิร์นก้านดำ	100
ภาพที่ 61 น้ำผุด	100
ภาพที่ 62 ไม้กระเทียมโพรง	101
ภาพที่ 63 ต้นเหียง	101
ภาพที่ 64 เถาวัลย์ล่อกลาบ	102
ภาพที่ 65 ต้นกูกป่า	102
ภาพที่ 66 ขาหัวหมู	103
ภาพที่ 67 ลูกกิ้งก่าอินทรี	103
ภาพที่ 68 ป่าไจ้	104
ภาพที่ 69 กระรอกร้อน	104
ภาพที่ 70 ฮ้อสพายควาย	105
ภาพที่ 71 มะเคื่อป่อง	105
ภาพที่ 72 กระท้อนป่า	106
ภาพที่ 73 จุดกำเนิดน้ำ	106
ภาพที่ 74 จันเขียว	107
ภาพที่ 75 ฝี่เสื่อ	107
ภาพที่ 76 พลุป่า	108
ภาพที่ 77 ขมิ้นนกก	108
ภาพที่ 78 ศาลเจ้าพ่อโป่ง	109
ภาพที่ 79 เถาวัลย์พันปี	109
ภาพที่ 80 จันขาว	110
ภาพที่ 81 แก้มลิง	110
ภาพที่ 82 หวายป่า	111

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 83 ไร่บงป่า	111
ภาพที่ 84 ไทรพันโอบ	112
ภาพที่ 85 ดิคน	112
ภาพที่ 86 มะขามป้อม	112
ภาพที่ 87 หัวปุมเป้ง	113
ภาพที่ 88 มะเคาะ	113
ภาพที่ 89 ต้นรักหลวง	114
ภาพที่ 90 ทองดิ่ง	114
ภาพที่ 91 ขางขันนา	115
ภาพที่ 92 หญ้าหูขวัก	115
ภาพที่ 93 แผลหอม	116
ภาพที่ 94 ต้นขางหัวหมู	116
ภาพที่ 95 ตะเคียนทองคู่	117
ภาพที่ 96 ต้นไม้น้ำนอง	118
ภาพที่ 97 ต้นโป่งมดงาม	119
ภาพที่ 98 เส้นทาง 8 กิโลเมตร	120
ภาพที่ 99 ทองสาคน้อย	120
ภาพที่ 100 ห้วยน้ำขุ่น	121
ภาพที่ 101 ใบหมีเหม็น	121
ภาพที่ 102 เอื้องดิน	122
ภาพที่ 103 เฟิร์นก้านดำ	122
ภาพที่ 104 ผักพ้อคำดีเมีย	123
ภาพที่ 105 เอื้องหมายนา	123
ภาพที่ 106 ข่างปากปุด	124
ภาพที่ 107 ดั่งแดง	124
ภาพที่ 108 ไม้เต้า	125
ภาพที่ 109 เที่ยงแข่งม้า	125

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 110 มอส	125
ภาพที่ 111 ส้มเห็ด	126
ภาพที่ 112 กิ๋นดำดา	126
ภาพที่ 113 หญ้าตัดแมว	127
ภาพที่ 114 กาสักเหล็ก	127
ภาพที่ 1 แผ่นดินแดง	127
ภาพที่ 115 ห้วยมะปราง	128
ภาพที่ 116 ผลกระบก	128
ภาพที่ 117 อ้อยช้าง	129
ภาพที่ 118 แมงมุม	129
ภาพที่ 119 รอยเท้าหมาป่า	130
ภาพที่ 120 โป้งมดง่าม	130
ภาพที่ 121 ห้วยสามนตา	131
ภาพที่ 122 ไทรย้อย	131
ภาพที่ 123 ปลวก	132
ภาพที่ 124 เอื้องดิน	132
ภาพที่ 125 หญ้าข้าวสาร	133
ภาพที่ 126 ปลาไหลเผือก	133
ภาพที่ 127 ดอกก่องข้าว	134
ภาพที่ 128 ดอกหัวเขี้ยวบา	134
ภาพที่ 129 เห็ดหล่ม	135
ภาพที่ 130 ห้วยน้ำกอก	135
ภาพที่ 131 ดอกเครือออน	136
ภาพที่ 132 ต้นหนามแท่ง	136
ภาพที่ 133 สอสะพายควาย	137
ภาพที่ 134 ข้าป่า	137
ภาพที่ 135 าดห้วยน้ำกอก	138

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 136 ดอกกระดุมทอง	138
ภาพที่ 137 ทำหินฝน	139
ภาพที่ 138 ทำยาว	139
ภาพที่ 139 จุคชมฝิเสื่อ	140
ภาพที่ 140 ศาลาหกลเหลี่ยม	140
ภาพที่ 141 ภาพสถานที่บวชป่า	145
ภาพที่ 142 วัสดุใช้ประกอบในพิธีสังเคราะห์ชนหน้าชนหลัง	147
ภาพที่ 143 อุปกรณ์ในพิธีสังเคราะห์ชนหน้าชนหลัง	148
ภาพที่ 144 วัสดุใช้ประกอบในพิธีสังเคราะห์พ่อเกิดแม่เกิด (ส่งแณน)	150
ภาพที่ 145 อุปกรณ์ในพิธีสังเคราะห์พ่อเกิดแม่เกิด (ส่งแณน)	151
ภาพที่ 146 ตัวแทนชุมชนร่วมกำหนดสัญลักษณ์ในแผนที่สี่เขียว	151
ภาพที่ 147 แผนที่สี่เขียวชุมชนบ้านโป่ง	152
ภาพที่ 148 การมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลและตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลพิกัดและภาพถ่าย	153
ภาพที่ 149 แสดงขั้นตอนการสร้างแผนที่ใน GOOGLE MAP	154
ภาพที่ 150 การฝัง HTML ลงในเวปไซต์	156
ภาพที่ 151 ขั้นตอนการสร้างแผนที่ใน GOOGLE MAP	156
ภาพที่ 152 การเข้าถึงข้อมูลในเวปไซต์ GREENMAP	157
ภาพที่ 153การนำทางโดยใช้โทรศัพท์มือถือ (SMART PHONE)	157
ภาพที่ 154 แผ่นพับประชาสัมพันธ์แผนที่สี่เขียวชุมชนบ้านโป่งขนาด A3	158
ภาพที่ 155 การเข้าถึงข้อมูลเวปไซต์ WORDPRESS	159
ภาพที่ 156 การเข้าถึงข้อมูลเวปไซต์ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน	160
ภาพที่ 157 ระดับความรู้เกี่ยวกับแผนที่สี่เขียวและการเผยแพร่ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม	161
ภาพที่ 158 ภาพรวมการปฏิบัติของชุมชนไปสู่แนวคิดสี่เขียว	168
ภาพที่ 159 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านหัวใจสี่เขียว	169
ภาพที่ 160 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านกิจกรรมสี่เขียว	170
ภาพที่ 161 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านชุมชนสี่เขียว	172
ภาพที่ 162 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านความรับผิดชอบ	174

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 163 ภาพรวมการปฏิบัติของมัลลเทศก์ไปสู่แนวคิดสีเขียว	175
ภาพที่ 164 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านหัวใจสีเขียว	176
ภาพที่ 165 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านชุมชนสีเขียว	177
ภาพที่ 166 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านกิจกรรมสีเขียว	178
ภาพที่ 167 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านความรับผิดชอบ	180
ภาพที่ 168 ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลัง	181

แผนที่สีเขียวเพื่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน

Green Map for Sustainable Management of Community Tourism Resources

สวิชญา สุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์¹ สมใจ ปงหาญ²

มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ² และกาญจนา ปงหาญ²

Savichaya Supa-udomlerk Trirat¹, Somjai Ponghan², Mingkoun Dangsuwan²,
and Kanjana Ponghan²

¹คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

²สำนักฟาร์มมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารวบรวมข้อมูลทุนของชุมชนทั้งในด้านทุนความรู้ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจ 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชุมชนผ่านกระบวนการจัดทำแผนที่สีเขียว (Greenmap) และ 3) ขยายช่องทางการสื่อสารทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยประชากรเป้าหมายคือ สมาชิกในชุมชนทั้งเยาวชน ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากเป็นเพศชาย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไป และกลุ่มเยาวชน มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 41.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 21.87 อายุสูงสุดคือ 87 ปี และต่ำที่สุดคือ 9 ปี มีรายได้สูงสุดเท่ากับ 600,000 บาท/ปี และต่ำสุดเท่ากับ 18,000 บาท/ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 85,307.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 100,439.63 ซึ่งส่วนมากมีรายได้ต่อปีน้อยกว่า 100,001 บาทต่อปี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของชุมชนในหลายสถานะภาพ เช่น เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น, กลุ่มเวรไฟหมู่บ้าน, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชุมชน, สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน, ประธาน/กรรมการชมรมท่องเที่ยว, ประธาน/สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และผู้ใหญ่บ้าน/กรรมการหมู่บ้าน, ประธานผู้นำการใช้น้ำ, ประธานกลุ่มแม่บ้านและประธานกลุ่มอาสาสมัครชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนนั้น การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ

“ปานกลาง” ซึ่งพบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีส่วนร่วมในระดับ “ปานกลาง” ส่วนกลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมในระดับ “น้อย”

ด้านการจัดทำแผนที่และทุนของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนไม่ว่าจะเป็น ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนทั่วไปและกลุ่มเยาวชน เริ่มตั้งแต่การวาดภาพชุมชนเพื่อการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้สามารถเข้าใจร่วมกัน และการระดมสมองร่วมกันค้นหาทุนชุมชน วิธีการใช้สัญลักษณ์ที่ทำให้สามารถเป็นภาษาที่เข้าใจได้ทั่วโลก และการร่วมสำรวจพิกัดโดยใช้ GPS และถ่ายโอนพิกัด GPS เข้าสู่ระบบสารสนเทศผ่าน Google Map และการนำแผนที่ไปเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต 3 ช่องทางได้แก่ 1) www.greenmap.org 2) www.wordpress.com และ 3) ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน (สจพช.) ช่องทางเหล่านี้ทำให้สามารถใช้แผนที่นำทางนี้ผ่านอุปกรณ์ เช่น GPS นำทาง โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) หรือ แทปเล็ต (Tablet) ซึ่งช่วยส่งเสริมช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนท่องเที่ยว จากการวัดผลความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (จากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 เป็น 10.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.003) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 อีกทั้งยังส่งผลต่อความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักอยู่ในระดับ “มาก” (3.69) ไม่ว่าจะเป็นเยาวชน สมาชิกชุมชนหรือผู้นำชุมชน

ส่วนด้านการท่องเที่ยวสีเขียวนั้น เมื่อชุมชนได้ประเมินตนเองตามแบบการประเมินตนเองจากแนวคิด 7 Greens โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พบว่า ไม่ว่าจะเป็นในฐานะที่เป็นชุมชนท่องเที่ยว หรือในฐานะภาคีชุมชนได้มีการปฏิบัติทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหัวใจสีเขียว 2) ด้านกิจกรรมสีเขียว 3) ด้านชุมชนสีเขียว และ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพียงแต่บางรายยังขาดการปฏิบัติในบางประเด็น ส่วนการทดสอบความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว พบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าเฉลี่ยจาก 5.16 เป็น 10.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 และชุมชนยังมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวสีเขียวในระดับมาก (3.61) ทั้งในด้าน ความรู้ ประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านทักษะการปฏิบัติ

ชุมชนยังได้สะท้อนถึงบทเรียนที่ได้รับจากการเรียนรู้ร่วมกันว่า ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่าง ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว สมาชิกชุมชนและเยาวชน และสร้างโอกาสค้นหาจัดการข้อมูลความรู้และภูมิปัญญาของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ เกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างฐานข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า

มากยิ่งขึ้น เกิดทักษะและประสบการณ์ในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการสื่อสารและสารสนเทศที่ทันสมัย และยังเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชมรมท่องเที่ยว

คำสำคัญ: แผนที่สีเขียว, การท่องเที่ยวชุมชน, การท่องเที่ยวสีเขียว, ,การจัดการทรัพยากร, การมีส่วนร่วม

Abstract

The research aims to: 1) collect community data including knowledge capital, social and cultural capital, Natural capital, Physical capital and infrastructure, and economic capital, 2) improve community's participation in land use planning by using Green Map, and 3) expand the marketing channel for community-based tourism. The methodology of qualitative research and participatory action research (Participatory Action Research: PAR) were used in this study. The area study was in Sansai District, Chiang Mai province and target group were community's leader community's members and youth.

The results shown that most participants were male at the mean age of 41.72, standard deviation is equal to 21.87 the range of age from 9 to 87 years old. The range of income is 18,000 to 600,000 Baht/year at the average of 85,307.03; standard deviation is equal to 100,439.63. The participants are members of various groups such as local guide, volunteers, housewife's groups, chairman/member of the tourism club, and water's leader.

The results shown that the level of community's participation are "moderately" in decision making, action, benefits received, and monitoring and assessing on the resources of the community except for the youth which was found "minority".

In terms of creating a Green Map, the study was found that participants learned together. Community's map was drawn as a communication tools for common understanding and to show community's land use. Brainstorming occurred together with the youth and they even shared their ideas about community's resources which are very diverse and useful. Beyond that is the knowledge of how to use the symbols that could make people around the world understand as a common language. After that, we surveyed by using GPS navigator and transferred GPS coordinates into Google Map as communication's channels for tourism such as; 1) www.greenmap.org, 2) www.wordpress.com, and 3) <http://dmdc.rmutl.ac.th> (Data Management for Research and Community Potential Development Center : DMDC). These channels enable

navigation devices such as GPS navigators, mobile phones (Smartphone) or Tablets which are very helpful for traveling. Increased knowledge of the participants about Green Map was found (From a mean of 16.5 to 10.56), with 0.003 level of significance at the 0.05 confidence level. The knowledge also affects the awareness of the importance of natural resources, environment and culture, which found that the level of participant's awareness were "High".

Community self-assessment based on self-assessment of the 7 Greens by the Tourism Authority of Thailand (TAT) was found that communities are observed in all 4 areas: 1) the green heart, 2) Green activity, 3) the green community, and 4) environmental responsibility, but some participants still lack of some practices. The knowledge about green tourism test was found increased (From a mean of 5.16 to 10.56), with 0.000 level of significance at the 0.05 confidence level. Participants also had positive attitude towards the Green Tourism in terms of knowledge, experience exchanging, and skills of practicing.

The community also reflects lessons learned from working together which resulted in a partnership between the community's leaders, community members and youth. Opportunities to manage their information systematically was found such as; knowledge and wisdom of the community. They earned skills and experiences in applying communication as a tool in promoting their green community. The community was proud to be a part of a useful database which will also make other people become knowledgeable about the natural resources around them

Keyword: Green Map, Community Based-Tourism, Green Tourism, Resources Management, Participation

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวเริ่มมีเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยวที่เน้นชื่นชมความงามทางธรรมชาติ ใหว่พระและสัมผัสกับอากาศที่บริสุทธิ์ ด้วยการบริหารจัดการโดยภาครัฐกิจ มาเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชนแล้วหลายแห่ง เช่นกรณีชุมชนบ้านแม่กำปอง และบ้านแม่กลางหลวง เป็นต้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการนำเสนอความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชุมชนอย่างแท้จริง

ชุมชนบ้านโป่งตั้งอยู่ที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากทางหลวงหมายเลข 100 เชียงใหม่-มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร อยู่ด้านหลังของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประมาณ 4 กิโลเมตร ป่าอนุรักษ์บ้านโป่งเป็นป่าที่มีความเป็นมาโดยสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (2535) ได้ขอเข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าไม้เพื่อการศึกษาและพัฒนาป่าไม้บ้านโป่ง ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผืนป่าแห่งนี้อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสันทรายทองที่ตำบลหนองหารและตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ 3,686 ไร่ ความสำคัญของป่ามีสภาพเป็นป่าเต็งรัง มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) อุดมสมบูรณ์และจากการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2543 อนุมัติให้มีการดำเนินโครงการไทยเที่ยวไทยและท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้มาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.) เพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการสร้างรากฐานในการพัฒนาประเทศระยะยาว จากนั้นมหาวิทยาลัยแม่โจ้จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับเลือกให้เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการเกษตร ภายใต้การสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้พิจารณาความเหมาะสมของสถานที่และกิจกรรมทางการเกษตรที่น่าสนใจ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง ที่พัฒนาปรับปรุงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ รวมทั้งมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์พืช พิพิธภัณฑ์เกษตรและวิถีชีวิตชุมชนบ้านโป่ง เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและเส้นทางจักรยานชมธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินในการเดินทางมาศึกษาเรียนรู้ พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนบ้านโป่ง (ไพศาล เลิศกาญจนวงศ์, 2555)

จากการสำรวจพื้นที่และพูดคุยกับตัวแทนชุมชนนั้นได้พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนนั้นเริ่มมีจำนวนน้อยลง คนในชุมชนเริ่มมีส่วนร่วมน้อยลงเนื่องจากไม่มีกิจกรรมเสริมที่ต้องทำ

ร่วมกัน จึงอาจทำให้ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนเสื่อมโทรมลงบ้างเนื่องจากขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งตัวแทนชุมชนยังได้กล่าวถึงปัญหาในการพัฒนาว่าเกิดจากการขาดทักษะในการบริหารจัดการด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการท่องเที่ยวอีกด้วย ทำให้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นประเด็นสำคัญคือการพัฒนาทุนความรู้ในระดับบุคคลและชุมชน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมถึงการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งแนวคิดในการพัฒนานี้ยังคงสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 11 ที่เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในการนี้คณะผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยว ซึ่งพบว่า ในต่างประเทศได้มีการใช้กระบวนการจัดทำแผนที่สีเขียว (Greenmap) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สามารถระดมทุนชุมชน ทั้งในด้านทุนความรู้ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน และทุนทางเศรษฐกิจและนำมาพัฒนาเป็นแผนที่สำหรับการวางแผนการใช้ประโยชน์ทุนชุมชนเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือสำหรับสื่อสารให้สังคมภายนอกได้รู้จักได้เป็นอย่างดี ซึ่งเครื่องมือนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยในการรวบรวมทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน แต่ยังสามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรอันมีค่าของชุมชนได้ อีกทั้งยังสามารถเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมซึ่งกำลังได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวและสนับสนุนกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน

ดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงได้นำกรอบแนวคิดการใช้แผนที่สีเขียว (Greenmap) มาปรับใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมทุนชุมชนบ้านโป่ง ภายใต้กลไกการเรียนรู้ร่วมกัน ทำความเข้าใจและกระตุ้นให้คนชุมชนร่วมกันวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและยั่งยืน พัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ควบคู่ไปกับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับคนในพื้นที่ดั้งเดิมอย่างแท้จริงและเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลทุนของชุมชนทั้งในด้านทุนความรู้ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโป่ง
2. พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชุมชนผ่านกระบวนการจัดทำแผนที่สีเขียว (Greenmap) ของชุมชน

3. ขยายช่องทางการสื่อสารทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโป่ง โดยเผยแพร่แผนที่สีเขียวผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ www.greenmap.org และเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยประยุกต์รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นระเบียบวิธีในการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ด้านประชากร

ทำการศึกษาในเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่โดยประชากรเป้าหมายคือ สมาชิกในชุมชนทั้งเยาวชน ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาข้อมูลสำคัญของชุมชน 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทุนของชุมชน ได้แก่ ทุนความรู้ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจของชุมชน ที่มีกิจกรรมสอดคล้องกับแนวคิด Green Concept

2. จัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชน (Green Map) ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ร่วมกันกำหนดสัญลักษณ์ของกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นทุนของชุมชนและสอดคล้องกับแนวคิด Green Concept ลงในแผนที่ของชุมชน จากนั้นนำไปเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ www.greenmap.org และเว็บไซต์ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นการขยายช่องทางการสื่อสารทางการตลาด เพื่อให้ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านโป่ง ได้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ด้านเวลา

ระยะเวลาทั้งหมดในการดำเนินงานวิจัยอยู่ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดองค์ความรู้โดยการจัดการของชุมชนเองทำให้ชุมชนสามารถคิด ตัดสินใจ และสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้องกับชุมชนได้ รวมถึงส่งเสริมให้ชุมชนสร้างรายได้เสริมไปพร้อมกับสามารถดำรงอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
2. ส่งเสริมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการจัดทำข้อมูลแผนที่ของชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างความร่วมมือในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างมีระบบ
3. ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติผ่านการประชาสัมพันธ์ในระบบอินเทอร์เน็ตของหน่วยงานที่สนับสนุนหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นิยามศัพท์

แนวคิดสีเขียว (Green Concept) คือ แนวความคิดของการดำเนินกิจกรรมและการให้บริการของชุมชนท่องเที่ยวบ้านโป่ง ที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวพร้อมกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเป็นรูปธรรม

แผนที่สีเขียว (Green Map) คือ แผนที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่งที่ออกแบบและวางแผนการใช้พื้นที่โดยคนในชุมชนเอง ซึ่งแสดงถึงทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิต/กิจกรรมของคนในชุมชนที่มีส่วนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเป็นแผนที่ที่คนทั่วโลกสามารถเข้าใจได้ไม่ว่าจะใช้ภาษาใด โดยการใช้สัญลักษณ์เข้ามาช่วยในการทำแผนที่เพื่อให้คนทั่วโลกสามารถเข้าใจร่วมกันได้ผ่านการใช้สัญลักษณ์ที่เป็นสากล

ช่องทางการตลาด (Marketing channel) คือ ช่องทางที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนทำให้ชุมชนบ้านโป่งเป็นที่รู้จักในฐานะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวงกว้างมากขึ้น อันจะเป็นการเพิ่มช่องทางการขายสินค้าทางการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน และสามารถนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร

กรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง" โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ขณะเดียวกันการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี การสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยีและบทเรียนจากการพัฒนาหรือร่วมมือกันพัฒนาทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชนองค์กร และธุรกิจต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2551) ยังได้กล่าวถึงรายละเอียดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนซึ่งมีองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้

วีระพล ทองมา (2553) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้เกิดจากการตอบคำถามว่าชุมชนจะได้ประโยชน์อย่างไรจากการท่องเที่ยว แต่เป็นการสร้างโจทย์ใหม่ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร

กระบวนการเรียนรู้ของ CBT : มียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญคือ

1. **ศักยภาพของคน**ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อนเพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้มีความสามัคคีและสามารถทำงานร่วมกันได้
2. **ศักยภาพของพื้นที่** หมายรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมาคนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตนสามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมใน

การเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องแนวคิดพื้นฐานทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

3. **การจัดการ**เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะทำอะไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มาก ดังนั้นชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน : "Community-based Tourism : CBT" ได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนรู้ว่าพื้นที่ของตนจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไรควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และจะมีการกระจาย จัดสรร รายได้อย่างไรทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานั้น สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วมอันหมายรวมถึง ร่วมในทุกๆสิ่ง ทุกอย่างเพื่อส่วนรวม

4. **มีส่วนร่วม มีได้อย่างไร**การสื่อสารพูดคุยเป็นการสื่อความคิดเห็น การแก้ปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆจากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่นพบว่าชุมชนจัดให้มีเวทีพูดคุยร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆเพื่อให้คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม

หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐานเพื่อกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่างๆ มากมาย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงควรต้องมีหลักการร่วมกัน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการวินิจฉัย วิเคราะห์สภาพปัญหา ผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว ชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

2. สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมทั้งการคิดร่วม วางแผนร่วม ทำกิจกรรมร่วม คิดตาม ประเมินผลร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน

3. ชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้วเช่นกัน องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ได้ เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง และดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชนที่เห็นร่วมกัน

4. รูปแบบ เนื้อหา กิจกรรม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม และให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

5. มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

6. ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

8. รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม

9. การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

10. องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิติดอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ซึ่งในกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวนั้น หากชุมชนมีความพร้อมมีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาทจัดการการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้นำชุมชนและแกนนำที่หลากหลาย ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริการส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครูอาจารย์ในโรงเรียน เป็นต้น ร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการผนึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน ในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำวิสัยทัศน์ที่ได้มากำหนดเป็นเป้าหมายเป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะต่อไป (วิระพล ทองมา, 2553)

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือ “การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของ

สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ ซึ่งหลักการที่เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของประชาชน คำนึงถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ตั้งแต่เริ่มต้นร่วมกันเป็นเจ้าของ มีการแบ่งงาน แบ่งกิจกรรม และความรับผิดชอบไปจนสิ้นสุดกระบวนการที่มีการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) การศึกษาฐานทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการผลิตของชุมชน เพื่อนำมาเป็นปัจจัยต้นทุนในการกำหนดเป็นกิจกรรมหรือโปรแกรมการท่องเที่ยว 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งที่พบส่วนใหญ่ในสังคมไทยแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และ 4) การจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้เจ้าบ้านกับผู้มาเยือน มุ่งเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพ จะต้องลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวในด้านการใช้ทรัพยากร พื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยว การตลาด ขยะของเสีย ตลอดจนจะต้องกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวเกิดพลังเป็นเครื่องมือการพัฒนาท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

ซึ่งกระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลักการ คือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ คือ การคิดร่วม วางแผนร่วม ทำกิจกรรมร่วม ติดตามประเมินผลร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต โดยการท่องเที่ยวจะไม่ใช่อำชีพหลักของชุมชนและชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสีเขียว 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยรูปแบบ เนื้อหา กิจกรรม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น โดยชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร เพื่อดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน

10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน โดยการสร้างกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

หากมองเรื่องการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) ด้านคุณภาพ(Quality) ได้แก่ คุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวพึงได้รับ คุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น 2) ความต่อเนื่อง (Continuity) ทั้งในด้านผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการท่องเที่ยวและความยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยว และ 3) ความสมดุล(Balance) ในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ การกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรม และความสมดุลระหว่างปริมาณการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท่องเที่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว(Green Tourism)

การท่องเที่ยวสีเขียว (Green tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวสถานที่ทางธรรมชาติ โดยสีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ biotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงชีวภาพ ซึ่งหมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ และ agrotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชผลไร่ นา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน,2540)

หลักปฏิบัติการ 7 Greens Concept

แนวคิด 7 ประการ เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนการท่องเที่ยวแบบใหม่เน้น "เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม" เป็นแนวคิดที่นำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดผลสำคัญ 2 ประการคือ ลดผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน และ สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2555, ระบบอินเทอร์เน็ต)

Green Heart	เที่ยวด้วยใจคิด เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
Green Activity	เลือก กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
Green Community	เที่ยวอย่างรู้ค่า รักษาเอกลักษณ์ชุมชน
Green Logistics	เที่ยวใกล้-ไกล เลือกใช้ (พาหนะ) พลังงานสะอาด
Green Service	จัดการธุรกิจ ตระหนักคิด เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
Green Attraction	จัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความยั่งยืน
Green Plus	จิตอาสา พาโลกสดใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

กรีนที่ 1 "Green Heart"มอบหัวใจให้ความเคารพแห่งวิถีธรรมชาติ ตระหนักและศรัทธาในพลังงานอันยิ่งใหญ่ มิใช่เพียงแค่คิดหรือพูดแต่ต้องลงมือทำ โดยทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ด้วยวิถี ตระหนัก ระมัดระวัง ผลกระทบที่จะตามมาด้วยทุกครั้งเมื่อประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับท่องเที่ยว

กรีนที่ 2 "Green Activity"ใส่ใจกิจกรรมที่คุณสามารถทำได้เพื่อความสุขสานเพเล็คเพลิน トラバタที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยผู้ประกอบการที่ให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ด้วยวิถีประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวด้วยความสุขและใส่ใจไปพร้อมกับการสร้างโอกาสในการรับรู้ และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

กรีนที่ 3 "Green Community"ทุกชุมชนท่องเที่ยวต้องรู้เท่าทัน ผสานผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวพร้อมกับการรักษาอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างสมดุล โดยองค์กร กลุ่ม และบุคคลในชุมชนทั้งในเมืองและชนบททุกแห่งซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยวิถีรับรู้ เข้าใจและร่วมกันแสดงออกถึงพลังอันยิ่งใหญ่ของชุมชนต่อการบริหารจัดการ ดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวโดยเลือกใช้วิถีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง

กรีนที่ 4 "Green Logistics"วิธีการเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางที่ผสมผสานแนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยผู้ประกอบการขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องร่วมมืออย่างเต็มที่ ด้วยวิธีสร้างทางเลือกให้แก่รูปแบบและวิธีการเดินทาง เน้นการประหยัดพลังงาน เลือกใช้พลังงานทดแทน และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

กรีนที่ 5 "Green Service"ธุรกิจการท่องเที่ยวทุกประเภทต้องแสดงความจริงใจด้วยการเลือกใช้วัตถุดิบและควบคุมการปล่อยของเสียกลับคืนสู่ธรรมชาติต้องมีกระบวนการจัดการผ่านการบำบัดทุกครั้ง โดยผู้ประกอบการทุกแขนงที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ด้วยวิธีจัดรูปแบบการให้บริการที่ได้มาตรฐาน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเสมอทุกกระบวนการตามขั้นตอนให้บริการด้านท่องเที่ยว

กรีนที่ 6 "Green Attraction"ประสานการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวกับสภาพดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้ได้ ภายใต้การจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล หรือเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ด้วยวิธีบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมุ่งให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลัก

กรีนที่ 7 "Green Plus"การให้คืนกลับแก่โลกใบนี้ด้วยความตั้งใจ ผ่านกิจกรรมอันหลากหลายที่แต่ละคนเลือกทำได้ตามความสมัครใจ โดยทุกคนช่วยกันทำ ด้วยวิธีอย่ารอแค่โอกาสในการช่วยโลกให้รอดพ้นจากภาวะการเปลี่ยนแปลง แต่สร้างโอกาสในการดูแลโลกใบนี้ให้มีอย่างสม่ำเสมอ

จากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่เน้น "เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม" เพื่อให้เกิดผลสำคัญ 2 ประการคือ ลดผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน และ สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบดังนี้ 1) **"Green Heart"**ตระหนัก รับผิดชอบต่อสังคม ผลกระทบที่จะตามมาด้วยทุกครั้งเมื่อประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับท่องเที่ยว 2) **"Green Activity"**ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวพร้อมกับการสร้างโอกาสในการรับรู้ และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม 3) **"Green Community"**ทุกชุมชนรับรู้ เข้าใจและร่วมกันแสดงออกถึงพลังอันยิ่งใหญ่ของชุมชนต่อการบริหารจัดการ ดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว 4) **"Green Logistics"** รูปแบบและวิธีการเดินทาง เน้นการประหยัดพลังงาน เลือกใช้พลังงานทดแทน และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 5) **"Green Service"** จัดรูปแบบการให้บริการที่ได้มาตรฐาน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเสมอทุกกระบวนการตามขั้นตอนให้บริการด้านท่องเที่ยว 6) **"Green Attraction"**บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมุ่งให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลัก 7) **"Green Plus"**สร้างโอกาสในการดูแลโลกใบนี้ให้ได้อย่างสม่ำเสมอ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติและต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยวอีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและต้องขึ้นนำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ที่ท่องเที่ยวนั้นๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม แห่งประเทศไทย, 2539: อ้างใน สฤษดิ์, 2548)

โดยสรุปก่อนอื่นมีข้อสังเกตจากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมาจากนิยามศัพท์และความหมายของคำ " Ecotourism" นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานอาชีพ ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือองค์กร ซึ่งในภาษาไทยอาจเรียกว่า "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" แต่ในที่สุดราชบัณฑิตยสถานได้พิจารณากำหนดคำศัพท์ Ecotourism ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ข้อพิจารณาต่อมาคือความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น เกือบทั้งหมดให้การยอมรับว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตัวเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (nature - based tourism) เช่นแหล่งท่องเที่ยวประเภท อุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้นแต่อาจหมายรวมถึง

ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นหากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการเช่น ไม่นั่นปริมาณนักท่องเที่ยวไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เน้นธรรมชาติและองค์ประกอบของธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดึงดูด เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้และเข้าใจ ธรรมชาติและองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูลและการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคิด (วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผล ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นด้วยความเหมาะสมเป็นธรรม

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโดยมีการควบคุมผลกระทบและสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติแวดล้อมพร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต”

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้ (สมชัย เบญจขย, _____)

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นๆ
2. มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
3. เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว

4. ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ค้ำชูประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
6. เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยวทั่วไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้นักท่องเที่ยว การพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและระบบนิเวศหากปัจจัยข้างต้นได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่จะเกิดความเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายจนด้อยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง

1. การให้ความรู้ความเข้าใจให้นักท่องเที่ยวพร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็นรวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วย วิธีการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้การจัดการ/แผนป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติรวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์

และเจ้าหน้าที่ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเป็นเสมือนการเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวและขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติแวดล้อมดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมและทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลงซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติกิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติบันทึกเทปวิดีโอเทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ ดูนกกิจกรรมศึกษา/ เที่ยวถ้ำหรืออาจเป็นกิจกรรมประเภทเดินเล่นผจญภัยหรือชื่นชมธรรมชาติก็ได้

ดังที่กล่าวมาข้างต้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยสร้างรายได้และยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพด้วยเหตุผลดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดน้อยหรือเสื่อมโทรมลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่มีสาเหตุจากการบรรจบของแนวโน้มในด้านการอนุรักษ์และแนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกล่าวคือ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติโดยส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ด้วยความเชื่อว่าการท่องเที่ยวดังกล่าวจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและสร้างรายได้จำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้แก่นายทุนในชนบทให้ตระหนักถึงความสำคัญและช่วยสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์และทรัพยากรธรรมชาติ

สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมามนุษย์มีความต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบผจญภัยมากขึ้นรวมทั้งการได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริงนอกจากนี้นักท่องเที่ยวธรรมชาติมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ได้ไปเยือนทั้งในด้านระบบนิเวศชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ที่ได้พบเห็น รวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญจากการตื่นตัวและให้ความสนใจในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัญหาในประเทศต่างๆ ทั่วโลก

จากกรอบแนวความคิด Earth Summit ที่ประเทศบราซิลในปี 2535 กำหนดกระแสการท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 ด้าน คือความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้และความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้าซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่เหมาะสมในท้องถิ่นจึงนำไปสู่การเกิดทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตใต้สำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 อ้างใน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะแตกต่างไปจากแนวคิดการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่เน้นในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคแต่เพียงมิติเดียว โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาคน ชุมชน และสังคมโดยการนำศักยภาพที่มีเป็นทุนเดิมของสังคมมาพัฒนาและจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการบูรณาการกิจกรรมด้านต่างๆ ในท้องถิ่นเข้าด้วยกันโดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น และสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง (การสัมมนาระดับชาติเรื่องท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2545 อ้างใน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549)

ดังนั้นโดยนัยแนวความคิดระดับชาตินานาชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเกี่ยวกับการนำแหล่งทุนทางธรรมชาติและแหล่งทุนทางวัฒนธรรม มาพัฒนาบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นนั้นๆ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรงและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติในขณะเดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมนอกจากนั้นจะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สุภาภรณ์ จันทวานิช (2531) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกันคือการปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) อันเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมใน

กระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย โดยมีความหมายถึง วิธีการที่ให้ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา กระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิภาษ (Dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตัวเอง และด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้จึงมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่าน ตลอดจนนิสัยใจคอของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา การวิจัยแบบนี้จึงเป็นวิธีการที่สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ ประกอบกับการใช้ภูมิปัญญาและทุนที่มีอยู่ในชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ และอุทัย คุลยเกษม กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนซึ่งเคยเป็นประชากรของการวิจัย กลับบทบาทมาเป็นผู้ร่วมในการทำวิจัย โดยเข้ามามีบทบาทส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัย ทำให้การจัดการของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

โดยทั่วไปแล้ว ข้อกำหนดของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นแตกต่างไปจากแนวคิดของการวิจัยแบบเดิมอยู่มาก แนวคิดในการวิจัยแบบเดิมนั้น ยังอยู่บนฐานของปรัชญา ปณิธานนิยมเชิงตรรก (Philosophy of Logical Positivism) และพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioralism) ซึ่งมีข้อกำหนดว่า นักวิจัยทุกคนจะต้องรักษาความเป็นกลาง (Neutrality) โดยแยกตัวเองโดยสิ้นเชิงออกจากสิ่งที่ศึกษาเพื่อมิให้เกิดอคติ (bias) ต่อการศึกษา อันจะทำให้ผลของการศึกษาเบี่ยงเบนและไม่น่าเชื่อถือ แต่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย และนักพัฒนาหรือนักปฏิบัติการ (Practitioners) ตลอดกระบวนการศึกษาค้นคว้า จึงให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการวิจัยที่จัดกระทำโดยผู้ปฏิบัติการเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ไขปัญหาโดยทันที และต้องกระทำเป็นหมู่คณะร่วมกัน ขยายความอีกได้ว่าเป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยกระบวนการทำงานร่วมกันที่จะต้องสืบสวนสอบสวนหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกัน

เป็นกลุ่ม วิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา โดยเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างจะล่าเอียงไปในทางทางกระบวนการประชาธิปไตย (กมล สุคประเสริฐ, 2537)

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) ยืนยันว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา (Journey of Development) โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่สามารถเป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับสังคม โดยหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative Approach) ระหว่างนักวิจัยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนี้กระบวนการวิจัยจะต้องเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม มีอิสระ และส่งเสริมคุณค่าของชีวิต และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่าง ๆ สะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ อุปสรรคและปัญหาที่ปรากฏอยู่ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่

งานวิจัยนี้เชื่อว่าการจัดการชุมชนที่ผ่านโดยนักวิจัยในด้านนี้หลายท่านที่ได้กล่าวมา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ทั้งที่เป็นชาวบ้านและนักพัฒนา กับผู้วิจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความจริงของสังคมนั้น และเพื่อให้เห็นภาพแห่งคุณลักษณะสำคัญของการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เด่นชัด จะเป็นการทำให้งานวิจัยนี้ได้ผลที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

มีการศึกษาวิจัยโดยชุมชนเป็นฐานในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงการศึกษาประเมินความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตามได้มีสิ่งบ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. **ความต้องการของชุมชน** โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชนใดก็ตามจะต้องเกิดจากความสนใจและความต้องการของสมาชิกชุมชนเองเป็นหลัก มิใช่หน่วยงานของทางราชการหรือองค์การภาคเอกชนหรือใครก็ตามไปยึดเยียดให้โดยที่ชุมชนไม่เต็มใจที่รับโครงการไว้และมีส่วนร่วม อาจเพราะความเกรงใจเกรงบารมีหรืออำนาจตามวัฒนธรรมชาติของชุมชนในชนบท

2. **ความรู้และความตระหนักของชุมชน** เป็นปัจจัยสำคัญอีกตัวหนึ่งที่จะชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนหรือไม่ ความรู้และความตระหนักนี้ รวมไปถึงแนวคิดและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนและศักยภาพ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน (ต้นทุนทางสังคม) และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ต้นทุนทางธรรมชาติ

แวดล้อม) หากดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้อื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนา และการบริหารจัดการ

3. **การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก** ชุมชนท้องถิ่นในชนบทส่วนใหญ่มักอยู่ในภาวะด้อยโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้และทักษะในการพัฒนาและการจัดการ ยิ่งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นงานบริการที่ต้องมีมาตรฐานขั้นต่ำ เพราะมีการแข่งขันทางการตลาดแล้ว เป็นสิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นไม่คุ้นเคย ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความท้อแท้และไม่สามารถดำเนินการต่างๆ ตามความตั้งใจได้ ตรงจุดนี้หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนรวมทั้ง NGOs หรือผู้รู้ต่างๆ จะต้องเข้ามาสนับสนุนหรือช่วยเหลือ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนดังกล่าวในข้อ 2 อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง พร้อมสร้างภูมิคุ้มกันต่ออิทธิพลต่างๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากการท่องเที่ยวด้วย

4. **การตัดสินใจและการแบ่งปันประโยชน์** การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาให้รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การแก้ไขปัญหา และการติดตามประเมินผลแบบครบวงจร ไม่ใช่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นดำเนินการเองทั้งหมด และที่สำคัญจะต้องมีกลไกและระบบการแบ่งปันรายได้หรือประโยชน์อื่นๆ อันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นธรรมและความโปร่งใส โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้มักจะพบว่าเป็นสาเหตุของความไม่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างสูงทีเดียว

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมข้างต้น สามารถสรุปขั้นตอนของแนวคิดในการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวในระดับบุคคล เช่น เช่น เรือนำเที่ยว บังกะโล ที่พัก อาหาร การนำทาง หรือเป็นการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตจากชุมชน และในระดับกลุ่ม โดยชุมชนรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กำหนดมาตรการรองรับการท่องเที่ยว มีการจัดระบบการให้บริการในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ให้เรียบง่ายให้เกิดความสะดวกและมีมาตรฐานเดียวกัน มีการจัดสรรรายได้สู่ผู้ให้บริการโดยตรงและกับสมาชิกของชุมชนทั้งหมดในรูปแบบของกองทุนหมู่บ้าน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

แนวความคิดและกระบวนการจัดทำมาตรฐานชุมชนสีเขียว

แนวคิดในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับชุมชนสีเขียว เป็นการจัดทำมาตรฐานที่มีความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่และการบริหารจัดการของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเพื่อคงคุณค่าความ

เป็นธรรมชาติและส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จัดกิจกรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญเพื่อให้ได้เกณฑ์มาตรฐานชุมชนสีเขียวที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ และเกิดจากความเห็นของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ

การใช้เทคนิคกรีนแมปเป็นเครื่องมือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1995 โดยกลุ่มองค์กรกรีนแมป (www.greenmap.org) ได้มีส่วนร่วมกับประชาชนในชุมชนมากกว่า 550 ชุมชน จาก 54 ประเทศ ทำให้เกิดแผนที่ท้องถิ่นกว่า 365 แผนที่ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีทีมออกแบบไอคอนขององค์กรกรีนแมปเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาแผนที่ที่มีไอคอนสะท้อนความเป็นชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม พื้นที่และการใช้ประโยชน์ (Zoning) ซึ่งแผนที่ดังกล่าว จะปรากฏต่อผู้ใช้ที่มีสถิติผู้เข้าชมเว็บไซต์กรีนแมปกว่า 1,000,000 คน ที่กระจายอยู่ทั่วโลก

เทคนิคการทำแผนที่กรีนแมป เริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม จากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ กำหนดภาพแทนซึ่งเป็นสัญลักษณ์และไอคอนที่จะบ่งบอกถึงข้อมูลในแต่ละด้านของชุมชน เช่น พื้นที่เกษตรปลอดสารพิษ เส้นทางเดินเท้า สวนดอกไม้ น้ำตก เส้นทางจักรยาน ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ร้านอาหาร ที่พักที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น หลังจากนั้นจึงออกแบบไอคอน แล้วนำไอคอนเหล่านั้นจัดทำเป็นแผนที่ที่เป็นดิจิทัลไฟล์ ดิจิตัลลงในระบบฐานข้อมูล เว็บไซต์ ทั้งที่เป็นเว็บไซต์ของกรีนแมป และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

อุปกรณ์ในการจัดทำกรีนแมป ได้แก่ กระดาษปรีฟ สีสอล์ค หรือสีเทียน คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เสริม เช่น สแกนเนอร์ ปริ้นเตอร์ เป็นต้น ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนในการจัดทำแผนที่ด้วยเทคนิคกรีนแมป เพราะหัวใจสำคัญของการทำแผนที่กรีนแมป นั้น อยู่ตรงที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มากกว่าการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ที่บางครั้งแผนที่ที่ได้จากเครื่องมือเหล่านั้น กลายเป็นแผนที่ที่ถูกเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูล แต่แผนที่กรีนแมป เป็นแผนที่ที่จะอยู่ในความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของของคนในชุมชน และจะถูกจดจำและเข้าใจร่วมกันจากกระบวนการ การออกแบบไอคอน อันเป็นกลไกที่จะช่วยสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง แล้วนำเสนอให้บุคคลภายนอกได้รู้จักผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตออนไลน์ ซึ่งสามารถเผยแพร่ได้ตลอด 24 ชั่วโมง และมีแนวโน้มผู้ใช้ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์มาตรฐานชุมชนสีเขียว

การจัดทำมาตรฐานชุมชนสีเขียวมีกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้น คณะกรรมการที่ดำเนินการประเมินนั้นจึงเป็นผู้แทนที่มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตนเองซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวได้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การสำรวจพื้นที่ขึ้นต้นเพื่อรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลของชุมชน การสอบถามความคิดเห็นของชุมชน การประชาสัมพันธ์โครงการ การประชุมกลุ่มย่อยจากนั้นจึงประมวลความคิดเห็นต่างๆ มาพัฒนาเป็นเกณฑ์มาตรฐานสถานชุมชนสีเขียว

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้โครงการจัดทำฐานข้อมูลส่งเสริมสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม บริเวณแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไป โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานชุมชนสีเขียว มีจำนวน 31 เกณฑ์ แบ่งเป็น 5 หมวดหลัก คือ 1) สภาพทางกายภาพและโครงการสร้างพื้นฐานของชุมชน 2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน 3) การบริหารจัดการชีวอนามัยและสุขาภิบาล 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 5) คุณค่าและความสำคัญของการศึกษา เศรษฐกิจ ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2542: ระบบอินเทอร์เน็ต)

แนวคิดเกี่ยวกับแผนที่สีเขียว (Green Map)

แผนที่สีเขียว หรือแผนที่สิ่งแวดล้อม (Green Map) เป็นแผนที่ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจัดทำขึ้นเพื่อสะท้อนภาพเมืองของตนในมุมมองด้านสิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งแผนที่สีเขียวนี้มีความแตกต่างจากแผนที่ทั่วไป คือ มีการใช้สัญลักษณ์รูปภาพ (Icon) แทนแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่สำคัญต่างๆ ของเมือง รวมถึงแหล่งมลพิษของเมือง (บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย, 2553: ระบบอินเทอร์เน็ต)

ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่สีเขียว นั้นบางทีเราเรียกว่าแผนที่สิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการศึกษาชุมชน ที่แสดงที่ตั้งและสภาพแวดล้อมชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านต่างๆ คือ เพื่อให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยการใช้สัญลักษณ์ที่เป็นสากลเพื่อสามารถปรับใช้กับชุมชนอื่นและพัฒนาเป็นฐานข้อมูลอื่นๆ ได้ แผนที่สีเขียวเริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ.

1992 (พ.ศ. 2535) โดย Wendy Brawer นักออกแบบนิเวศวิทยา (ecological designer) ซึ่งได้ทำแผนที่สีเขียวของเมืองนิวยอร์ก ประเทศอเมริกาเป็นครั้งแรก และในปี ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) แผนที่สีเขียวก็เริ่มนำมาใช้ในหลายๆประเทศทั่วโลก โดยในปัจจุบันมีมากกว่า 50 ประเทศที่นำแผนที่สีเขียวมาใช้ ซึ่งเว็บไซต์ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของแผนที่สีเขียวทั่วโลกคือ www.greenmap.org ซึ่งเป็นสื่อกลางในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนที่สีเขียวกว่า 100 แผนที่แล้ว ที่สามารถสร้างพื้นที่ได้ตอบสำหรับทุกคนในการแบ่งปันข้อมูลเชิงลึก ภาพ และความเคลื่อนไหวการท่องเที่ยวสามารถปรับปรุงได้ง่ายและขยายการสำรวจใน online ไม่ว่าจะทำผ่านมือถือ

แผนที่สีเขียวแต่ละชุดเป็นโครงการที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้น แต่ละคนมีการจัดการอย่างอิสระและทีมผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนทั่วโลกแบ่งปันความคืบหน้าของทรัพยากรและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายระดับโลก

กระบวนการทำแผนที่สีเขียว จะให้ประชาชนทุกวัยภูมิหลังและทักษะด้านเทคโนโลยีเป็นโอกาสที่แท้จริงในการสร้างชุมชนยั่งยืน เริ่มต้นจากการชี้แนะจากผู้นำในชุมชนที่มีประสบการณ์มากกว่า กำหนดวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาทีมงานของพวกเขา จากนั้นจึงออกแบบและผลิตแผนที่สีเขียวเพื่อพิมพ์เผยแพร่หรือเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งแผนที่นั้นเป็นภาพวาดร่วมกันที่อาจใช้เพียงกระดาษแผนที่แต่ละอาจจะใช้หลายพันคนที่ค้นพบวิธีการใหม่ของการดูแล และโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมของตนมันเป็นวิธีที่ดีของการทำงานกับชุมชนเพื่อช่วยให้เข้าใจสิ่งที่จริงหมายถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

สัญลักษณ์ Green Map® System

ภาพที่ 1 ตัวอย่างสัญลักษณ์ของกรีนแมป Version 2

(ที่มา: www.greenmap.org/images/gms_icons_thai.pdf)

ภาพที่ 2 ตัวอย่างสัญลักษณ์ของกรีนแมป
(ที่มา: www.greenmap.org/images/gms_icons_thai.pdf)

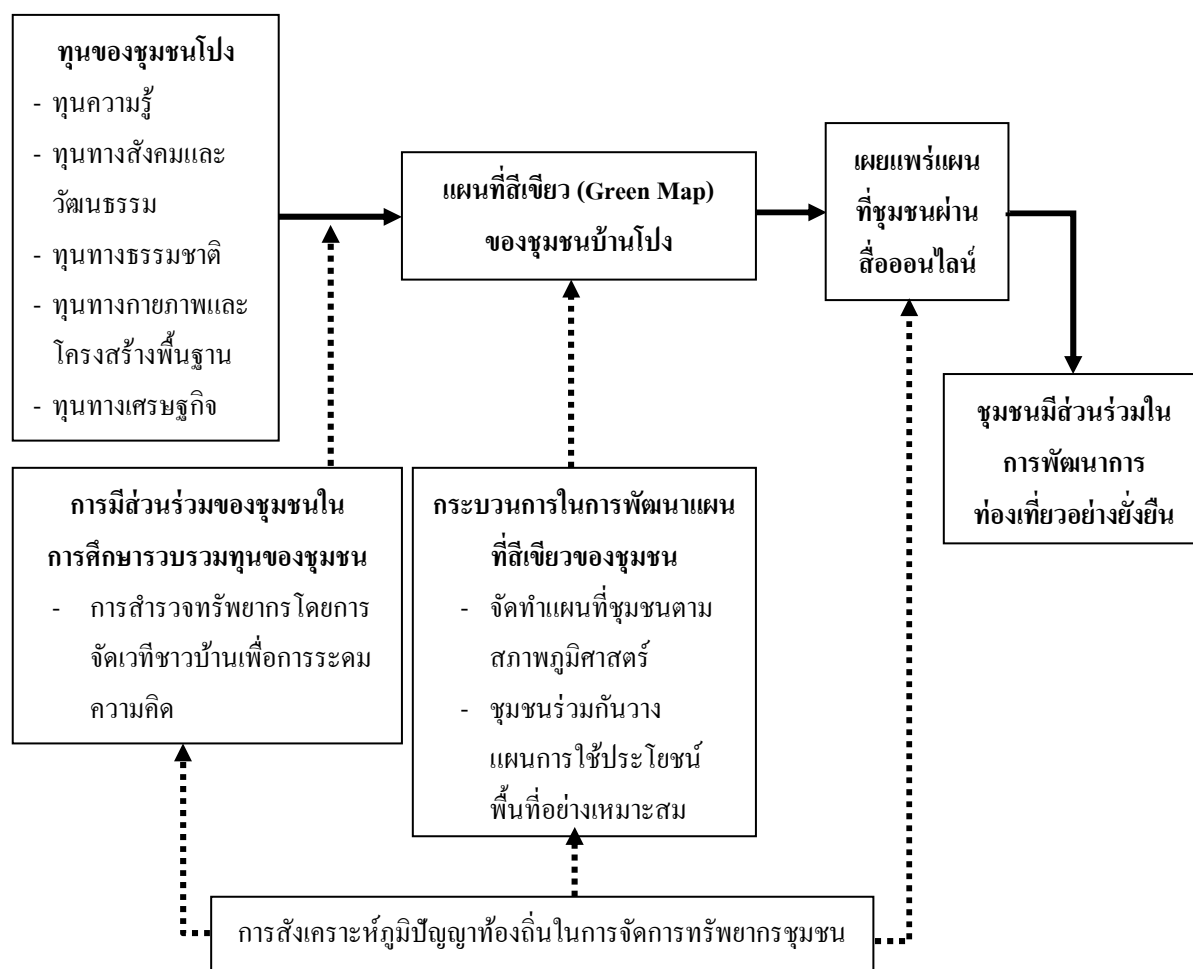
จากแนวคิดในการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น สามารถสรุปแนวคิดได้ว่าเป็นใช้แผนที่สีเขียวเป็นเครื่องมือเพื่อจะส่งผลต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพื่อให้มีการพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมผ่านระบบ

อินเทอร์เน็ตเพื่อให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานชุมชนสีเขียว แบ่งเป็น 5 หมวดหลัก คือ 1) สภาพทางกายภาพและโครงการสร้างพื้นฐานของชุมชน 2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน 3) การบริหารจัดการชีวอนามัยและสุขภาพ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 5) คุณค่าและความสำคัญของการศึกษา เศรษฐกิจ ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนเทคนิคการทำแผนที่แผนที่สีเขียว มีขั้นตอนคือ 1) การรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม เป็นแผนที่ที่จะอยู่ในความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของของคนในชุมชน และจะถูกจดจำและเข้าใจร่วมกันจากกระบวนการ 2) นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ กำหนดภาพแทนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่จะบ่งบอกถึงข้อมูลในแต่ละด้านของชุมชน เช่น พื้นที่เกษตรปลอดสารพิษ เส้นทางเดินเท้า สวนดอกไม้ น้ำตก เส้นทางจักรยาน ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ร้านอาหาร ที่พักที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การออกแบบสัญลักษณ์จะเป็นกลไกที่จะช่วยสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความรู้สึกภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง 3) นำสัญลักษณ์จัดทำเป็นแผนที่ที่เป็นดิจิทัลไฟล์ คัดตั้งลงในระบบฐานข้อมูล เพื่อนำเสนอให้กับบุคคลภายนอกได้รู้จักผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูล 5 ด้านของชุมชนบ้านโป่ง อันได้แก่ ทนความรู้ ทนทางสังคมและวัฒนธรรม ทนทางธรรมชาติ ทนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน และทนทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะเป็นทนทางธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชุมชน และเป็นกิจกรรมต่างๆของคนในชุมชนที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากนั้นนำข้อมูลไปจัดทำแผนที่สีเขียว (Green Map) อันจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญและมีประโยชน์อย่างมากสำหรับการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งจัดทำขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อแสดงพื้นที่สำคัญและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชน อันจะเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด วางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และยังเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม รวมถึงเป็นการส่งเสริมช่องทางการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับชุมชนเพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางขึ้นทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติผ่านการเผยแพร่บนสื่อออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ทำให้ชุมชนได้พัฒนาการมีส่วนร่วมมากขึ้น และพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ ที่สามารถสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้อีกด้วย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมุติฐานในการวิจัยดังนี้

1. สมมุติฐานด้านความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว

H_0 : ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลังไม่แตกต่างกัน

H_1 : ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลังแตกต่างกัน

2. สมมุติฐานด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่

H_0 : ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ก่อนและหลังไม่แตกต่างกัน

H_1 : ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ก่อนและหลังแตกต่างกัน

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาแผนที่สีเขียวในครั้งนี้ มาจากประชาชนในชุมชนบ้านโป่ง หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 419 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 1,129 คน (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร, 2554)

กลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างนั้นใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบการเลือกตัวอย่างประชากรโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มตัวอย่างที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยนี้ เป็นผู้ที่สนใจเข้าร่วมโดยสมัครใจ ในการจัดทำแผนที่สีเขียวรวมถึงกำหนดจุดการใช้ประโยชน์พื้นที่ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย 1) กลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 2) กลุ่มเยาวชน 3) กลุ่มอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการท่องเที่ยวหรือสมาชิกชุมชนทั่วไปและ 4) กลุ่มผู้นำในชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 ราย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งได้จำแนกตามเนื้อหา 3 ประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน 2) การจัดทำแผนที่สีเขียวและรวบรวมทุนชุมชนเพื่อการเผยแพร่ 3) การเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวและแผนการพัฒนาในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question)

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชนโดยเนื้อหาจะครอบคลุม 4 ประเด็น 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบตามพฤติกรรม การมีส่วนร่วมที่มีหลายระดับ (Rating scale) ชนิดกำหนดคำตอบเป็นข้อความ 4 ระดับ จำนวน 26 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	ระดับการมีส่วนร่วม
4	มีส่วนร่วมทุกครั้ง
3	มีส่วนร่วมบ่อยครั้ง
2	มีส่วนร่วมบางครั้ง
1	ไม่เคยมีส่วนร่วมเลย

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับการมีส่วนร่วม
3.01 - 4.00	มาก
2.01 - 3.00	ปานกลาง
1.00 - 2.00	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ (SPSS) โดยใช้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ตัวอย่างแล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งใช้กับเครื่องมือที่วัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ผลจากการคำนวณความเชื่อมั่น (r) มีค่าเท่ากับ 0.968 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ตอนที่ 3 ระดับความตระหนักในความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการทรัพยากรของชุมชน เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบตามทัศนคติในการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมที่มีหลายระดับ (Rating scale) ชนิดกำหนดคำตอบเป็นข้อความ 4 ระดับ จำนวน 26 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

<u>คะแนน</u>	<u>ระดับความตระหนักในความสำคัญ</u>
4	สำคัญมาก
3	สำคัญปานกลาง
2	สำคัญน้อย
1	ไม่มีความสำคัญเลย

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

<u>ช่วงคะแนน</u>	<u>ระดับความตระหนักในความสำคัญ</u>
3.01 - 4.00	มาก
2.01 - 3.00	ปานกลาง
1.00 - 2.00	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ (SPSS) โดยใช้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งใช้กับเครื่องมือที่วัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ผลจากการคำนวณความเชื่อมั่น (α) มีค่าเท่ากับ 0.841 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

2) การจัดทำแผนที่สีเขียวและรวบรวมทุนชุมชนเพื่อการเผยแพร่ ใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยเนื้อหาได้ออกแบบตามแนวคิดการจัดทำแผนที่สีเขียวของ www.greenmap.org ซึ่งแบบทดสอบมีดังนี้

ชุดก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest) คำถามเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบถูกผิด จำนวน 14 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

<u>ช่วงคะแนน</u>	<u>ระดับความรู้ความเข้าใจ</u>
11 - 14	มาก
6 - 10	ปานกลาง
0 - 5	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้การความยาก (Difficulty) และอำนาจจำแนก (Discrimination) ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest) โดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าเพื่อวัดความยากของข้อคำถาม และสามารถจำแนกกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้เป็นรายชื่อ ซึ่งผลจากการคำนวณแบบทดสอบมีค่าความยาก (p) อยู่ในช่วง 0.20 – 0.70 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในช่วง 0.20 – 0.56 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ชุดหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Posttest) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบถูกผิด จำนวน 14 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

<u>ช่วงคะแนน</u>	<u>ระดับความรู้ความเข้าใจ</u>
11 - 14	มาก
6 - 10	ปานกลาง
0 - 5	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้การความยาก (Difficulty) และอำนาจจำแนก (Discrimination) หลังเข้าร่วมกิจกรรม (Posttest) โดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่เคยได้เรียนรู้แล้ว จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าเพื่อวัดความยากของข้อคำถาม และสามารถจำแนกกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้ ซึ่งผลจากการคำนวณแบบทดสอบมีค่าความยาก (p) อยู่ในช่วง 0.42 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในช่วง 0.20 – 0.60 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามที่ใช้วัดทัศนคติต่อความรู้ ประสิทธิภาพและทักษะการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียว เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบตามที่มีหลายระดับ (Rating scale) ชนิดกำหนดคำตอบเป็นข้อความ 4 ระดับ จำนวน 13 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

<u>คะแนน</u>	<u>ระดับของทัศนคติต่อความรู้</u>
4	มากที่สุด
3	มาก
2	น้อย
1	ไม่จริงเลย

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

<u>ช่วงคะแนน</u>	<u>ระดับของทัศนคติต่อความรู้</u>
3.01 - 4.00	มาก
2.01 - 3.00	ปานกลาง
1.00 - 2.00	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ (SPSS) โดยใช้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งใช้กับเครื่องมือที่วัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ผลจากการคำนวณความเชื่อมั่น (α) มีค่าเท่ากับ 0.870 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3) การเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวและแผนการพัฒนาในอนาคตใช้แบบเก็บข้อมูล 2 ชุด ได้แก่

3.1) แบบทดสอบเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม เนื้อหาได้ออกแบบตามแนวคิด 7 Greens Concept ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีแบบทดสอบดังนี้

ชุดก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest) ใช้คำถามเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบถูกผิด จำนวน 25 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

<u>ช่วงคะแนน</u>	<u>ระดับความรู้ความเข้าใจ</u>
17 - 25	มาก
9 - 16	ปานกลาง
0 - 8	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้การความยาก (Difficulty) และอำนาจจำแนก (Discrimination) ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest) โดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าเพื่อวัดความยากของข้อคำถาม และสามารถจำแนกกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้ ซึ่งผลจากการคำนวณแบบทดสอบมีค่าความยาก (p) อยู่ในช่วง

0.20 – 0.66 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในช่วง 0.20 – 0.60 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ชุดหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Posttest) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ใช้คำถามเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบถูกผิด จำนวน 25 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

<u>ช่วงคะแนน</u>	<u>ระดับความรู้ความเข้าใจ</u>
17 - 25	มาก
9 - 16	ปานกลาง
0 - 8	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้การความยาก (Difficulty) และอำนาจจำแนก (Discrimination) หลังเข้าร่วมกิจกรรม (Posttest) โดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่เคยได้เรียนรู้แล้ว จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าเพื่อวัดความยากของข้อคำถามและสามารถจำแนกกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้ ซึ่งผลจากการคำนวณแบบทดสอบมีค่าความยาก (p) อยู่ในช่วง 0.68 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในช่วง 0.20 – 0.48 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามที่ใช้วัดความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบตามทัศนคติในการให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีหลายระดับ (Rating scale) ชนิดกำหนดคำตอบเป็นข้อความ 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

<u>คะแนน</u>	<u>ระดับความตระหนักในความสำคัญ</u>
4	สำคัญมาก
3	สำคัญปานกลาง
2	สำคัญน้อย
1	ไม่มีความสำคัญเลย

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความตระหนักในความสำคัญ
3.01 - 4.00	มาก
2.01 - 3.00	ปานกลาง
1.00 - 2.00	น้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ (SPSS) โดยใช้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งใช้กับเครื่องมือที่วัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ผลจากการคำนวณความเชื่อมั่น (α) มีค่าเท่ากับ 0.865 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.2) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชนซึ่งจำแนกตามประเภทของผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 2 ประเภทซึ่งมีเนื้อหาที่ออกแบบโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวคิดอันจะนำไปสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียว อันได้แก่

แบบประเมินตนเองสำหรับชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายคือ สมาชิกในชุมชนท่องเที่ยวทุกคนจำนวน 32 ช้อ

แบบประเมินตนเองสำหรับมัคคุเทศก์ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายคือ มัคคุเทศก์นำเที่ยวของชุมชนจำนวน 40 ช้อ

ซึ่งในแต่ละประเภทย่อยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบเพื่อการประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการท่องเที่ยวสีเขียว คำตอบเป็นข้อความให้เลือก 2 คำตอบ คือ ปฏิบัติแล้ว หรือ ยังไม่ปฏิบัติ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อสอบถามประเด็นความต้องการในการพัฒนาชุมชนของตนเองไปสู่การจัดการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียวในอนาคต

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มี 3 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสำรวจข้อมูลทรัพยากรชุมชนเบื้องต้น โดยการประชุมชาวบ้านเพื่อสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชนรวมถึงความตระหนักในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชนและการตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรชุมชน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาทุนชุมชนเพื่อการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่

คณะผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาเพื่อการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นเทคนิคประกอบในการดำเนินการวิจัย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ของตนเองศึกษาทรัพยากรทุนของชุมชนและเพื่อให้ชุมชนเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์และช่องทางการตลาด และยังสามารถเผยแพร่สื่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (Purposive sampling) คือการเลือกผู้ให้ข้อมูลเอง (Key informant) เป็นการเลือกโดยใช้หลักเหตุผลและพิจารณาของของผู้วิจัย โดยเลือกตัวอย่างที่มีความสนใจและมีศักยภาพในการให้ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสมาชิกในชุมชน กลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน และกลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านโป่ง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เก็บรวบรวมข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest) เพื่อทดสอบความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบความรู้

2) ทำตรวจสอบข้อมูลของชุมชน 2 แหล่ง คือข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย หรือวารสาร เช่น เอกสารประจำตำบล หรืออำเภอจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ตลอดจนข้อมูลปฐมภูมิจากการเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อพูดคุยซักถามเกี่ยวกับข้อมูลชุมชน โดยใช้วิธีการสังเกตและใช้ชุดคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลเพื่อสอบถามและระดมความ

คิดเห็นในการรวบรวมทุนของชุมชน โดยมีประเด็นที่สำคัญดังนี้ ทุนความรู้, ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม, ทุนทางธรรมชาติ, ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจ

3) ชุมชนร่วมกันจัดทำแผนที่ชุมชนขึ้นเพื่อสะท้อนภาพชุมชนของตนในมุมมองด้านสิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม มีการใช้สัญลักษณ์รูปภาพ (Icon) แทนแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่สำคัญต่างๆ ของชุมชน ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาชุมชน ที่แสดงที่ตั้งและสภาพแวดล้อมชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านต่างๆ และเพื่อให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยในขั้นตอนนี้จะใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมตามจุดสนใจต่างๆ ที่อยู่ในแผนที่ของชุมชน จากนั้นชุมชนได้เรียนรู้วิธีการนำข้อมูลที่ได้นำไปเผยแพร่สู่เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องต่อไป

4) เก็บรวบรวมข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Posttest) เพื่อทดสอบความรู้หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบความรู้

5) เก็บข้อมูลการรับรู้ในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่ 3 การเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวและแผนการพัฒนาในอนาคต

คณะผู้วิจัยจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว (7 Greens Concept) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (Purposive sampling) คือการเลือกผู้ให้ข้อมูลเอง (Key informant) เป็นการเลือกโดยใช้หลักเหตุผลและพิจารณาของผู้วิจัย โดยเลือกตัวอย่างที่มีความสนใจและมีศักยภาพในการให้ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสมาชิกในชุมชน กลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน และกลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านโป่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การทดสอบความรู้ผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนดำเนินกิจกรรม (Pretest) เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบทดสอบความรู้

2) การทดสอบความรู้ผู้เข้าร่วมหลังดำเนินกิจกรรม (Posttest) เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจหลังจากได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบทดสอบความรู้

3) การประเมินตนเองในด้านการเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียว (Self assessment) เพื่อสำรวจสถานะของการเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลด้านบริบทชุมชนที่ได้จากเครื่องมือประเภทต่างๆ มาจัดหมวดหมู่ และจัดเชื่อมโยงตามขั้นตอนและลำดับเวลา วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และทำการสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดตามระบบเหตุผล ตามขั้นตอนการปฏิบัติงานในบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Description) ในส่วนข้อมูลทุนชุมชนทั้ง 5 ด้านประกอบไปด้วย 1) ด้านทุนความรู้ 2) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม 3) ทุนทางธรรมชาติ 4) ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน และ 5) ทุนทางเศรษฐกิจของชุมชน

ข้อมูลเชิงปริมาณ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations: S.D.) เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ

- 1.1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร
- 1.2. ความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วม
- 1.3. ความรู้ในการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่
- 1.4. การรับรู้ในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- 1.5. การประเมินตนเองในการเป็นชุมชนสีเขียว

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ T-test (Paired samples t-test) สำหรับ

- 2.1. ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวและการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม
- 2.2. ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

บทที่ 4 ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) ศึกษารวบรวมข้อมูลทุนของชุมชนทั้งในด้านทุนความรู้ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโป่ง 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชุมชนผ่านกระบวนการจัดทำแผนที่สีเขียว (Greenmap) ของชุมชน 3) ขยายช่องทางการสื่อสารทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโป่ง โดยเผยแพร่แผนที่สีเขียวผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ www.greenmap.org และเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการวิจัยสามารถจำแนกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน
3. แผนที่สีเขียวและทุนของชุมชน
4. การท่องเที่ยวสีเขียว

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

เพศ

เพศของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในตารางที่ 1 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวมนั้นส่วนมาก (ร้อยละ 62.00) เป็นเพศชาย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 38.00) เป็นเพศหญิง ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.33) เป็นเพศชาย ที่เหลือ (ร้อยละ 16.67) เป็นเพศหญิง

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปส่วนมาก (ร้อยละ 67.74) เป็นเพศชาย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 32.26) เป็นเพศหญิง

กลุ่มเยาวชนส่วนมาก (ร้อยละ 61.54) เป็นเพศหญิง ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 38.46) เป็นเพศชาย

อายุ

ในภาพรวมพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีอายุสูงสุดคือ 87 ปี และต่ำที่สุดคือ 9 ปี มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 41.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 21.87 ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 38.00) มีอายุอยู่ในช่วง

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วม

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	n = 6	ร้อยละ (%)	n = 31	ร้อยละ (%)	n = 13	ร้อยละ (%)	n = 50	ร้อยละ (%)
เพศ								
ชาย	5	83.33	21	67.74	5	38.46	31	62.00
หญิง	1	16.67	10	32.26	8	61.54	19	38.00
อายุ								
41 - 60 ปี	5	83.33	14	45.16	-	-	19	38.00
น้อยกว่า 21 ปี	-	-	-	-	13	100	13	26.00
61 - 80 ปี	1	16.67	8	25.81	-	-	9	18.00
21 - 40 ปี	-	-	8	25.81	-	-	8	16.00
มากกว่า 80 ปี	-	-	1	3.23	-	-	1	2.00
ค่าสูงสุด-ต่ำสุด	87 - 9							
ค่าเฉลี่ย	41.72							
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	21.87							
สถานภาพสมรส								
สมรส	6	100	23	74.19	-	-	29	58.00
โสด	-	-	8	25.81	13	100	21	42.00
จำนวนบุตร								
ไม่มี	1	16.67	15	48.39	13	100	29	58.00
1	4	66.67	5	16.13	-	-	9	18.00
2	1	16.67	7	22.58	-	-	8	16.00
3	-	-	4	12.90	-	-	4	8.00
ค่าสูงสุด-ต่ำสุด	3 - 1							
ค่าเฉลี่ย	1.76							
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.77							
ระดับการศึกษา								
ประถมศึกษาตอนต้น	2	33.33	12	38.71	5	38.46	19	38.00
ประถมศึกษาตอนปลาย	1	16.67	5	16.13	8	61.54	14	28.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	n = 6	ร้อยละ (%)	n = 31	ร้อยละ (%)	n = 13	ร้อยละ (%)	n = 50	ร้อยละ (%)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	16.67	6	19.35	-	-	7	14.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	3	9.68	-	-	3	6.00
ปริญญาตรี	1	16.67	2	6.45	-	-	3	6.00
ไม่ได้รับการศึกษา	-	-	2	6.45	-	-	2	4.00
ปริญญาโท	-	-	1	3.23	-	-	1	2.00
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง	1	16.67	-	-	-	-	1	2.00

41 – 60 ปี รองลงมาคือ อายุต่ำกว่า 21 ปี, 61 – 80 ปี, 21 – 40 ปี และมากกว่า 80 ปี ตามลำดับ (ร้อยละ 26.00, 18.00, 16.00 และ 2.00) ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 83.33) มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี มีเพียงร้อยละ 16.67 ที่มีอายุอยู่ในช่วง 61 – 80 ปี

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปเกือบครึ่ง (ร้อยละ 45.16) มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 60 ปี รองลงมา มีอายุระหว่าง 61 – 80 ปี, 21 – 40 ปี และมากกว่า 80 ปี (ร้อยละ 45.16, 25.81, 25.81 และ 3.23) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) มีอายุต่ำกว่า 21 ปี

สถานภาพสมรส

เมื่อศึกษาถึงสถานะภาพสมรสในภาพรวมตามตารางที่ 1 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากสมรสแล้ว (ร้อยละ 58.00) ที่เหลือมีสถานภาพโสด (ร้อยละ 42.00) ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) สมรสแล้ว

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปส่วนมาก (ร้อยละ 74.19) สมรสแล้ว ที่เหลือ (ร้อยละ 25.81) มีสถานภาพโสด

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) มีสถานภาพโสด

จำนวนบุตร

ในภาพรวมนั้นพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่สมรสแล้วมีจำนวนบุตรมากที่สุดคือ 3 คน และน้อยที่สุดคือ 1 คนโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.77 ซึ่งมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.00) พบว่า ยังไม่มีบุตร รองลงมาคือ มีบุตรจำนวน 1 คน, 2 คน และ 3 คน (ร้อยละ 58.00, 18.00, 16.00 และ 8.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 66.67) มีบุตรเพียง 1 คน รองลงมา คือ มีบุตรจำนวน 2 คน และไม่มีบุตรเลย (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปเกือบครึ่ง (ร้อยละ 48.39) ยังไม่มีบุตร รองลงมาคือ มีบุตรจำนวน 2 คน, 1 คน และ 3 คน (ร้อยละ 48.39, 22.58, 16.13 และ 12.90) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) ยังไม่มีบุตร

ระดับการศึกษา

ในภาพรวมด้านระดับการศึกษาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามตารางที่ 1 พบว่า ร้อยละ 38.00 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลาย รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย, มัธยมศึกษาตอนปลาย, มัธยมศึกษาตอนต้น, ปริญญาตรี, ไม่ได้รับการศึกษา, ปริญญาโท และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) (ร้อยละ 28.00, 14.00, 6.00, 6.00, 4.00, 2.00 และ 2.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 33.33) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย, มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปริญญาตรี และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ร้อยละ 16.67)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 38.71) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ประถมศึกษาตอนปลาย, มัธยมศึกษาตอนต้น, ปริญญาตรี, ไม่ได้รับการศึกษาและในระดับปริญญาโท (ร้อยละ 38.71, 19.35, 16.13, 9.68, 6.45, 6.45 และ 3.23) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนส่วนมาก (ร้อยละ 61.54) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 38.46) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น

อาชีพหลัก

จากตารางที่ 2 พบว่า อาชีพหลักของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 26.00) เป็นนักเรียน รองลงมาคือ เกษตรกร, อาชีพรับจ้างทั่วไป, ลูกจ้างหน่วยงานเอกชน, รับราชการ, ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัวและเก็บของป่า (ร้อยละ 26.00, 24.00, 18.00, 18.00, 6.00, 6.00 และ 2.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนกึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) รับราชการ รองลงมาเป็นเกษตรกรและทำอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 33.33, 16.67) ตามลำดับ

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 35.48) เป็นเกษตรกร รองลงมาเป็นลูกจ้างหน่วยงานเอกชน, รับจ้างทั่วไป, ค้าขายและเก็บของป่าขาย (ร้อยละ 29.03, 22.58, 9.68 และ 3.23) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) ยังเป็นนักเรียน

รายได้จากอาชีพหลัก

รายได้จากอาชีพหลักของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวมมีค่าสูงสุดเท่ากับ 600,000 บาท/ปี และต่ำสุดเท่ากับ 18,000 บาท/ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 85,307.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 100,439.63 ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 62.00) มีรายได้ต่อปีน้อยกว่า 100,001 บาทต่อปี รองลงมาคือ ยังไม่มีรายได้, มีรายได้ในช่วง 200,001 – 300,000 บาทต่อปี, 100,001 – 200,000 บาทต่อปี และมีรายได้มากกว่า 500,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 26.00, 6.00, 4.00 และ 2.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนส่วนมาก (ร้อยละ 66.67) มีรายได้น้อยกว่า 100,001 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 33.33) มีรายได้ในช่วง 200,001 – 300,000 บาทต่อปี

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.10) มีรายได้ต่ำกว่า 100,001 บาทต่อปี รองลงมา คือ มีรายได้ในช่วง 100,001 – 200,000 บาทต่อปี, 200,001 – 300,000 บาทต่อปี และมากกว่า 500,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 6.45, 3.23 และ 3.23) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) ยังไม่มีรายได้

ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของผู้เข้าร่วม

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	n = 6	ร้อยละ (%)	n = 31	ร้อยละ (%)	n = 13	ร้อยละ (%)	n = 50	ร้อยละ (%)
อาชีพหลัก								
นักเรียน	-	-	-	-	13	100	13	26.00
เกษตรกร	1	16.67	11	35.48	-	-	12	24.00
รับจ้าง	2	33.33	7	22.58	-	-	9	18.00
ลูกจ้างหน่วยงานเอกชน	-	-	9	29.03	-	-	9	18.00
รับราชการ	3	50.00	-	-	-	-	3	6.00
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	-	-	3	9.68	-	-	3	6.00
เก็บของป่า	-	-	1	3.23	-	-	1	2.00
รายได้จากอาชีพหลัก								
น้อยกว่า 100,001 บาท	4	66.67	27	87.10	-	-	31	62.00
ยังไม่มีรายได้	-	-	-	-	13	100	13	26.00
200,001 - 300,000 บาท	2	33.33	1	3.23	-	-	3	6.00
100,001 - 200,000 บาท	-	-	2	6.45	-	-	2	4.00
มากกว่า 500,000 บาท	-	-	1	3.23	-	-	1	2.00
ค่าสูงสุด-ต่ำสุด	600,000 - 18,000							
ค่าเฉลี่ย	85,307.03							
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	100,439.63							
อาชีพเสริม								
ไม่มีรายเสริม	3	50.00	14	45.16	13	100	30	60.00
เก็บของป่า	-	-	10	32.26	-	-	10	20.00
รับจ้าง	-	-	4	12.90	-	-	4	8.00
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1	16.67	1	3.23	-	-	2	4.00
เกษตรกร	1	16.67	1	3.23	-	-	2	4.00
ปลูกดอกไม้	-	-	1	3.23	-	-	1	2.00
รับเหมาก่อสร้าง	1	16.67	-	-	-	-	1	2.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	n = 6	ร้อยละ (%)	n = 31	ร้อยละ (%)	n = 13	ร้อยละ (%)	n = 50	ร้อยละ (%)
รายได้เสริม								
ไม่มีรายได้เสริม	3	50.00	14	45.16	13	100	30	60.00
น้อยกว่า 50,001 บาท	1	16.67	17	54.84	-	-	18	36.00
มากกว่า 200,000 บาท	1	16.67	-	-	-	-	1	2.00
50,001 - 100,000 บาท	1	16.67	-	-	-	-	1	2.00
ค่าสูงสุด-ต่ำสุด	228,000 - 3,600							
ค่าเฉลี่ย	23,160.00							
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	49,860.42							

อาชีพเสริม

ในตารางที่ 2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมาก (ร้อยละ 60.00) ไม่มีอาชีพเสริม รองลงมามีอาชีพเก็บของป่าขาย, รับจ้างทั่วไป, ค้าขาย, เกษตรกร, ปลูกดอกไม้อื่นและอาชีพรับเหมาก่อสร้าง (ร้อยละ 20.00, 8.00, 4.00, 4.00, 2.00 และ 2.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) ไม่มีอาชีพเสริม รองลงมาก็คือ อาชีพค้าขาย, เกษตรกรและรับเหมาก่อสร้าง (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปเกือบครึ่ง (ร้อยละ 45.16) ไม่มีอาชีพเสริม รองลงมามีอาชีพเก็บของป่าขาย, รับจ้างทั่วไป, ค้าขาย, เกษตรกรและปลูกดอกไม้อื่น (ร้อยละ 32.26, 12.90, 3.23, 3.23 และ 3.23) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) ไม่มีอาชีพเสริม

รายได้เสริม

ในภาพรวมด้านรายได้เสริมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น รายได้เสริมสูงสุดเท่ากับ 228,000 บาทต่อปี ส่วนรายได้เสริมต่ำสุดเท่ากับ 3,600 บาทต่อปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 23,160 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 49,860.42 ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมาก (ร้อยละ 60.00) ไม่มีอาชีพเสริมและรายได้เสริม รองลงมามีรายได้เสริมน้อยกว่า 50,001 บาทต่อปี, มากกว่า 200,000 บาทต่อปีและมี

รายได้เสริมอยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 36.00, 2.00 และ 2.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนกึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) ไม่มีรายได้เสริม รองลงมา มีรายได้ไม่น้อยกว่า 50,001 ต่อปี, มากกว่า 200,000 บาทต่อปี และมีรายได้เสริมอยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 54.84) มีรายได้เสริมน้อยกว่า 50,001 บาทต่อปี ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 45.16) ไม่มีรายได้เสริม

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) ไม่มีอาชีพเสริมและรายได้เสริม

กลุ่มในชุมชนที่เป็นสมาชิก

ในตารางที่ 3 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมาก (ร้อยละ 62.00) ไม่มีกลุ่มของชุมชนที่เป็นสมาชิก รองลงมา เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (ร้อยละ 8.00) กลุ่มเวรไฟหมู่บ้าน, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชุมชน, สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน, ประธาน/กรรมการชมรมท่องเที่ยว, ประธาน/สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และผู้ใหญ่บ้าน/กรรมการหมู่บ้าน (ร้อยละ 4.00) ประธานผู้นำการใช้น้ำ, ประธานกลุ่มแม่บ้านและประธานกลุ่มอาสาสมัครชุมชน (ร้อยละ 2.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนเป็นประธานชมรมท่องเที่ยว, ประธานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.), ผู้ใหญ่บ้าน, ประธานผู้นำการใช้น้ำ, ประธานกลุ่มแม่บ้านและประธานกลุ่มอาสาสมัครชุมชน (ร้อยละ 16.67) ตามลำดับ

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.06) ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน รองลงมา เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (ร้อยละ 4.00) เป็นกลุ่มเวรไฟหมู่บ้าน, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชุมชน และสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน (ร้อยละ 6.45) เป็นกรรมการชมรมท่องเที่ยว, สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และเป็นกรรมการหมู่บ้าน (ร้อยละ 3.23) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนทั้งหมด (ร้อยละ 100) ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆของชุมชน

ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านองค์กรชุมชน

ข้อมูลด้านองค์กรชุมชน	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	n = 6	ร้อยละ (%)	n = 31	ร้อยละ (%)	n = 13	ร้อยละ (%)	n = 50	ร้อยละ (%)
กลุ่มในชุมชนที่เป็นสมาชิก								
ไม่มีกลุ่มสมาชิก	-	-	18	58.06	13	100	31	62.00
มีกลุ่มแต่ยังไม่ตั้งชื่อ	-	-	4	12.90	-	-	4	8.00
กลุ่มเวทีหมู่บ้าน	-	-	2	6.45	-	-	2	4.00
สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชุมชน	-	-	2	6.45	-	-	2	4.00
สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	-	-	2	6.45	-	-	2	4.00
ประธาน/กรรมการชมรมท่องเที่ยว	1	16.67	1	3.23	-	-	2	4.00
ประธาน/สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	1	16.67	1	3.23	-	-	2	4.00
ผู้ใหญ่บ้าน/กรรมการหมู่บ้าน	1	16.67	1	3.23	-	-	2	4.00
ประธานผู้นำการใช้น้ำ	1	16.67	-	-	-	-	1	2.00
ประธานกลุ่มแม่บ้าน	1	16.67	-	-	-	-	1	2.00
ประธานกลุ่มอาสาสมัครชุมชน	1	16.67	-	-	-	-	1	2.00

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน

ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน

ตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมนี้ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรของชุมชนในแต่ละด้านอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20) ซึ่งหากจำแนกตามกลุ่มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีส่วนร่วมในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 และ 2.43) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.45)

ตารางที่ 4 ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน

การมีส่วนร่วม	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชน								
1.1. เคยร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม	3.00	ปานกลาง	2.81	ปานกลาง	1.69	น้อย	2.54	ปานกลาง
1.2. เคยเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	2.33	ปานกลาง	2.39	ปานกลาง	1.46	น้อย	2.14	ปานกลาง
1.3. เคยร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	2.67	ปานกลาง	2.55	ปานกลาง	1.54	น้อย	2.30	ปานกลาง
1.4. เคยร่วมพิจารณา/กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ	2.83	ปานกลาง	2.68	ปานกลาง	1.62	น้อย	2.42	ปานกลาง
1.5. เคยร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	3.33	มาก	2.55	ปานกลาง	1.31	น้อย	2.32	ปานกลาง
1.6. เคยเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	2.67	ปานกลาง	2.45	ปานกลาง	1.31	น้อย	2.18	ปานกลาง
1.7. เคยร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	2.17	ปานกลาง	2.61	ปานกลาง	1.54	น้อย	2.28	ปานกลาง
1.8. เคยร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	2.33	ปานกลาง	2.45	ปานกลาง	1.46	น้อย	2.18	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.67	ปานกลาง	2.56	ปานกลาง	1.49	น้อย	2.30	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้								
2.1. เคยร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม	3.17	มาก	2.87	ปานกลาง	2.08	ปานกลาง	2.70	ปานกลาง
2.2. เคยเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	2.83	ปานกลาง	2.74	ปานกลาง	1.77	น้อย	2.50	ปานกลาง
2.3. เคยติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ	2.67	ปานกลาง	2.39	ปานกลาง	1.38	น้อย	2.16	ปานกลาง
2.4. เคยเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการใช้ประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.00	ปานกลาง	2.39	ปานกลาง	1.15	น้อย	2.14	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
2.5. เคยร่วมทบทวนกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ	2.50	ปานกลาง	2.26	ปานกลาง	1.23	น้อย	2.02	ปานกลาง
2.6. เคยเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.33	ปานกลาง	2.48	ปานกลาง	1.54	น้อย	2.22	ปานกลาง
2.7. เคยติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ด้านวัฒนธรรมชุมชน	2.33	ปานกลาง	1.65	น้อย	1.08	น้อย	1.58	น้อย
2.8. เคยเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.67	ปานกลาง	2.23	ปานกลาง	1.15	น้อย	2.00	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.69	ปานกลาง	2.38	ปานกลาง	1.42	น้อย	2.17	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์								
3.1. มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม	2.67	ปานกลาง	2.71	ปานกลาง	1.69	น้อย	2.44	ปานกลาง
3.2. มีการประพฤติปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม	2.50	ปานกลาง	2.68	ปานกลาง	1.69	น้อย	2.40	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.58	ปานกลาง	2.69	ปานกลาง	1.69	น้อย	2.42	ปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
4.1. เคยร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	2.17	ปานกลาง	2.42	ปานกลาง	2.00	น้อย	2.28	ปานกลาง
4.2. เคยร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการจัดสรรการใช้สอย พื้นที่ของชุมชน	2.33	ปานกลาง	2.29	ปานกลาง	1.23	น้อย	2.02	ปานกลาง
4.3. เคยร่วมติดตามและควบคุมการดำเนินกิจกรรมด้านการใช้สอยพื้นที่ของ ชุมชน	2.50	ปานกลาง	2.29	ปานกลาง	1.31	น้อย	2.06	ปานกลาง
4.4. เคยร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดสรรพื้นที่ใช้ สอยของชุมชน	2.50	ปานกลาง	2.32	ปานกลาง	1.31	น้อย	2.08	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
4.5. เคยร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในชุมชน	2.83	ปานกลาง	2.35	ปานกลาง	1.46	น้อย	2.18	ปานกลาง
4.6. เคยร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชน	2.83	ปานกลาง	2.26	ปานกลาง	1.31	น้อย	2.08	ปานกลาง
4.7. เคยร่วมติดตามและควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	2.67	ปานกลาง	2.26	ปานกลาง	1.15	น้อย	2.02	ปานกลาง
4.8. เคยร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	2.67	ปานกลาง	2.23	ปานกลาง	1.31	น้อย	2.04	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.56	ปานกลาง	2.30	ปานกลาง	1.38	น้อย	2.10	ปานกลาง
เฉลี่ยรวมทั้งสิ้น	2.63	ปานกลาง	2.43	ปานกลาง	1.45	น้อย	2.20	ปานกลาง

การแปลผล:

ช่วงคะแนน ระดับการมีส่วนร่วม

3.01 - 4.00	มาก
2.01 3.00	ปานกลาง
1.00 - 2.00	น้อย

หากพิจารณาตามประเด็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมแล้ว พบว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชน, การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์, การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30, 2.42, 2.17 และ 2.10) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนตามลักษณะกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

ร่วมตัดสินใจ

ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30) ทุกประเด็น ซึ่งประกอบไปด้วย การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การร่วมพิจารณา/กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ, การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ, การร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, และการเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54, 2.42, 2.32, 2.30, 2.28, 2.18, 2.18 และ 2.14) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมตามลักษณะกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67) ยกเว้นการร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมในทุกประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56)

กลุ่มเยาวชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมในทุกประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.49)

ร่วมลงมือปฏิบัติ

ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของการมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17) ซึ่งประกอบไปด้วย การร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ท้องถิ่น, การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา
ทรัพยากรธรรมชาติ, การเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการใช้ประโยชน์/การอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ และการร่วมทบทวนกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 2.70, 2.50, 2.22, 2.16, 2.14 และ 2.02) ตามลำดับ ยกเว้นการติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อ
ขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านวัฒนธรรมชุมชน และการเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝัง
การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.00
และ 1.58) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมตามลักษณะกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “ปานกลาง”
(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69) ยกเว้นการร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมที่มีระดับการ
มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” (3.17)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “ปาน
กลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38) ยกเว้นการติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไข
ปัญหาด้านวัฒนธรรมชุมชนที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.65)

กลุ่มเยาวชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 1.42) ยกเว้นร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่
ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08)

ร่วมในผลประโยชน์

ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ที่มีระดับการมีส่วนร่วม
อยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.42) ซึ่งประกอบไปด้วย มีการใช้ประโยชน์
ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และ มีการประพศติปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณี
วัฒนธรรมอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44 และ 2.40) ตามลำดับ

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “ปานกลาง”
(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “ปาน
กลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69)

กลุ่มเยาวชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 1.69)

ร่วมติดตามประเมินผล

ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ตามแผน ที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20) ทุกประเด็น ซึ่งประกอบไปด้วย การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน, การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในชุมชน, การร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยของชุมชน, การร่วมติดตามและควบคุมการดำเนินกิจกรรมด้านการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมติดตามและควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และ การร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการจัดสรรการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28, 2.18, 2.08, 2.08, 2.06, 2.04, 2.02 และ 2.02) ตามลำดับ

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30)

กลุ่มเยาวชนมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.38) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ความตระหนักในความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม

กิจกรรมกระตุ้นการรับรู้

หลังจากที่ชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรในชุมชนผ่านเกมบทบาทสมมติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกตามความเป็นจริง รวมทั้งเกิดความสนุกสนานในการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม จากนั้น ได้สรุปบทเรียนจากพฤติกรรมการเล่นเกมโดยการเปรียบเทียบกิจกรรมที่เล่นกับความเป็นจริงในปัจจุบันเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติรอบตัว ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ถึงพฤติกรรมของแต่ละคนในการเล่นเกมนหรือแม้แต่ในชีวิตประจำวันว่าทุกคนมีส่วนในการทำลายทรัพยากรรอบตัวด้วยกันทั้งนั้น

ภาพที่ 4 เกมล่าสมบัติ

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการถอดบทเรียนจากการร่วมเล่นกิจกรรม ซึ่งในกิจกรรมนั้นจะมีผู้ชนะ (คนที่ได้สมบัติไป) ผู้แพ้ (คนที่ลงแรงแต่ไม่ได้อะไร) และผู้ที่ดูอยู่เฉยๆ (คนที่อยู่ในชุมชนด้วยกันแต่ต้องสูญเสียทรัพยากรที่ผู้ล่าสมบัติจะต้องใช้ในการเดินทางไปล่าสมบัติ) จึงทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมขึ้นและมีบางคนเกิดความไม่พอใจ จากกิจกรรมนี้เมื่อผู้วิจัยสร้างเงื่อนไขว่า หากกิจกรรมที่ท่านเล่นนั้นเป็นชีวิตจริงที่ท่านต้องสูญเสียทรัพยากรไปโดยที่ท่านไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย ท่านมีความรู้สึกร้อยอย่างไร และท่านคิดว่าควรจะแก้ไขอย่างไร ซึ่งสามารถอภิปรายบทเรียนที่ชุมชนได้รับจากกิจกรรมดังนี้

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในชุมชน

1. คนที่ชนะ – ดีใจ/รวยแน่เรา
2. คนที่แพ้ – เสียใจที่สู้เค้าไม่ได้/เซ็ง
3. คนที่ยืนดูอยู่เฉยๆ – โกรธที่เอาทรัพยากรเราไปใช้หาประโยชน์ให้ตัวเอง

แนวทางที่ชุมชนร่วมกันหาข้อสรุปในการแก้ไข

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำชุมชนตระหนักมากขึ้นว่า หากเราได้ประโยชน์เพียงฝ่ายเดียวก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชนได้ อีกทั้งยังไม่สามารถเรียกความสูญเสียในทรัพยากรกลับคืนมาได้ ซึ่งในระยะยาวก็จะส่งผลกระทบต่อผู้ได้ประโยชน์เช่นกัน ดังนั้น ชุมชนจึงได้ร่วมกันหาแนวทางทำให้เกิดความเสมอภาคกับทุกฝ่าย จึงได้ข้อสรุปว่า ชุมชนควรมีการปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อจะได้เสนอแนวคิดร่วมกัน เสนอแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน และมีการศึกษาถึงผลกระทบร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้งและยังสามารถช่วยกันหาแนวทางในการใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างรอบคอบและยั่งยืน

จากนั้น ผู้วิจัยได้ประเมินการรับรู้ในความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการทรัพยากรของชุมชนจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสามารถอภิปรายตามหลักการมีส่วนร่วมตามตารางที่ 5 ซึ่งในภาพรวมพบว่า การรับรู้ถึงความสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชุมชน มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46) ซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้, การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล, การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64, 3.48, 3.35 และ 3.27) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกระดับการรับรู้ถึงความสำคัญในแต่ละขั้นตอนตามลักษณะกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

การรับรู้ด้านการตัดสินใจ

ระดับการรับรู้ถึงความสำคัญในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27) ซึ่งประกอบไปด้วย การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การร่วมพิจารณา/กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ, การเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92, 3.80, 3.44, 3.32 และ 3.28) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมตามลักษณะกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

ตารางที่ 5 ระดับการรับรู้ในความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการทรัพยากรของชุมชน

การมีส่วนร่วม	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชน								
1.1. เคยร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม	3.83	มาก	3.77	มาก	3.85	มาก	3.80	มาก
1.2. เคยเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	3.33	มาก	3.35	มาก	3.23	มาก	3.32	มาก
1.3. เคยร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	3.33	มาก	3.23	มาก	3.38	มาก	3.28	มาก
1.4. เคยร่วมพิจารณา/กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ	3.17	มาก	3.42	มาก	3.62	มาก	3.44	มาก
1.5. เคยร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	3.83	มาก	3.90	มาก	4.00	มาก	3.92	มาก
1.6. เคยเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	3.17	มาก	2.90	ปานกลาง	2.54	ปานกลาง	2.84	ปานกลาง
1.7. เคยร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	2.83	ปานกลาง	2.68	ปานกลาง	3.00	ปานกลาง	2.78	ปานกลาง
1.8. เคยร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	2.83	ปานกลาง	2.81	ปานกลาง	2.69	ปานกลาง	2.78	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.29	มาก	3.26	มาก	3.29	มาก	3.27	มาก
2. การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้								
2.1. เคยร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม	4.00	มาก	3.55	มาก	3.46	มาก	3.58	มาก
2.2. เคยเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.50	มาก	3.45	มาก	3.62	มาก	3.50	มาก
2.3. เคยติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ	3.67	มาก	3.81	มาก	3.62	มาก	3.74	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
2.4. เคยเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการใช้ประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.83	มาก	3.97	มาก	3.69	มาก	3.88	มาก
2.5. เคยร่วมทบทวนกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.67	มาก	3.84	มาก	3.62	มาก	3.76	มาก
2.6. เคยเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.83	มาก	3.68	มาก	3.54	มาก	3.66	มาก
2.7. เคยติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านวัฒนธรรมชุมชน	3.67	มาก	3.61	มาก	3.38	มาก	3.56	มาก
2.8. เคยเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.67	มาก	3.58	มาก	3.08	มาก	3.46	มาก
เฉลี่ยรวม	3.73	มาก	3.69	มาก	3.50	มาก	3.64	มาก
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์								
3.1. มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม	3.17	มาก	3.10	มาก	3.23	มาก	3.14	มาก
3.2. มีการประพฤติปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม	3.83	มาก	3.61	มาก	3.31	มาก	3.56	มาก
เฉลี่ยรวม	3.50	มาก	3.35	มาก	3.27	มาก	3.35	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
4.1. เคยร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	3.67	มาก	3.68	มาก	3.46	มาก	3.62	มาก
4.2. เคยร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการจัดสรรการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน	3.67	มาก	3.39	มาก	3.00	ปานกลาง	3.32	มาก
4.3. เคยร่วมติดตามและควบคุมการดำเนินกิจกรรมด้านการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน	3.50	มาก	3.58	มาก	3.54	มาก	3.56	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
4.4. เคยร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยของชุมชน	3.67	มาก	3.35	มาก	3.15	มาก	3.34	มาก
4.5. เคยร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในชุมชน	3.50	มาก	3.74	มาก	3.77	มาก	3.72	มาก
4.6. เคยร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชน	3.67	มาก	3.48	มาก	3.46	มาก	3.50	มาก
4.7. เคยร่วมติดตามและควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	3.50	มาก	3.45	มาก	3.31	มาก	3.42	มาก
4.8. เคยร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	3.67	มาก	3.45	มาก	3.08	มาก	3.38	มาก
เฉลี่ยรวม	3.60	มาก	3.52	มาก	3.35	มาก	3.48	มาก
เฉลี่ยรวมทั้งสิ้น	3.54	มาก	3.48	มาก	3.37	มาก	3.46	มาก

การแปลผล:

ช่วงคะแนน ระดับการมีส่วนร่วม

3.01 - 4.00 มาก

2.01 - 3.00 ปานกลาง

1.00 - 2.00 น้อย

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการรับรู้ในความสำเร็จในภาพรวมทุกประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29) ยกเว้นการร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และการร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการรับรู้ในความสำเร็จในภาพรวมทุกประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26) ยกเว้นการเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และการร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90, 2.81 และ 2.68) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนมีระดับการรับรู้ในความสำเร็จในภาพรวมทุกประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29) ยกเว้นการร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และการเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00, 2.69 และ 2.54) ตามลำดับ

การรับรู้ด้านการลงมือปฏิบัติ

ระดับการรับรู้ถึงความสำเร็จในภาพรวมของการมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ มีระดับการรับรู้ถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” ทุกประเด็น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64) ซึ่งประกอบไปด้วย การเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการใช้ประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, การร่วมทบทวนกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ, การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, การร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านวัฒนธรรมชุมชน, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88, 3.76, 3.74, 3.66, 3.58, 3.56, 3.50 และ 3.46) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกระดับการรับรู้ถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วมตามลักษณะกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69)

กลุ่มเยาวชนมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50)

การรับรู้ด้านผลประโยชน์

ระดับการรับรู้ถึงความสำคัญในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ที่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35) ซึ่งประกอบไปด้วย การประพฤติปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และ 3.14) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกระดับการรับรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมตามลักษณะกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในภาพรวมทุกประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในภาพรวมทุกประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35)

กลุ่มเยาวชนมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในภาพรวมทุกประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27)

การรับรู้ด้านการติดตามประเมินผล

ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ตามแผน ที่มีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48) ทุกประเด็น ซึ่งประกอบไปด้วย การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในชุมชน, การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน, การร่วมติดตามและ

ควบคุมการดำเนินกิจกรรมด้านการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน, การร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชน, การร่วมติดตามและควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยของชุมชน และการร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการจัดสรรการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72, 3.62, 3.56, 3.50, 3.42, 3.38, 3.34 และ 3.32) ตามลำดับ

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60)

กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52)

กลุ่มเยาวชนมีระดับการรับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในภาพรวมเกือบทุกประเด็นอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29) ยกเว้นการร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการจัดสรรการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน ที่มีระดับการรับรู้ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00)

แผนที่สี่เขียวและทุนของชุมชน

การจัดทำแผนที่สี่เขียวของชุมชนบ้านโป่ง มีขั้นตอนดังนี้ 1) การวาดภาพชุมชนเพื่อการจัดสรรพื้นที่การใช้ประโยชน์ 2) การระดมความคิดเกี่ยวกับทุนของชุมชน 3) การกำหนดสัญลักษณ์จากทุนชุมชนที่สอดคล้องกับแนวคิดของแผนที่สี่เขียว เพื่อเป็นภาษาที่สามารถเข้าใจได้ทั่วโลก

การวาดภาพชุมชนเพื่อการจัดสรรพื้นที่การใช้ประโยชน์

ตัวแทนชุมชนร่วมกันวาดภาพร่างพื้นที่ใช้สอยของชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถเห็นภาพร่วมกันได้ชัดเจนขึ้น และเพื่อความสะดวกในการร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับทรัพยากร/ทุนที่มีอยู่ในชุมชน

ภาพที่ 5 ชุมชนวาดภาพเพื่อแสดงการจัดสรรพื้นที่การใช้ประโยชน์

ทุนชุมชน

แผนที่สีเขียวนี้สามารถเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสร้างความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ในการวาดภาพชุมชนของตนเองว่ามีกิจกรรมใดบ้างในชุมชนที่แสดงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถทำให้เกิดความภาคภูมิใจต่อชุมชนของตนเองได้ และในทางกลับกันยังช่วยให้ชุมชนเกิดความตระหนักมากขึ้นหากชุมชนมีแหล่ง/บริเวณ/กิจกรรมที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะช่วยให้ชุมชนเกิดความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นและเกิดความพยายามที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองไปสู่การเป็นชุมชนสีเขียว ซึ่งทุนของชุมชนสามารถจำแนกได้เป็น 1) ทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ 3) ทุนด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น 4) ทุนด้านทรัพยากรคนที่มีความรู้ความสามารถ และ 5) ทุนด้านเศรษฐกิจและอาชีพต่างๆ

จากทุนของชุมชนนั้นสามารถอภิปรายตามแนวคิดแผนที่สีเขียว (Greenmap) ซึ่งเกี่ยวข้องกับจัดการการใช้พื้นที่ของชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ได้แก่

1. ความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน (Sustainable Living) ซึ่งหมายถึง การใช้ชีวิตเพื่อสิ่งแวดล้อม, ธุรกิจ, เทคโนโลยีการออกแบบการเคลื่อนไหวและอันตรายและความท้าทายชุมชนในการใช้ชีวิตอยู่กับสิ่งนั้นๆ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) 2) เทคโนโลยีและการออกแบบ (Technology & Design) 3) การเคลื่อนไหว (Mobility) 4) อันตรายและความท้าทาย (Hazard & Challenges)

2. ธรรมชาติ (Nature) หมายถึง สถานที่และโอกาสที่จะอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ - พืช, สัตว์, ที่อยู่อาศัยและภูมิทัศน์ ในแนวทางที่ยั่งยืนรวมถึงที่ดินและแหล่งน้ำ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ธรณีวิทยาและภูมิทัศน์ทั้งธรรมชาติและและการออกแบบ (Land & Water) 2) พืชพรรณ (Flora) 3) สัตว์ (Fauna) 4) กิจกรรมกลางแจ้ง (Outdoor Activities)

3. วัฒนธรรมและสังคม (Culture & Society) หมายรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์, และทรัพยากรที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย 1) คุณลักษณะด้านวัฒนธรรม (Cultural Character) 2) ข้อมูลทางนิเวศวิทยา (Eco-Information) 3) ความยุติธรรมและกระบวนการที่บริสุทธิ์ (Justice & Activism) 4) งานสาธารณะและสถานที่สำคัญ (Public Works & Landmarks)

ภาพที่ 6 การแบ่งกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับทุนของชุมชน

ซึ่งผลจากการระดมความคิดของชุมชน สามารถอภิปรายทุนของชุมชนที่มีอยู่ตามองค์ประกอบของแนวคิดแผนที่สีเขียวได้ดังต่อไปนี้

ความยั่งยืน (SUSTAINABILITY)

1) แหล่งผลิตปุ๋ยหมัก

สัญลักษณ์:

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้: ตลอดทั้งปี

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นแหล่งพื้นที่ที่ใช้การทำปุ๋ยหมักและเป็นพื้นที่ใช้ในการเพาะปลูก ทำแปลงผักสวนครัวของคนในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีปุ๋ยใช้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อและได้ทานผักสวนครัวที่ได้มาจากการใส่ปุ๋ยหมักทำให้ปลอดภัยและประหยัดค่าใช้จ่ายของคนในชุมชน

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : เป็นพื้นที่ลานกว้างขนาดใหญ่อยู่ในความดูแลของชมรมผู้สูงอายุชุมชนบ้านโป่งมีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยออกเป็นสองส่วนหลักๆคือ 1. พื้นที่ทำปุ๋ยหมัก 2. พื้นที่เพาะปลูกพืชผักสวนครัว โดยวัตถุดิบที่นำมาทำปุ๋ยหมักได้มาจากเศษซากอินทรีย์วัตถุของคนในชุมชนที่เป็นของเหลือจากการอุปโภคบริโภค อาทิ เช่น ใบมะพร้าว ใบและต้นกิ่งมะม่วงเป็นต้น โดยเมื่อนำมาหมักปุ๋ยแล้วปุ๋ยที่ได้จะนำมาใช้ในชุมชน โดยจัดสรรปันส่วนภายใต้การดูแลของชมรมผู้สูงอายุในที่นี้สมาชิกจะต้องคอยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเฝ้าปุ๋ยที่ได้จากการหมักและหมั่นมาคอยรดน้ำต้นไม้ พรุนดิน พืชผักสวนครัวที่นำมาปลูกไว้ด้านการใช้สอยผลประโยชน์พืชผักสวนครัวพื้นที่แห่งนี้เปรียบเสมือนพื้นที่สาธารณะประโยชน์หากบ้านไหนต้องการผักสวนครัวนำไปปรุงเป็นอาหารก็สามารถมาเด็ด และนำไปใช้ได้เลยโดยการมาเด็ด หรือนำไปใช้ประโยชน์นั้น ก็ต้องบอกกล่าวสมาชิกผู้ที่เฝ้าอยู่ให้รับรู้เล็กน้อยเพื่อเป็นการให้เกิดระเบียบเสมือนกับการการบอกกล่าวเจ้าของบ้านแต่ไม่ต้องห่วงกลัวสมาชิกจะดูหรือต่อว่าเพราะพื้นที่แห่งนี้มีวัตถุประสงค์ให้คนในหมู่บ้านได้มาใช้สอยซึ่งคนในหมู่บ้านย่อมสามารถมาใช้ประโยชน์ได้ทุกเมื่ออยู่แล้วส่วนปริมาณที่อนุญาตให้เด็ด หรือใช้ประโยชน์นั้น ทางผู้ดูแลบอกว่าไม่มีกำหนดก็ให้ทางผู้มาใช้ประโยชน์นั้นเป็นคนคิดคำนวณเอาเองว่าจะนำไปใช้ในปริมาณที่เท่าไรจึงจะเหมาะสมตามความต้องการหรือปริมาณในการใช้งาน

ภาพที่ 7 สถานที่ผลิตปุ๋ยหมักฟาร์มมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 8 สถานที่ผลิตปุ๋ยหมักในชุมชน

2) แหล่งทิ้งของเสีย

สัญลักษณ์:

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : เป็นหลุมดินขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณชายป่า ติดกับพื้นที่

พื้นตัวและอยู่ห่างจากแหล่งทำปุ๋ยหมักเข้าไปเป็นระยะทางประมาณ 500 กิโลเมตรพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่เฉพาะที่อนุญาตให้เข้าได้เฉพาะคนในชุมชนและบุคลากรจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้เท่านั้น มีเวลาเปิด-ปิด ประตูทางเข้า ซึ่งประตูทางเข้าจะปิดเวลาประมาณ 17.00 น. และจะเปิดให้นำขยะมาทิ้งอีกครั้งในช่วงเวลา 08.00 น.ของเช้าวันถัดไป

ภาพที่ 9 แหล่งทิ้งของเสียและขยะพิษในชุมชน

3) สถานที่วิจัยทางวิทยาศาสตร์

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ - เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของคนในชุมชน

ภาพที่ 10 ฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ด้านธรรมชาติ (Nature)

4) ดอกไม้

สัญลักษณ์:

สถานที่ตั้ง: แปลงดอกไม้ทองสุข, แปลงดอกไม้ป่าบัวเงิน, แปลงดอกไม้ริมถนน และ แปลงดอกไม้บน 216 ไร่

ภาพที่ 11 แปลงดอกไม้

5) สระบัว

สัญลักษณ์:

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้: เดือนพฤษภาคม - ต้นเดือนพฤศจิกายน

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ครึ่งบก ครึ่งน้ำและ เรียนรู้ระบบนิเวศของคนในชุมชน

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : บึงบัวหลวงที่เกิดจากการทำนาบัวในอดีตปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้ถูกทิ้งร้างไว้ไม่ประกอบกิจกรรมเพาะปลูกหรือทำนาเหมือนที่ดินแปลงอื่นๆ บริเวณที่ดินติดกันยังคงใช้สำหรับประกอบอาชีพทำนา ซึ่งถ้าหากนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในช่วงฤดูทำนา (เดือนพฤษภาคม - ต้นเดือนพฤศจิกายน) นักท่องเที่ยวจะได้พบกับความสวยงามของดอกบัวหลวงสีขาวและความสวยงามของต้นข้าวสีเขียวยามแตกยอดอ่อน และสีทองยามใกล้เก็บเกี่ยวในเวลาเดียวกัน ซึ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงในเดือนที่มาเยือน หากมาเยือนในช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนกันยายนจะได้พบเห็นต้นข้าวเขียวขจีออกดอกอยู่เต็มพื้นที่นาเบื้องหน้า แต่หากมาเยือนหลังจากนั้นไปอาจจะได้เห็นต้นข้าวเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทองสวยงาม แสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาแห่งการเก็บเกี่ยวที่เริ่มใกล้เข้ามาทุกทีนั่นเอง

ภาพที่ 12 บึงบัวหลวง

6) ฟาร์มสัตว์

สัญลักษณ์:

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้: ตลอดทั้งปี

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรมทางการเกษตรของคนใน

ชุมชนบ้านโป่ง

ภาพที่ 13 ฟาร์มสัตว์ ณ ฟาร์มมหาวิทยาลัย

7) ทุ่งนา

สัญลักษณ์: 🌿🐟

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้ : เดือนพฤษภาคม - ต้นเดือนพฤศจิกายน

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ครึ่งบก ครึ่งน้ำและเรียนรู้ระบบนิเวศของคนในชุมชนทั้งยังเป็นแหล่งศึกษากรรมวิธีการทำนาแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจ

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : พื้นทุ่งนาจากเจ้าของหลายๆ แปลงยาวต่อกันจนทำให้มองเห็นเป็นพื้นที่นาแปลงเดียวกันยาวจนสุดลูกหูลูกตา ตั้งอยู่บริเวณทางด้านหลังเส้นถนนสายหลักที่ผู้คนใช้สัญจรไปมาระหว่างบ้านโป่งไปยังถนนเส้น 1001 (แม่โจ้) เมื่อมองไปยังเนินคันนาด้านข้างฝั่งติดถนนทางเข้าทุ่งนา จะพบเห็นกับลำห้วยเล็กๆที่เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ช่วยในการเจริญเติบโตของต้นข้าว นอกจากนี้จะมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งส่งน้ำแล้วที่แห่งนี้ยังถือเป็นแหล่งระบบนิเวศที่สำคัญของคนในชุมชนอีกแห่งหนึ่งด้วย ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำสามารถใช้ประโยชน์เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านระบบนิเวศที่สำคัญต่อคนในชุมชนและผู้สนใจที่

ต้องการศึกษา

ภาพที่ 14 ทุ่งนาบริเวณหลังบ้านหลังบ้านป่าบัวเงิน

8) จุดชมวิว

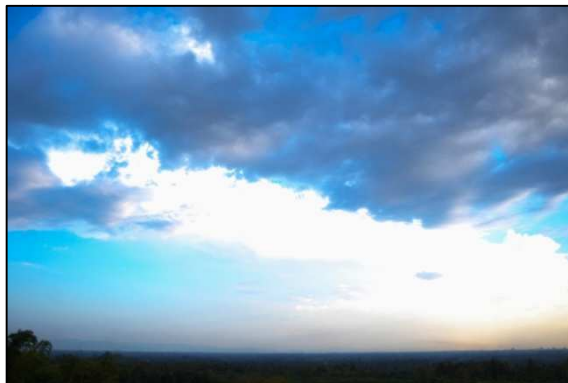
สัญลักษณ์:

ภาพที่ 15 จุดชมวิวบริเวณฟาร์มมหาวิทยาลัย

9) จุดชมดาว

สัญลักษณ์: ★★

ภาพที่ 16 จุดชมดาวบริเวณฟาร์มมหาวิทยาลัย

10) ถนนร่มรื่น

สัญลักษณ์: 🌳

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นถนนที่ให้ความร่มรื่นแก่ชาวบ้านเวลาเดินทางเข้าไปทำกิจกรรมยังป่าชุมชนบ้านโป่งอ่างเก็บน้ำ หรือสถานที่ที่ต้องเดินทางผ่านเส้นทางนี้ นอกจากนี้ยังใช้เป็นเส้นทางศึกษาพันธุ์ธรรมชาติให้แก่บุคคลที่สนใจได้อีกด้วย

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : ถนนร่มรื่นเส้นทางที่ 1 มีระยะทางยาว 2.1 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณถนนเข้าสู่ค่ายแทนคุณ ส่วนเส้นทางที่ 2 มีระยะทางยาว 350 เมตร ตั้งอยู่บริเวณถนนได้อ่างเก็บน้ำห้วยใจ เป็นเส้นทางที่มีต้นไม้โอบล้อมทั้งสองข้างทางให้ความร่มรื่นและเย็นตาแก่ผู้ที่พบเห็นสองข้างทางนักท่องเที่ยวจะได้พบเห็นต้นไม้ทั้งน้อยและใหญ่ อาทิ ไม้เหียง ไม้ไซ ประโยชน์ของคนในชุมชนหรืออาจจะได้พบเห็นสิ่งมีชีวิตตัวน้อยที่มาคอยต้อนรับอย่างเจ้ากระรอกก็เป็นได้

ภาพที่ 17 ถนนร่มรื่น

11) อ่างเก็บน้ำห้วยโจ

สัญลักษณ์:

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน: เป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับการอุปโภคบริโภคทำการเพาะปลูกสำหรับคนในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียงโดยคนในชุมชนจะได้ใช้ประโยชน์จากน้ำที่กักเก็บในอ่างผ่านทางคลองชลประทานผันน้ำที่ทางการได้จัดสร้างขึ้น ซึ่งคลองจะไหลผ่านหมู่บ้านและไหลผ่านส่งต่อไปยังพื้นที่เพาะปลูกของคนในชุมชนนอกจากนี้ยังใช้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำซึ่งนำมาใช้ประโยชน์โดยการนำมาเป็นอาหารของคนในชุมชน อ่างเก็บน้ำยังเป็นแหล่งทำกิจกรรมนันทนาการที่สำคัญของคนในชุมชนกิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ได้รับความนิยมนจากคนในชุมชนแต่ยังได้รับความนิยมนจากคนนอกพื้นที่ชุมชนอีกด้วย กิจกรรมที่ว่านี้คือกิจกรรมตกปลา ซึ่งจะเปิดพื้นที่ให้ตกปลาได้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ของทุกปีเป็นต้นไป และจะหยุดให้ทำกิจกรรมอีกครั้งในช่วงฤดูฝน เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ต้องหยุดพักทำกิจกรรมดังกล่าว นั้นคือช่วงเวลาระยะดังกล่าวที่กำหนดไว้นั้นเป็นช่วงฤดูผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งในช่วงเวลานั้นอาจทำให้เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบห่วงโซ่อาหารในที่สุด

ภาพที่ 18 อ่างเก็บน้ำห้วยโจ

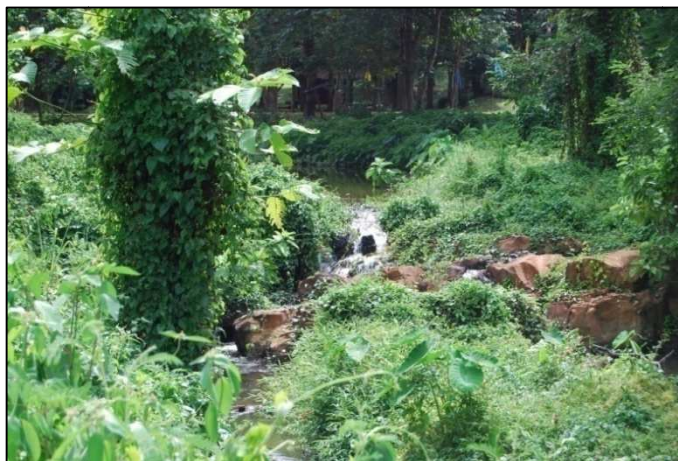
12) สระน้ำหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

สัญลักษณ์:

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : ใช้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับอุปโภคบริโภค และใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ทำดินขาว – ที่จัดกิจกรรมฟั่งธรรมปลาช่อน

ภาพที่ 20 ทำดินขาว

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ห้วยโจ้

1. นักกินปลี นักขุนแผน เป็ดแดง (อาศัยบริเวณต้นไทร้อย)
2. หมาป่า มี 2 ชนิด 1.หมาโจ้ 2.หมาจิ้งกวด สามารถพบเห็นได้
 - 2.1. หมาโจ้ มีลักษณะตัวใหญ่กว่าหมาจิ้งกวด มีขนสวยลักษณะขนเรียบเป็นวาว มีสีน้ำตาลแดงหางเป็นพวงใหญ่สวยงาม อาศัยอยู่ตามหน้าผาและถ้ำ มีนิสัยดุหวนลูก
 - 2.2. หมาจิ้งกวด เป็นหมาขนาดเล็ก ขนปุย ชอบขุดดินอาศัยอยู่ในรูเวลาเดินป่าไม่ต้องกลัวเพราะมีนิสัยกลัวคน (นอกจากเราทำร้ายมันมันถึงจะต่อสู้)

แต่ปัจจุบันเราจะสามารถพบเห็นหมาป่าทั้งสองชนิดได้น้อยมาก เนื่องจากการรบกวนจากมนุษย์ และหากได้ยินเสียงดังจะหลบหนีทันที

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : เอื้องหมายนา - เป็นต้นไม้ความเชื่อ คนสมัยก่อนจะตั้งตัวที่ดินทำกินจะมีการคัดเลือกที่ดินที่ เหมาะสม เมื่อได้แล้วจะนำพืชตัวนี้ไปปักไว้แสดงความเป็นเจ้าของ จึงเรียกว่า เอื้องหมายนา และอีกนัยหนึ่งมีความเชื่อเรื่องกันผีสงได้ ลักษณะลำ ต้นเป็นปล้องๆใบเรียวยาวเป็นระเบียบ แต่ปัจจุบันไม่มีคนใช้แล้ว

ภาพที่ 21 เอื้องหมายนา

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ต้นสาบเสือ - (สมุนไพร) กันบาดทะยัก ลักษณะใบเป็นแฉกๆ มีขนอ่อนปกคลุมอยู่ทั่วทั้งใบ

ภาพที่ 22 ต้นสาบเสือ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ขะมอกหลวง - ใช้เป็นยาถ่ายวุ้น มีลักษณะลำต้นเป็นปล้องๆ

ภาพที่ 23 ขะมอกหลวง

สัญลักษณ์:

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : แมลงแม่แดด

ภาพที่ 24 แมลงแม่แดด

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ดอกอาว - (บัวสวรรค์) สามารถใช้ทานเป็นอาหารได้

ภาพที่ 25 ดอกอาว

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ผักก้างปลา - ใช้ต้นมาทำเป็นขอบมาทำไทรคักปลา

ภาพที่ 26 ผักก้างปลา

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ต้นขอ - เป็นสมุนไพร นำมาทำยาต้มใช้ดื่มแก้ร้อนใน ช่วงอยู่เดือน และขับ
น้ำคาวปลา

ภาพที่ 27 ต้นขอ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ตองก้ง - หญ้าชนิดหนึ่ง นำดอกมาใช้ทำไม้กวาด

ภาพที่ 28 ตองก้ง

สัญลักษณ์: 🌿

ทรัพยากร : ยอป่า - ลักษณะลำต้นขรุขระ (ไม่ได้มีคุณสมบัติพิเศษอะไร) ใบเรียวยาว
เส้นด้านใบข้างหลังยกจีบ ผลมีขนาดเล็ก

ภาพที่ 29 ยอป่า

สัญลักษณ์: 🧺

ทรัพยากร : ต้นมะเกลือ - ใช้เป็นยาขับถ่าย ลักษณะลำต้นเป็นผิวขรุขระ

ภาพที่ 30 ต้นมะเกลือ

สัญลักษณ์: 🌿

ทรัพยากร : ต้นไทรย้อย

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : ผลใช้เป็นอาหารของนกที่หายากและนกพันธุ์อื่นที่

อาศัยอยู่ทั่วไป ในบริเวณป่าบ้านโปง (เป็นแหล่งอาหารของนกทำให้นกสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในธรรมชาติทำให้คนรุ่นหลังได้รู้จักนกชนิดต่างๆที่เคยมีมา)

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- เป็นอาหารลูกนก
- เป็นไม้ประดับ อยู่ใกล้น้ำ
- มีใบและกิ่งก้านมาก
- ชอบน้ำต้องปลูกกับริมทางน้ำ ถึงจะขึ้นได้สวยงามเจริญเติบโตดี
- ใบมันวาวเรียบ มีการเรียวของเส้นใบสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย
- ลูกมีขนาด เมื่อสุกมีสีส้มออกแดง
- ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด แต่มีข้อแม้ก็ต้องใช้นกในการขยายพันธุ์ กล่าวคือ

เมล็ดที่ผ่านระบบขับถ่ายของนกจะสามารถ เจริญเติบโต กลายเป็นต้นไม้ต่อไปได้ หากไม่ผ่านกระบวนการนี้ต้นไม้จะไม่สามารถเจริญเติบโตได้

ภาพที่ 31 ต้นไทรย้อย

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ไม้รูงโบราณ

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : ใช้อย่างมาเป็นกาว ไปจิ้มจกจั่นปามาเป็นอาหาร เป็นไม้หายากและมีคุณค่าต่อคนในชุมชน

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- อายุประมาณ มากกว่า 60 ปี
- ลักษณะทางเจริญเติบโตมีความคล้ายคลึงกาฝาก กล่าวคือลักษณะจะอิงอาศัยกับต้นไม้ที่เมื่อดิ้นพันธุ์ขึ้นอยู่ใกล้ (ต้นเม่า จากนั้นจะคอยดูดน้ำ) เลี้ยงดูดสารอาหารจากต้นแม่ และด้วยคุณสมบัติที่เจริญเติบโตเร็ว ทำยที่สุด ต้นแม่จะเหี่ยวและตายไปในที่สุดเนื่องจากขาดสารอาหาร
- มีการขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด
- ลักษณะใบมันเรียวยาว ด้านหลังใบมีลักษณะเป็นขนเล็กน้อย เส้นก้านใบยกขึ้น
- ลักษณะผิวลำต้น เรียบ (จะสามารถสังเกตเห็นเป็นรอย เกิดจากแผลที่คนในชุมชนบากไว้เพื่อใช้น้ำยา)

ภาพที่ 32 ไม้รูงโบราณ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ต้นไม้ม่วง /ม่วงป่า/ม่วงจีหิ๊ด (มะม่วงป่า)

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : มีคุณค่าในด้านเกษตรกรรม นำมาเป็นพันธุ์ต้นมะม่วง โดยนำต้นมะม่วงป่ามาเป็นต้นแม่ แล้วมะม่วง พันธุ์อื่นเสียบ ขอด ทำให้ต้นที่ได้มีความแข็งแรง อดทนต่อภาวะแห้งแล้ง

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- ใช้เป็นแม่พันธุ์ในการขยายพันธุ์ ผลมีขนาดเล็ก เพาะพันธุ์โดยใช้เมล็ด
- อายุเกิน 70 ปี
- ลักษณะพืคลำต้นขรุขระ ใบสั้นกว่า มันๆ เขียว เรียบ
- มีลักษณะลำต้นใหญ่ อดทนต่อการเจริญเติบโตในสภาพที่แห้งแล้ง
- มีลักษณะใบมันวาว มีขนาดใบเรียว ยาว แต่มีขนาดเล็กกว่ามะม่วงที่ปลูกตาม

บ้าน มีฐานใบกว้าง

ภาพที่ 33 มะม่วงป่า

สัญลักษณ์:

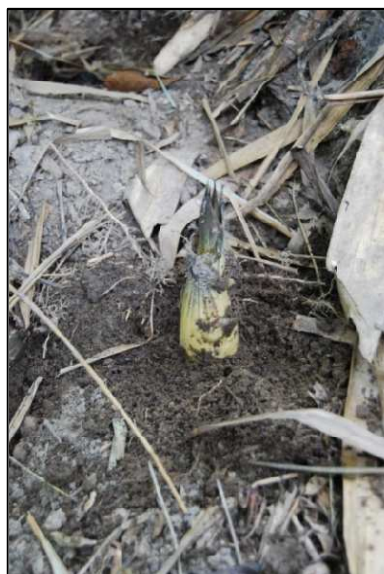
ทรัพยากร: ดงไผ่ป่า(ไผ่บงป่า)

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้: ช่วงเดือนกันยายน ส่วนหน่อไม้พบได้ช่วงฤดูฝน(กรกฎาคม – ต้นเดือนสิงหาคม)

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : ช่วยยึดตะหลัง ไม่ให้ตะหลังพัง อันมีสาเหตุมาจาก น้ำกัดเซาะ หน่อกินได้ใช้เป็นอาหาร (นำมาอย่างจะได้รสอาหารที่อร่อยกว่า หวานกว่า)

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- มีรากยาวลึก เส้นรากมีลักษณะแตกต่างเป็นฝอย
- ใช้หน่อในการขยายพันธุ์

ภาพที่ 34 ไผ่บงป่า

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร: ไผ่และมอส

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้: ทุกฤดู แต่มีมากในช่วงหน้าฝน (กรกฎาคม – ตุลาคม)

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นตัวชี้วัดความชุ่มชื้นภายในป่า

ภาพที่ 35 มอส

ภาพที่ 36 ไโลเคน

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร: กวาวดูก

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : ใช้เป็นสมุนไพรบำรุงกำลังบำรุงร่างกายผู้ชาย (เป็นสมุนไพร บำรุงผู้ชาย มีสรรพคุณในการช่วยเรื่องระบบเพศและอวัยวะของผู้ชาย) โดยใช้ส่วนลำต้นมาตากแห้ง แล้วต้มดื่ม

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- ใบเล็กกว่ากวาวเนื้อ และ 1 ก้านใบจะ
- ประกอบไปด้วยใบ เรียงกันเป็นคู่ๆ 6-7 ใบ
- มีลักษณะลำต้นบิดเกลียว

ภาพที่ 37 กวาวดูก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร: กวาวเนื้อ (กวาวเครือเนื้อ)

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : บำรุงร่างกายผู้ชาย (เป็นสมุนไพร บำรุงผู้ชาย มีสรรพคุณในการช่วยเรื่องระบบเพศและอวัยวะของผู้ชาย) โดยใช้ส่วนลำต้น มาตากแห้ง แล้วต้มดื่ม

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- เหนียว
- มี 3 ใบ
- ต้นเป็นเกลียว
- ลักษณะใบจะมี 3 ใบประกอบกันเป็น 1 ก้านใบ
- คุณสมบัติมีความเหนียว ใช้ดัดเล็กๆ มัดสิ่งของได้
- ลักษณะลำต้นบิดเป็นเกลียว

ภาพที่ 38 กวาวเครือเนื้อ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร: บุก

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้: เมษายน – กรกฎาคม

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : ใช้เป็นอาหารของคนในชุมชน

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : ลำต้นเรียวยาว แบ่งนุกออกได้เป็น 2 ประเภท

- ประเภทที่ 1 – ลำต้นเขียวเรียวยาว ดอกมีลักษณะเป็นเม็ดกลมๆ สีเขียว ออกติดๆกัน
- ประเภทที่ 2 – ลำต้นเขียว ลายมีใบแตกออกเป็นแฉกสามใบ มีสีเขียวออกหลายๆเส้นก้านใบด้านหลังมีลักษณะขจีบ

ภาพที่ 39 ต้นนุก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร: ไม้ตะแบก

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : คนโบราณใช้แช่น้ำอาบสำหรับคนท้องแก่

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : ลำต้นมีผิวขรุขระ

ภาพที่ 40 ไม้ตะแบก

15) เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ 3.2 กิโลเมตร

สัญลักษณ์:

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้: ทุกฤดูกาล

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร : มีป่า 3 ชนิด (ป่าเบญจพรรณ, ป่าเต็งรัง, ป่าเหียงพวง) ประกอบไปด้วย

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ผักหวานป่า - ใช้เป็นอาหารให้กับคนในชุมชน เป็นพืชเศรษฐกิจด้วย ใบลักษณะเป็นมันวาว ใช้เมล็ดในการเพาะพันธุ์ ลักษณะรสชาติอาหารผักหวานป่ามีความหวานและอร่อยกว่าผักหวานบ้าน 1 ปี ออกช่อ 1 ครั้ง (เมษายน – มิถุนายน)

ภาพที่ 41 ผักหวานป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ฝายน้ำล้น – กักเก็บน้ำจากธรรมชาติ

ภาพที่ 42 ฝายน้ำล้น

สัญลักษณ์:

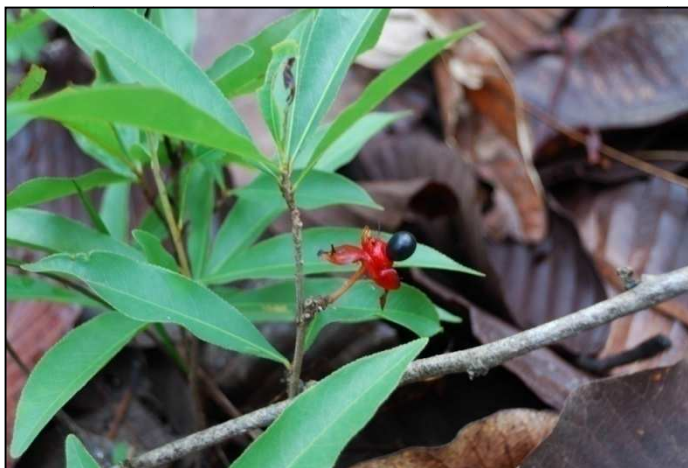
ทรัพยากร : หญ้าลิเกา - ใช้ทำเครื่องจักรสาน (แต่คุณสมบัติของที่นี่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีคุณสมบัติความเหนียวไม่เทียบเท่ากับของทางใต้)

ภาพที่ 43 หญ้าลิเกา

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ช้างน้ำว

ภาพที่ 44 ช้างน้ำว

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : เอื้องดิน – มีลักษณะสีขาวเล็ก ออกดอกช่วงฤดูฝนมีประโยชน์มีความสวยงาม ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด

ภาพที่ 45 เอื้องดิน

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : เฟิร์นต้นตุ๊กแก – พบได้บริเวณชอกหิน เป็นตัวชี้วัดความชื้น ความสมบูรณ์

ภาพที่ 46 เฟิร์นต้นตุ๊กแก

สัญลักษณ์: ๗

ทรัพยากร : บ้านของปลวก - จอมปลวก (มีปลวก 3 ชนิด)

- ปลวกหัวเหล็ก - มีลักษณะจอมปลวกขนาดใหญ่ บริเวณที่มีจอมปลวกอยู่จะปลูกพริกสวย
- ปลวกควายสี - ที่เรียกว่าควายสีเพราะมีขนาดพอให้ควายมาถูด้านข้างได้ ซึ่งคำว่าสีเป็นภาษาคำเหนือแปลว่า ฐ มีประโยชน์ คือ ถ้าเข้าป่าแล้วไม่มีฟันหรือถ่าน ให้เจาะตรงโคนด้านล่างเพื่อทำเป็นคล้ายช่องใส่ฟัน จากนั้นก็เจาะด้านบนเพื่อใช้เป็นที่ตั้งทำอาหาร จากนั้นก็จุดไฟตรงช่องด้านล่าง ไฟก็จะลุกลามไปทั้งจอมปลวกโดยไม่ต้องใส่ฟันได้
- ปลวกหัวลม - มีลักษณะเป็นกลุ่มดินทำรังบนต้นไม้สูง

ภาพที่ 47 จอมปลวก

สัญลักษณ์: 🌳

ทรัพยากร : ไม้รัง - ใช้สร้างบ้านและใบนำมาห่อขนมจ็อก (ขนมเทียนได้) เนื่องจากสมัยโบราณต้นกล้วยมีไม่มาก คนสมัยก่อนเขาจะเอาใบนี้มาใช้แทน

ภาพที่ 48 ไม้รัง

สัญลักษณ์: 🌿

ทรัพยากร : ตำ - ประโยชน์ยอดอ่อนทานได้ ทานกับน้ำพริก

ภาพที่ 49 ตำ

สัญลักษณ์:

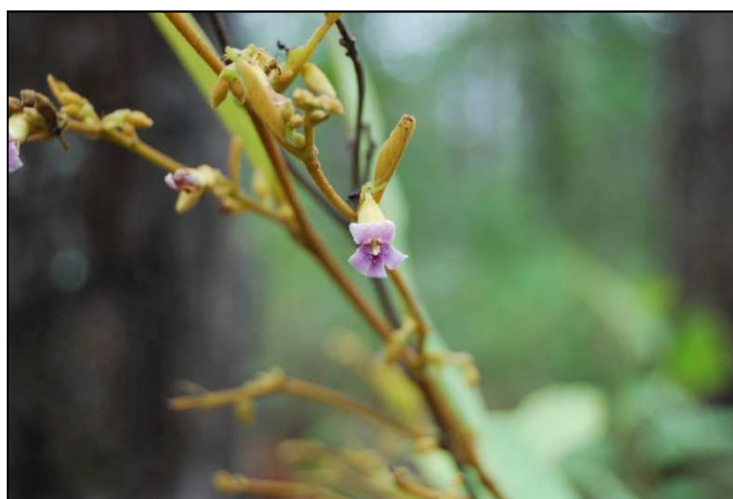
ทรัพยากร : ดอกอว - (กระเจียวป่า) ดอกอ่อนทานได้นำมาจิ้มกับน้ำพริก หรือนำออก
อ่อนมาต้มกับเห็ดเผาะ

ภาพที่ 50 กระเจียวป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : หญ้าช้างมด - เป็นสมุนไพรแก้ปวดฟัน เอารากมาต้มน้ำแล้วนำน้ำที่ได้มา
อม ดอกมีขนาดเล็กสีม่วง

ภาพที่ 51 หญ้าช้างมด

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : กระดุมทอง - ใช้เป็นไม้ดอกไม้ประดับ

ภาพที่ 52 กระดุมทอง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : แสลงหอมไกล - ออกดอกช่วงเดือนเมษายน ดอกมีกลิ่นหอม ประโยชน์ใช้
เป็นไม้ดอกไม้ประดับ

ภาพที่ 53 แสลงหอมไกล

สัญลักษณ์: 🍃

ทรัพยากร : เตยป่า - ไม้หอมเหมือนเตยบ้าน มีลักษณะลำต้นคล้ายๆกับเตยบ้านแต่มีขนาดใหญ่กว่าถึง 2 เท่า ใบมีหนามแหลมคมมีผลเป็นลูกคล้ายสับปะรด ขึ้นตามริมธารน้ำ ในสมัยก่อนจะนำใบที่มีหนามแหลมใช้ในการย้อมผ้าไหม สันนิฐานว่าจะเอาไปหรีไหม ไม่ให้พันกัน

ภาพที่ 54 เตยป่า

สัญลักษณ์: 🌊

ทรัพยากร : น้ำราก - เป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า

ภาพที่ 55 น้ำราก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ต้นกระบก – ผลเป็นสมุนไพรช่วยขับถ่ายพยาธิ

ภาพที่ 56 ต้นกระบก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : มะม่วงยักษ์

ภาพที่ 57 มะม่วงยักษ์

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ตะเคียนทอง

ภาพที่ 58 ตะเคียนทอง

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : เชียงแข่งม้า - เอารากไปต้มกินบำรุงกำลัง

ภาพที่ 59 เชียงแข่งม้า

สัญลักษณ์: 🌿

ทรัพยากร : เฟิร์นก้านดำ - (ดงเฟิร์น)

ภาพที่ 60 เฟิร์นก้านดำ

สัญลักษณ์: 🌊

ทรัพยากร : ตาน้ำผุด - พุดขึ้นมาจากดินจะสังเกตเห็นเป็นลักษณะเหมือนเนินน้ำอยู่บน

ผิวน้ำ

ภาพที่ 61 น้ำผุด

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : สมุนไพรไม้กระเทียมโพรง - จะตัดเอาเนื้อไปทำเป็นสมุนไพร มีลักษณะลำต้นเป็นผิวขรุขระ ต้นไม้กระเทียมโพรง มีลักษณะลำต้นคล้ายเถาวัลย์

ภาพที่ 62 ไม้กระเทียมโพรง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ต้นเหียง - เป็นต้นไม้โบราณมีอายุมากกว่า 100 ปี มีสรรพคุณแก้อาการท้องเดิน โดยต้นไม้เหียงต้นเล็กๆ เพื่อเอาน้ำเลี้ยงมาดื่มเป็นยา มีรสฝาด

ภาพที่ 63 ต้นเหียง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : เถาวัลย์ลอกคาบ - มีอยู่ต้นเดียว มีการลอกคาบอยู่ตลอดเวลาต้นมีสีแดงออกน้ำตาล (ไม่มีที่อื่น)

ภาพที่ 64 เถาวัลย์ลือกคาบ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ต้นกู๊กป่า – หรือดอกก้า ดอกทานได้ มีลักษณะคล้ายต้นข่า ผลมีลักษณะคล้ายกับดอกพุทธรักษา

ภาพที่ 65 ต้นกู๊กป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ขาห้วหมู - เป็นสมุนไพรแก้ปวดฟัน ใช้เปลือกของลำต้น มาทุบๆ แล้วอม

ภาพที่ 66 ขาห้วหมู

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ลูกกั๋งพญาอินทรี - เป็นสัตว์คล้ายกับกิ้งกือ แต่ตัวใหญ่กว่า ป้อม อ้วนเวลาจับตัวจะหดตัวเป็นวงกลมคล้ายกับลูกกั๋ง

ภาพที่ 67 ลูกกั๋งพญาอินทรี

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ป่าไจ้ - เป็นผลไม้ ออกรสเปรี้ยว ผลมีขนาดเล็กเมื่อสุกแล้วจะออกสีส้ม
เหลือง

ภาพที่ 68 ป่าไจ้

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : กระรู่กระร้อน - เป็นเฟิร์นอยู่ตามต้นไม้สูง เวลาออกดอกจะเป็นพุ่มไม้สวย

ภาพที่ 69 กระรู่กระร้อน

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ส้อสพายควาย - เป็นสมุนไพร เพิ่มกำลัง เอาลำต้นไปต้ม วิธีสังเกตจะมีแมง (แมลง) ขาวตอกอยู่ซึ่งจะ โตเป็นผีเสื้อ ลำต้นเป็นผิวเกลียว

ภาพที่ 70 ส้อสพายควาย

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : มะเดื่อป่อง - เอาผลไปกินกับน้ำพริกน้ำผัก มีรสฝาด

ภาพที่ 71 มะเดื่อป่อง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : กระท้อนป่า - ลำต้นสูง ผลมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับกระท้อนบ้าน

ภาพที่ 72 กระพอนป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : จุดกำเนิดน้ำ - จะมีฝายขนาดเล็กอยู่เพื่อช่วยกักเก็บน้ำ

ภาพที่ 73 จุดกำเนิดน้ำ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : จันทเขียว – มีประโยชน์ใช้เป็นไม้ดอกไม้ประดับ รูปร่างลักษณะคล้ายๆกับต้นบอระดัม ขึ้นใกล้กับแหล่งน้ำธารน้ำธรรมชาติ

ภาพที่ 74 จันเขี้ยว

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ฝั่เลื่อ- ที่เกิดมาจากแมลงข้าวตอก

ภาพที่ 75 ฝั่เลื่อ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : พลู่ป่า - คนสมัยก่อนนำมาทานกับหมากพลู

ภาพที่ 76 พลู่ป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ขมิ้นนกก - หรือดอกเข้าพรรษา เป็นสมุนไพร

ภาพที่ 77 ขมิ้นนกก

สัญลักษณ์: ☺🏠

ทรัพยากร : ศาลเจ้าพ่อโป่ง

ภาพที่ 78 ศาลเจ้าพ่อโป่ง

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : เถาว์ลยัพันปี- มีลำต้นใหญ่ลักษณะลำต้นบิดเป็นเกลียว มีรัศมีมีความยาวประมาณ 200-300 เมตร

ภาพที่ 79 เถาว์ลยัพันปี

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : จันทวน - มีประโยชน์เป็นไม้ดอกไม้ประดับ

ภาพที่ 80 จันทวน

สัญลักษณ์: ~~~

ทรัพยากร : แก้มลิง - ใช้เป็นที่กักเก็บและชะลอน้ำ

ภาพที่ 81 แก้มลิง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : หวายป่า – หรือหว่ายงาช้าง ใช้นำมาทำเครื่องจักรสาน, หน่ออ่อนนำมาประกอบอาหารได้

ภาพที่ 82 หวายป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ไผ่บงป่า - ปลุกได้ประมาณ 2-3 ปี

ภาพที่ 83 ไผ่บงป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ไทรพันโอบ- มีรูปลักษณะเหมือนคนขึ้น มีขา 2 ขาการเพาะพันธุ์เหมือนไม้ รุง คืออาศัยต้นอื่นในตอนแรก เพื่อกาะกินอาหาร พอโตขึ้นต้นเดิมที่โคนเกาะจะตายลงไปเนื่องจากขาดสารอาหาร มีลักษณะ ลำต้นใหญ่ ผิวเรียบ

ภาพที่ 84 ไทรพันโอบ

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ดีคน - เป็นสมุนไพรแก้โรคเบาหวาน รสชาติขม เมล็ดคล้ายกับผลมะแว้ง

ภาพที่ 85 ดีคน

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : มะขามป้อม - เป็นสมุนไพร ผลทานได้ มีวิตามินซีสูงและช่วยแก้อาการเจ็บคอ มีลักษณะลำต้นและใบคล้ายกับต้นมะขาม

ภาพที่ 86 มะขามป้อม

สัญลักษณ์: 🧺

ทรัพยากร : หัวปทุมเป้ง- มีลักษณะคล้ายกับต้นปรงหัวเอามารับประทานได้ใบสามารถนำมาทำไม้กวาดได้

ภาพที่ 87 หัวปทุมเป้ง

สัญลักษณ์: 🧺

ทรัพยากร : มะเคาะ - ผ่าหน่วย(ผล)นำมาแกะเมล็ดด้านในเอามาตำน้ำพริก

ภาพที่ 88 มะเคาะ

สัญลักษณ์: 🍵

ทรัพยากร : ต้นรักหลวง - น้ำยางมีประโยชน์ในการนำไปใช้เขียนลวดลายวัด(ลงรักปิดทอง) มีลักษณะลำต้นขรุขระ มีรอยเป็นรูปหัวใจ อันเกิดมาจากการขุดเจาะลำต้นเอายาง ไปใช้ในสมัยก่อน ซึ่งตอนนี้ไม่อนุญาตให้มาเอาน้ำยางแล้ว ใบมีพิษบางคนเกิดอาการแพ้ได้

ภาพที่ 89 ต้นรักหลวง

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ทองติ่ง - ใบสามารถนำมาห่ออาหารรับประทานได้

ภาพที่ 90 ทองติ่ง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ขางชันนา - รากต้มกับน้ำนำมารักษาอาการปวดฟันได้ ดอกจะมีสีม่วง 1
ก้านใบประกอบด้วย 3 ใบย่อย

ภาพที่ 91 ขางชันนา

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : หญ้าหูกวัก - (เฟิร์นชนิดหนึ่ง) สมัยโบราณเมื่อคนเจาะหู จะนำก้านนี้มา
เสียบ แต่ปัจจุบันนี้ไม่นิยมใช้แล้วเพราะเสียบเอ็นพลาสติกแทน เป็นพืชหายากชนิดหนึ่งในป่า

ภาพที่ 92 หญ้าหูกวัก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : แผลกหอม - นำรากมาต้ม มีสรรพคุณเป็นยาบำรุงหัวใจ รูปร่างลักษณะเป็น
กอกคล้ายต้นแผลก

ภาพที่ 93 แผลกหอม

สัญลักษณ์:

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้ : ต้นสามารถพบได้ทุกฤดู แต่ออกผลในช่วงฤดูฝน

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เมล็ดใช้เป็นอาหาร และเป็นสมุนไพรช่วยขับถ่ายพยาธิ

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- ต้นสูงใหญ่
- ลูกเป็นเมล็ดสีดำ มีขนอ่อน, ปกคลุม

ภาพที่ 94 ต้นขางหัวหมู

สัญลักษณ์: ๖

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นความเชื่อว่าห้ามเอาไม้ตะเคียนทองมาสร้างบ้าน เพราะเชื่อว่าไม้นางไม้สถิตอยู่ แต่จะเอามาทำเป็นเรือพายในสมัยโบราณ เพราะมีขนาดเบา

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- ลำต้นตรง, สูง
- ผิวขรุขระแตกเป็นลายทาง
- ลักษณะใบจะมีพุ่ม ใบมีลักษณะหนา เป็นใบเดี่ยวอยู่ตามก้านใบ มีสีเขียว

และมันวาว ตะเคียนทองคู่ มีลักษณะ 2 ต้นอยู่เคียงข้างกัน

ภาพที่ 95 ตะเคียนทองคู่

สัญลักษณ์: ๗

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้ : ทุกฤดูกาล

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : นำมาแกะสลัก ประกอบพิธีกรรมพึ่งพิงธรรมชาติ

ซ่อน

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- เป็นไม้เนื้ออ่อน ชื้นไม้เป็นชั้นๆสวยงาม
- ลำต้นเป็นผิวเรียบ
- ใบเล็ก มันวาว (มีลักษณะ คล้ายใบไทรย่อย แต่จะมีขนาดใบเรียวยาวกว่า)

ภาพที่ 96 ต้นไม้ในอ่าง

สัญลักษณ์:

ช่วงเวลาที่พบเห็นได้ : ทุกฤดูกาล

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นสมุนไพรกำจัดมดโดยนำรากมาชุบผสมกับกะทิไปโรยบริเวณที่มดอยู่

ลักษณะเฉพาะของทรัพยากร :

- ดอกออกเป็นกลุ่ม มีสีขาว
- ใบมีสีเขียวสด มีลักษณะเป็นพุ่มไม้เตี้ย
- ใบมีลักษณะเป็นมันวาว มีเส้นใบเรียงกันสวยงาม

ภาพที่ 98 เส้นทาง 8 กิโลเมตร

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ทองสาคน้อย - ในสมัยก่อนนำมาใช้ประโยชน์โดยการนำก้านมาสานเป็นเสื่อไว้ใช้ห่อศพบุคคลที่เสียชีวิต เติบโตได้ดีในสภาพแวดล้อมชุ่มน้ำ

ภาพที่ 99 ทองสาคน้อย

สัญลักษณ์: ~~~~

ทรัพยากร : ห้วยน้ำชุ่ม- มีชื่อเรียกมาจากสภาพน้ำของห้วย ซึ่งเป็นจุดที่น้ำจากห้วยมะปราง ลงมาสมทบกับน้ำที่ไหลลงมาจากตาน้ำอื่นๆที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ผลจากการรวมตัวกันทำให้น้ำจากห้วยมะปรางที่มีแรงดันน้ำเยอะกว่า พัดเอาตะกอนบริเวณที่รวมตัวกันลงมา ส่งผลให้น้ำ

กลายเป็นน้ำชุ่ม ด้วยสาเหตุนี้เองจึงทำให้ชาวบ้านเรียกห้วยใหม่นี้ว่าห้วยน้ำชุ่ม เพื่อให้สามารถจดจำ
ง่าย และสะดวกต่อการนัดของเหล่านายพรานในสมัยก่อน

ภาพที่ 100 ห้วยน้ำชุ่ม

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ใบหมี่เหม็น - เป็นสมุนไพรใช้ทำความสะอาด ช่วยป้องกันรังแค

ภาพที่ 101 ใบหมี่เหม็น

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : เอื้องดิน - มีลักษณะพิเศษ คือ มีดอกสีขาวอมชมพู

ภาพที่ 102 เอื้องดิน

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : เฟิร์นก้านดำ

ภาพที่ 103 เฟิร์นก้านดำ

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ผักฟอคำตี้เมีย - ยอดอ่อนนำมาใช้ปรุงเป็นอาหารได้

ภาพที่ 104 ผักพ้อคำติเมีย

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : เอื้องหมายนา

ภาพที่ 105 เอื้องหมายนา

สัญลักษณ์:

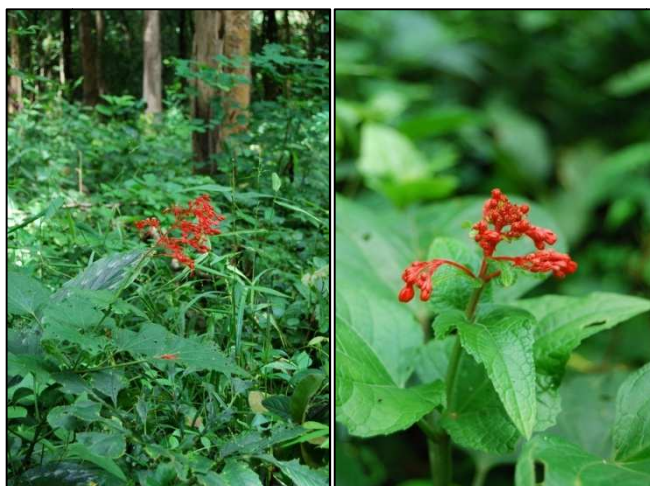
ทรัพยากร : ข่างปากปูด - พืชสมุนไพรแก้อาการร้อนใน นำมาใช้ประโยชน์โดยการนำ
รากมาต้มน้ำดื่ม

ภาพที่ 106 ข่างปากปุด

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ตังแดง-เรียกลักษณะตามดอกสีแดงที่ห้อยลงมาดูต้งสวยงาม

ภาพที่ 107 ตังแดง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ไม้เต้า (ไม้เท้า) - เป็นไม้มงคลนิยมนำมาใช้เป็นเสามงคลในการสร้างบ้าน เพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลให้กับบ้าน และชีวิตเชื่อกันว่าหากมีประดับอยู่ที่บ้านจะคอยค้าชู และเป็นร่มเย็นแก่ ตัวบ้านและผู้อยู่อาศัย มีลักษณะใบคล้ายใบผักเสี้ยนแต่จะต่างกันที่ต้นไม้เท้าจะมีขนาดใหญ่กว่า และมีใบสีเขียวสว่างสดใส

ภาพที่ 108 ไม้เต้า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : เคียงแข้งม้า - พืชสมุนไพร

ภาพที่ 109 เคียงแข้งม้า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : มอส

ภาพที่ 110 มอส

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ส้มเห็ด - พืชไม้เนื้ออ่อน นำมาใช้ประโยชน์ในการแกะสลักในอดีตนิยมนำไม้ชนิดนี้มาแกะสลัก ทำเป็นลูกขอดประดับปลายยอดร่มบ่อสร้าง

ภาพที่ 111 ส้มเห็ด

สัญลักษณ์:

กิตำตา - ในอดีตคนโบราณนำลำต้นมาผ่าเป็นซีก จากนั้นนำมาทุบให้พอแหลก ใช้ดูหาความสะอาดผืนเปรียบเทียบกับแปรงสีฟันในปัจจุบัน

ภาพที่ 112 กิตำตา

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : หญ้าตัดแมว เป็นสมุนไพรใช้ในการไล่ยุง คนในอดีตเมื่อพบว่าปลาร้าที่ตัวเองหมักไว้มีกลิ่นจืด จะนำยอดหญ้าตัดแมวมาใส่ไว้ในโหลคองปลาร้าทิ้งไว้ หลังจากนั้นยุงจะหนีหายออกไปเอง

ภาพที่ 113 หญ้าตืดแมว

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : กาสักเหล็ก- ไม้ประดับ ดอกมีลักษณะคล้ายกับสมุนไพรเคียงแข้งม้า

ภาพที่ 114 กาสักเหล็ก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : แผ่นดินแดง- ไม้ดอกไม้ประดับ ท่านสามารถพบเห็นได้ในช่วงฤดูฝน

ภาพที่ 1 แผ่นดินแดง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ห้วยมะปราง- มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ความเป็นมาของห้วยมะปรางได้มาจากเดิมทีบริเวณแหล่งต้นน้ำมีต้นมะปรางขึ้นอาศัยอยู่ต้นหนึ่งชาวบ้านที่ไม่รู้จะตั้งชื่อห้วยว่าอะไรดี จึงถือเอาชื่อต้นมะปรางนำมาตั้งเป็นชื่อห้วย

ภาพที่ 115 ห้วยมะปราง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ผลกระบก (มะมื่น)- สมุนไพรช่วยในการขับถ่ายพยาธิ โดยนำผลมาลอกเปลือกเอาเมล็ดคั้นในมาทานให้ครบตามจำนวนอายุเช่น ถ้ามีอายุ 20 ปี ก็รับประทาน 20 เมล็ด มีรสชาติ ฝาด ขม

ภาพที่ 116 ผลกระบก

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : อ้อยช้าง- รูปร่างลักษณะลำต้น และใบไม้คล้ายกับต้นลิ้นฟ้าแต่ต่างกันที่ต้นอ้อยช้างจะไม่มีฝัก มีเพียงแค่ดอกเท่านั้นสาเหตุที่เรียกว่าอ้อยช้างมาจาก พืชชนิดนี้เป็นอาหารโปรดของช้างนั่นเอง

ภาพที่ 117 อ้อยช้าง

สัญลักษณ์: ๗

ทรัพยากร : แมงมุม (ก่าปิ้งแก้ว ในภาษาเหนือ)

ภาพที่ 118 แมงมุม

สัญลักษณ์: 🐾

ทรัพยากร : รอยเท้าหมาป่า

ภาพที่ 119 รอยเท้าหมาป่า

สัญลักษณ์: 🧺

โป้งมดง่าม-สมุนไพรช่วยในการกำจัดมด

ภาพที่ 120 โป้งมดง่าม

สัญลักษณ์: 🌊

ทรัพยากร : ห้วยสาวมณฑา-ประวัติห้วยสาวมณฑา มีชื่อมาจากสาวมณฑา เป็นชนไทยใหญ่ไทยเงี้ยวมาเสียชีวิตบริเวณนี้ สาเหตุการตายไม่ทราบแน่ชัดว่าเกิดจากสิ่งใด บ้างก็ว่าเข้ามาตัดต้นไม้และอาจเกิดอุบัติเหตุโดนต้นไม้ที่ตัดมาล้มทับหรืออาจจะโดนสัตว์ป่าทำลายจนถึงแก่ชีวิต มีเรื่องเล่าถึงความอาถรรพณ์ว่า ในอดีตทางชุมชนบ้านแม่แก้วได้เข้ามาขออนุญาตขอต้นไม้เพื่อนำไปทำกลองหลวงใช้เวลามีงาน หรือมีเทศกาล เมื่อเดินทางมาได้สักพัก ก็มาพบไม้ที่ต้องการตรงบริเวณนี้ แต่ยังไม่ทันได้ตัดต้นไม้ก็พบเข้ากับสาวมณฑาเข้าสะก๊อน เขามาปรากฏกายให้เห็นแล้วตามหลอกลอนจนผู้ที่มาตัดต้นไม้แตกกระเจิงหนีหายไป แต่พอผ่านมาหลายปีจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านเริ่ม

คล้ายความกลัวน้อยลง สืบเนื่องมากจากความเจริญที่เพิ่มมากขึ้น มีถนนตัดผ่าน ทำให้เรื่องเล่าที่ว่าเหล่านี้เริ่มหายไปตามกาลเวลา

ภาพที่ 121 ห้วยสามมณฑา

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : ไทรย้อย

ภาพที่ 122 ไทรย้อย

สัญลักษณ์: ๕

ทรัพยากร : ปลวก

ภาพที่ 123 ปลวก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : เอื้องดิน-(อีกหนึ่งสายพันธุ์ สามารถพบได้ตามเส้นทางเดินป่า 8 กม. และ 3.5 กม.) ออกดอกช่วงฤดูฝน สามารถพบได้ตั้งแต่ช่วงเดือนกรกฎาคม – ต้นเดือนกันยายน) ลักษณะเด่น คือ ดอกมีสีขาวขนาดเล็ก สวยงาม

ภาพที่ 124 เอื้องดิน

สัญลักษณ์:

หญ้าข้าวสาร- เป็นสมุนไพรช่วยแก้บรรเทาอาการคันที่เกิดจากการลงไปแช่เท้าในน้ำจากการทำนา หรือแช่ในน้ำคั่วเป็นเวลานานใช้ประโยชน์โดยการนำเอาทั้งรากและต้น นำไปต้มน้ำให้พออุ่นเสร็จแล้วจากนั้นนำมาแช่เท้าทิ้งไว้สักพักเพื่อให้ตัวยาชิมเข้าไปในผิวหนังเพื่อรักษาโรค(ในป่าแห่งนี้เราพบหญ้าข้าวสารสองชนิด ซึ่งสามารถจำแนกได้ตามลักษณะการออกดอก

ภาพที่ 125 หญ้าข้าวสาร

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ปลาไหลเผือก- (แห้วพื้นบ้าน ในภาษาเหนือ) เป็นสมุนไพร ใช้ประโยชน์ โดย
นำรากมาต้มน้ำดื่มแก้โรคเบาหวาน มีรสชาติดขม

ภาพที่ 126 ปลาไหลเผือก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ดอกก่องข้าว- เป็นดอกขนาดใหญ่ มีสีเหลืองอ่อนดูสวยงาม

ภาพที่ 127 ดอกก่องข้าว

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ทองหัวเข่ายาบา- พืชไม้ดอกไม้ประดับ ชอบขึ้นบริเวณโขดหิน

ภาพที่ 128 ทองหัวเข่ายาบา

สัญลักษณ์: ๖

ทรัพยากร : เห็ดหล่ม

ภาพที่ 129 เห็ดหล่ม

สัญลักษณ์: ~~~

ทรัพยากร : ห้วยน้ำออก- ตั้งตามแหล่งซื้อต้นมะกอกที่พบมากในบริเวณแห่งนี้

ภาพที่ 130 ห้วยน้ำออก

สัญลักษณ์: 🌸

ทรัพยากร : ดอกเครือออน

ภาพที่ 131 ดอกเครือออน

สัญลักษณ์: 🧺

ทรัพยากร : ต้นหนามแท่ง - เป็นสมุนไพรสำหรับสัตว์ มีสรรพคุณช่วยให้สัตว์เจริญอาหาร และทำให้ขนเงางาม เหมาะสำหรับวัว

ภาพที่ 132 ต้นหนามแท่ง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : สอสะพายควาย- เป็นสมุนไพรบำรุงกำลัง

ภาพที่ 133 สอสะพายควาย

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ข่าป่า- เรียกอีกอย่างว่าข่าแกง คุณสมบัตินี้มีกลิ่นหอมแรงกว่าข่าที่ปลูกตามบ้านเรือนทั่วไป

ภาพที่ 134 ข่าป่า

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ตาดห้วยน้ำกอก- (น้ำตกห้วยน้ำกอก) เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งพักอาศัยของเหล่านายพรานสมัยก่อน ปัจจุบันนี้ไม่เหลือลักษณะความเป็นน้ำตกแล้ว เนื่องจากน้ำที่เคยไหลแรงจนกลายเป็นน้ำตกสมัยก่อนมีการลดลง อันเนื่องมาจากการตัดต้นไม้ของคนในชุมชน ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านได้มีการอนุรักษ์ต้นไม้และพืชพันธุ์หายากร่วมกันกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ แต่ก็ยังฟื้นฟูไม่เพียงพอให้จำนวนเพิ่มขึ้นมาเหมือนเดิม ซึ่งคงต้องอาศัยระยะเวลาอีกสักพัก เพื่อให้ธรรมชาติกลับมาฟื้นฟูตามเดิม

ภาพที่ 135 ตาดห้วยน้ำกอก

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ดอกกระดุมทอง-ไม้ดอกไม้ประดับ

ภาพที่ 136 ดอกกระดุมทอง

สัญลักษณ์:

ทรัพยากร : ทำหินฝน ห้วยที่เกิดจากการบรรจบน้ำจากห้วยสาวมณฑาและห้วยน้ำกอก ที่มาของชื่อมาจากชาวบ้านจะนิยมนำหน่อไม้ที่ได้มามาหั่นชะล้างทำความสะอาด และนำมิดหรือ เสียมที่ใช้หาหน่อมาฝนให้คมและทำความสะอาดยังบริเวณหินที่มีอยู่บริเวณแห่งนี้

ภาพที่ 137 ทำหินฝน

สัญลักษณ์:

ทำยาว- เป็นเส้นทางเดินที่มีน้ำจากห้วยเปลี่ยนเส้นทางเข้ามาในทางเดินเป็นทางยาว ชาวบ้านจึงเรียกว่าทำยาว หากใครใช้เส้นทางนี้จำเป็นต้องเดินลุยน้ำข้ามทางไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ภาพที่ 138 ทำยาว

สัญลักษณ์: 🍄

ทรัพยากร : จุดชมผีเสื้อ - เป็นคอนทรายอยู่ถัดมาจากท่ายาว เมื่อผ่านมาเราจะพบผีเสื้อหลายสิบตัว บินวนรวมตัวกันอยู่เพื่อมาดูดน้ำ (สังเกตจุดสีเหลืองๆ คือผีเสื้อที่กำลังบินรอบบริเวณแห่งนี้)

ภาพที่ 139 จุดชมผีเสื้อ

ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

17) ประเพณีสงเคราะห์คนด้อย

สัญลักษณ์: 🌞❤️

สถานที่ตั้ง/จัดกิจกรรม : ศาลากลางหมู่บ้าน

ภาพที่ 140 ศาลากลางหมู่บ้าน

ช่วงวัน/เวลาของกิจกรรม : จัดปีละ 1 ครั้งขึ้นอยู่กัวันและเวลาสะดวกของชาวบ้าน สามารถกำหนดเอาได้ แต่โดยส่วนมากจะจัดในช่วงสงกรานต์ (เมษายน) ซึ่งลักษณะการจัดงานแบ่ง

ได้เป็น 2 วิธี คือ

1) แบบพระสงฆ์ เป็นผู้ดำเนินพิธี จะนิยมจัดช่วงเช้า และถวายเพล พระจะทำพิธีแล้วเสร็จไม่เกินช่วงเพลของพระสงฆ์

2) แบบหนานประจำหมู่บ้านทำพิธีสามารถจัดกิจกรรมตอนบ่ายได้

เป้าหมายของกิจกรรม : ปัดเคราะห์ปัดภัยที่จะเกิดขึ้นกับเราในอนาคต เพื่อปกป้องให้ตัวเราปลอดภัยจากอันตรายที่จะเกิดในอนาคต

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : ช่วยเสริมสร้างความเชื่อและความมั่นใจให้กับคนในชุมชนว่าภายภาคหน้า ชีวิตจะมีแต่ความราบรื่นพ้นเคราะห์ พ้นภัย เป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อของคนท้องถิ่นเอาไว้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม :

<u>ผู้เกี่ยวข้อง</u>	<u>บทบาท/หน้าที่</u>
1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป	เป็นผู้ดำเนินพิธี
2) มัคทายก	เป็นคนกล่าวนำบทสวด
3) ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้าน	เตรียมข้าวของ จัดของ และร่วมในพิธี
4) หนานดำเนินพิธี	เป็นผู้ดำเนินพิธี

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม :

- 1) สะตวงอันใหญ่ (ทำจากไม้ไผ่สานทำเป็นตะแอมทำเป็นฝั้นยาว 1 เมตร)
- 2) น้ำมัน ส้มป่อย ดอกไม้
- 3) ผลไม้ขนมหวาน ข้าวต้มมัด
- 4) เทียนไข สายสิญจน์
- 5) เสื้อผ้าของผู้ที่เข้าร่วมงานในปัจจุบัน
- 6) หมากพลู
- 7) ก้นข้าวสุก
- 8) เต็นท์/ไมค์+ลำโพง/ที่นั่งสำหรับผู้ร่วมงาน

รายละเอียดขั้นตอนของกิจกรรม :

1) เตรียมสานไม้ไผ่เพื่อทำเป็นตะแอมฝั้นเหลี่ยม เพื่อใช้วางสิ่งของในพิธี โดยทุกคนจะเข้ามาช่วยเพื่อทำให้เสร็จเร็วขึ้น และก่อนหน้านั้น 1 วันที่จะทำพิธี ชาวบ้านจะช่วยกันโยงสายสิญจน์ไปตามชน เพื่อให้พระสงฆ์ถือปลายด้ายสายสิญจน์ สวดส่งเคราะห์ให้กับบ้านด้วย เพื่อความเป็นสิริมงคล

2) นำสิ่งของที่ทุกคนเตรียมมา อาทิเช่น ขนมหวาน ข้าวต้มมัด ก้อยส้ม อ้อย

มะพร้าวผลไม้ต่างๆ มากพลู กับข้าวสุกนำมาวางไว้บนตะแกรง

3) จากนั้นเชิญพระสงฆ์มากล่าวคำสวดทำพิธี โดยมีม้านายกมานำกล่าวอาราธนา
ศีล

4) เมื่อพระสงฆ์กล่าวเสร็จ ก็ให้ชาวบ้านเรียงแถวมามัดมือกับพระสงฆ์ หรือม้านายก
ก็ได้ จากนั้นพระสงฆ์ก็จะเป็นอันจบพิธีและแยกย้ายกันกลับบ้านได้

5) สุดท้ายชาวบ้านจะช่วยกันยกตะแกรง(แต่ะไม้)ไปไว้ทางทิศตะวันตก ก็จะเป็นอัน
จบพิธีและแยกย้ายกันกลับบ้านได้

* ในกรณีที่เป็นนาน จะมีรูปแบบ ที่คล้ายกัน ต่างกันตรงที่ จะไม่มีพระสงฆ์ และไม่มีการ
กล่าวบทสวด แต่จะกล่าวคำโอวาท แทน และจะไม่มีการโยงสายสิญจน์ไปตามบ้านด้วย

18) พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4

สัญลักษณ์:

สถานที่ตั้ง/จัดกิจกรรม : ตามบ้านที่ขึ้นบ้านใหม่/สร้างบ้านวงเสาเอก/งานแต่งงาน /งาน
ศพ/ทำบุญร้านค้า

ช่วงวัน/เวลาของกิจกรรม : ทำได้ทุกวัน ไม่กำหนดเวลาแล้วแต่สะดวก ยกเว้นการสร้าง
บ้านใหม่ที่จะมีฤกษ์ในการลงเสาเอกดังนั้นเราจะต้องทำพิธีก่อนถึงฤกษ์

เป้าหมายของกิจกรรม : ท้าวทั้ง 4 เป็นประเพณีที่บอกกล่าวอัญเชิญเทพทั้ง 4 และพญา
อินทร์ ให้เข้าร่วมพิธี สร้างความเป็นสิริมงคล คล้ายๆกับบอกกล่าวเจ้าที่ เพื่อให้มาปกป้องรักษา

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนที่กำลังจะประกอบ
พิธี หรือทำกิจกรรมใดๆ ให้เสร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่มีสิ่งอุปมงคลทาทะกี่ยวข้อง

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม :

ผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม

บทบาท/หน้าที่

1) นาน

เป็นผู้ดำเนินพิธี

2) เจ้าของกิจกรรม เช่น เจ้าของ

เป็นผู้ร่วมพิธี และจัดเตรียมส่งของ

บ้าน เจ้าของร้านค้าเป็นต้น

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม :

1) ดันกล้วย 1 ดัน หรือ ไม้มาทำเป็นเสาทำพิธีได้

2) ควัก(ทำมาจากใบตองหรือกาบกล้วยมาทำก็ได้)

3) ไม้ 2 เล่ม

รายละเอียดขั้นตอนของกิจกรรม :

1) นำดันกล้วย หรือ นำไม้สำเร็จรูปมาทำเสาทำพิธี แล้วนำเป็นไม้ มาวางไขว้กันเป็น

รูปกากบาท แยกเป็น 4 ทิศ เพื่อใช้เป็นฐานในการวางควัก(ภาชนะในการ ทำพิธี)ถ้าเป็นในกรณีสร้างบ้านใหม่/ร้านใหม่จะตั้งไปทิศเหนือและหันหน้าไปทางทิศตะวันออกหากเป็นงานทั่วไปจะนิยมสร้างศาลพระภูมิและเวลาทำพิธีก็จะนิยมหันหน้าไปทางทิศตะวันออกตลอด

2) ทำควักโดยใช้ไม้ตอง หรือกาบกล้วยมาทำ หากใช้กาบกล้วยมาทำจะมีวิธีทำคล้ายๆ กับสะตวง แต่ควักที่ได้จะมีขนาดเล็กกว่าการทำสะตวงที่ใช้ในพิธีสงเคราะห์

3) จากนั้นนำข้าวของที่เตรียมไว้มาใส่ไว้ในควัก อาทิ เช่น เทียน/บุหรี/หมากพลู นำควักเหล่านั้น นำมาวางไว้บนพื้นไม้ที่เตรียมไว้ 5 ควัก โดยไว้ตั้งตามทิศ 4 ควัก และตรงกลาง 1 ควัก จากนั้นนำควักอีก 1 ควัก มาวางไว้บนพื้นดินตรงต้นเสาเพื่อสื่อถึงพระแม่ธรณี โดยจะมีควักรวมกันทั้งหมดเป็น 6 ควัก (สิ่งของที่เตรียมไว้ในควักทุกอย่างต้องมีอย่างละ 4 ชิ้น เพื่อแสดงถึงท้าวทั้ง 4 ยกเว้นควักของแม่ธรณีเท่านั้นที่จะใส่แค่กล้วย 1 ลูกกับ ข้าว 1 คำ)

4) จากนั้นกล่าวคำโอวาท กล่าวเสร็จถึงพรมน้ำขมิ้นส้มป่อย เป็นอันเสร็จ(ถ้าในกรณีขึ้นบ้านใหม่ มีการเชิญพระสงฆ์มา เราจะทำพิธีเสร็จก่อนฤกษ์ที่พระสงฆ์จะสวดเมื่อเสร็จแล้วก็มานั่งฟังพระสงฆ์สวดเป็นอันเสร็จพิธี)

* ถ้าในกรณีสร้างบ้านใหม่ เมื่อเรากล่าวคำพิธีเสร็จ เราจะผูกเสาเอกด้วยกล้วย มะพร้าวกับสายสิญจน์ก่อน จากนั้นประพรมน้ำขมิ้นส้มป่อยเป็นอันเสร็จพิธี

19) ประเพณีฝังธรรมปลาซ่อน

สัญลักษณ์:

สถานที่ตั้ง/จัดกิจกรรม : ทำดินขาว

ช่วงวัน/เวลาของกิจกรรม: เมื่อฝนไม่ค่อยตกมักจัดในช่วงเดือน 9-10 (เดือนเมือง)
ประมาณช่วงกรกฎาคม-สิงหาคม

*ปัจจุบันไม่มีแล้ว จัด 2 วัน คือ เตรียมของ 1 วัน และทำพิธีกรรมอีก 1 วัน

เป้าหมายของกิจกรรม : ขอฝนจากเทพยดาเจ้าป่า ขอมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เป็นประเพณีที่ใช้ขอฝน ทำให้ชาวบ้านก็สามารถทำนาหรือประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมได้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม :

ผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม

บทบาท/หน้าที่

1) พระสงฆ์ 1 รูป (จากวัดห้วยเกียง)	ประกอบพิธีกรรม
2) มัคทายก	กล่าวอาราธนาศีล
3) ชาวบ้าน	ช่วยกันจัดเตรียมของ

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม :

- 1) ไม้نان้องนำมาแกะสลักเป็นรูปเต่า ปลา สัตว์น้ำต่างๆ(ตามชื่อ คือ เมื่อนำไม้มาแล้ว น้ำจะนองเต็มตลิ่ง)
- 2) ขัน (กระดิ่ง หรือภาชนะที่ทำขึ้นเองจากใบตอง)
- 3) เหล้า 2 ขวด
- 4) ไก่หนึ่ง/หัวหมู กับข้าวสุก

รายละเอียดขั้นตอนของกิจกรรม :

- 1) จัดทำ จัดเตรียมสิ่งของ แกะสลักไม้نان้อง ส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการจัดเตรียมสิ่งของ 1 วัน
- 2) จัดเตรียมขบวนเดินแห่มาจนถึงทำดินขาวจากนั้นเมื่อมาถึงก็จะเริ่มประกอบพิธีกรรม
- 3) หลังจากเทศเสร็จชาวบ้านจะร่วมกันปล่อยไม้ที่แกะสลักเป็นรูปสัตว์น้ำปล่อยลงไปในน้ำบริเวณทำดินขาว เป็นอันเสร็จพิธีด้านพิธีกรรม ชาวบ้านจะร่วมรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

20) กิจกรรมบวชป่า

สัญลักษณ์:

สถานที่ตั้ง/จัดกิจกรรม : ป่าชุมชนบ้านโป่ง

ช่วงวัน/เวลาของกิจกรรม: จัดกิจกรรมได้ตลอดปี

เป้าหมายของกิจกรรม : อนุรักษ์ต้นไม้ โดยส่วนมากจะเลือกต้นไม้ ที่มีขนาดใหญ่ หายาก มีคุณค่า

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : อนุรักษ์ป่าไม้เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหาร

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม :

ผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม

บทบาท/หน้าที่

1) พระสงฆ์ 9 รูป	ประกอบพิธีกรรม
2) ชาวบ้าน และประชาชนใกล้เคียง	จัดเตรียมสิ่งของและร่วมกับผูกต้นไม้
- หรือมีความประสงค์ร่วมงาน

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม :

- 1) ผ้าที่ใช้ผูก
- 2) กรวยดอกไม้มั เทียน 3 เล่ม

รายละเอียดขั้นตอนของกิจกรรม :

- 1) วางแผน มีการกำหนดวันภายในชุมชน
- 2) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 3) พระสงฆ์เริ่มประกอบพิธีกรรมโดยให้คำโอวาท
- 4) เมื่อพระสงฆ์กล่าวเสร็จแล้ว พระสงฆ์จะนำผ้าไปผูกต้นไม้ เป็นคนแรกเพื่ออนุรักษ์ จากนั้นชาวบ้านและประชาชนทั่วไปจะเริ่มผูกได้

ภาพที่ 141 ภาพสถานที่บวชป่า

21) ประเพณีดำหัวศาลเจ้าพ่อโป่ง

สัญลักษณ์: 🌞❤️

สถานที่ตั้ง/จัดกิจกรรม : ศาลเจ้าพ่อบ้านโป่ง

ช่วงวัน/เวลาของกิจกรรม: 15 เมษายน ทุกปี จัดกิจกรรมในตอนเย็น

เป้าหมายของกิจกรรม : ให้อยู่เย็นเป็นสุข หมู่บ้านสงบสุข และขอให้เจ้าพ่อคอยปกป้องปกปักรักษาทั้งตัวเราและช่วยอนุรักษ์ป่า

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน : เสริมสร้างความเชื่อให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความสบายใจ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม :

ผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม

บทบาท/หน้าที่

- 1) ที่นั่งตั้งข้าว (ผู้นำประกอบ พิธีกรรม) ประกอบพิธีกรรม

- 2) ชาวบ้าน เตรียมสิ่งของ

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม :

- 1) พาน/ขันดอก

- 2) น้ำส้มป่อย/ข้าวตอกคอกไม้
- 3) โภชนาอาหาร กับข้าวสุก ขนมหวาน ผลไม้

รายละเอียดขั้นตอนของกิจกรรม :

- 1) เตรียมข้าวของ จากนั้นเดินทางไปยังศาลโปง (ลักษณะการเดินทางเห่าไป ทำเหมือนขบวนแห่ผ้าป่า
- 2) เมื่อไปถึงก็เตรียมวางของ จากนั้นผู้นำก็กล่าวคำโอวาท
- 3) กล่าวเสร็จก็จะแจกขนมให้กับเด็กๆ นำข้าวของนำกลับบ้านไป

22) พิธีส่งเคราะห์ชนหน้าชนหลัง

สัญลักษณ์:

สถานที่ตั้ง/จัดกิจกรรม : ตามบ้าน/บ้านหนานนาย

ช่วงวัน/เวลาของกิจกรรม: จัดเมื่อมีคนไม่สบายในชุมชนทำช่วงเวลาตอนเย็น ตั้งแต่บ่ายสามโมงขึ้นไป ทำได้ทุกวัน

เป้าหมายของกิจกรรม : ทำให้คนไม่สบายหาย หรือคนที่โดนผีตกแล้วไม่สบาย ก็จะทำพิธีขอมาเพื่อให้หายไข้

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน :

- 1) ทำให้คนโดนผีตก(ด้านไสยศาสตร์) หายจากอาการป่วยไข้
- 2) คนที่ไม่สบายให้หายป่วยจากอาการที่เป็นอยู่
- 3) สร้างความเชื่อในการดำเนินชีวิตให้กับคนในชุมชน
- 4) เป็นที่พึ่งและสร้างความสบายใจได้ และเป็น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม:

<u>ผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม</u>	<u>บทบาท/หน้าที่</u>
1) หนาน	ประกอบพิธีกรรม
2) คนไข้/ผู้ป่วยหรือผู้ที่ถูกผีตก	เป็นคนถูกระทำในพิธีกรรม
3) พ่อแม่ หรือคนในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย	เป็นคนคอยช่วยเหลือเตรียมข้าวของที่ต้องใช้

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม :

- 1) กาบกล้วย/ใบตอง/ไม้กัลลัด
- 2) ข้าวเหนียวหุงแล้ว 4 กำ(คำ)
- 3) เทียนเล่มเฟื่อง(เทียนขาว) 4 เล่ม
- 4) เทียนเล่มบาท(เทียนไข) 2 เล่ม

- 5) อ้อยผ่าซีก 4 ชิ้น
- 6) เมี่ยง 4 อม
- 7) บุหรี่ 4 อัน/หมาก(มัดติดกันไว้)+พลู/แกงส้ม+แกงหวาน/ขนม+ผลไม้
- 8) ตุงขาว 4 ตุง
- 9) ดินน้ำมันปั้นรูปเทวบุตร/เทวดา
- 10) น้ำส้มป่อย/ข้าวตอก/ดอกไม้
- 11) ขนมหวาน
- 12) กล้วย/ส้ม
- 13) ฝ้ายพันมือ (สายสัญญาณ)
- 14) ชัน/แก้วน้ำ
- 15) ใบมะขาม และใบตองหาวนบ้าน

ภาพที่ 142 วัสดุประกอบในพิธีส่งเคราะห์ชนหน้าชนหลัง

รายละเอียดขั้นตอนของกิจกรรม :

- 1) เตรียมเสตวงโดยทำจากกาบกล้วย หักทำเป็นมุมให้ได้รูปสี่เหลี่ยมโดยหักมุมกำหนดเอง โดยส่วนมากแล้วจะนิยมทำเป็นกว้าง 1 ศอกหรือครึ่งศอกก็ได้
- 2) จากนั้นนำไม้ไผ่ที่เหลาเอาไว้ (มีรูปลักษณะเป็นแท่งตรงคล้ายตะเกียบ) มาเสียบกลัดกาบกล้วยเพื่อให้อยู่ตรง
- 3) นำใบตอง มาวางไว้บนพื้นไม้ที่กลัดไว้มาทำเป็นฐานเพื่อใช้วางสิ่งของ

4) เตรียมสิ่งของโดยเริ่มแรกจากการเตรียมตุ๊กตา โดยการนำกระดาษว่ามาทำเป็นรูปสามเหลี่ยม นำมาติดกาวพันกับแท่งไม้

5) ปั้นดินน้ำมันโดยทำเป็นรูปเทวบุตร และเทวดา อย่างละตนรวมกันกลายเป็น 2 คน จะมีการปั้นหัวเป็นยอดปลายแหลมเพื่อทำเป็นชฎาที่เทวบุตรใส่

6) ทำแกงส้มกับแกงหวานโดยการนำใบมะขามมาต้มในน้ำเดือดและทิ้งไว้สักครู่ให้หายร้อน แล้วนำมาใส่ควักใบตองที่เราเตรียมไว้ และจากนั้นก็นำใบผักหวานบ้านมาต้มในน้ำเดือดทำในลักษณะเดียวกัน

7) นำสิ่งของส่วนที่เหลือลงไปจัดวางในดวงเช่น เทียน/เทียน/หมาก+พลู/บุหรี/อ้อย/กล้วย ผลไม้ ขนมหวาน ข้าวเหนียว

8) โดยมีข้อแม้จากการเตรียมของว่า นอกจากเทียนที่กำหนดให้แล้วนั้น พวกเครื่องครัวทั้งหลายให้เตรียมใส่ไว้อย่างละ 4 อาทิเช่น ขนมหวาน/เทียน/หมากพลู/บุหรี/อ้อย/กล้วย/ขนมหวาน ยกเว้นรูปปั้นเทวบุตร เทวดา/แกงส้ม แกงหวาน ข้าวตอก ดอกไม้ ไม่จำเป็นต้องถึง ให้ใส่ข้าวตอก ดอกไม้และน้ำส้มป่อยตามพอสมควร

ภาพที่ 143 อุปกรณ์ในพิธีส่งเคราะห์ชนหน้าชนหลัง

23) พิธีส่งเคราะห์พ่อเกิดแม่เกิด (ส่งแทน)

สัญลักษณ์: 🌞❤️🌞

สถานที่ตั้ง/จัดกิจกรรม : ตามบ้าน/บ้านหนานนาย

ช่วงวัน/เวลาของกิจกรรม: ทำได้ทุกวัน เวลาประมาณ 5-6 โมงเย็น

เป้าหมายของกิจกรรม : แก้อาการเด็กร้องไห้แบบไม่มีสาเหตุหรือไม่สบาย ให้หายร้องไห้โดยเชื่อว่าเด็กที่ร้องไห้นั้นเป็นคนตายภายในครอบครัว อาจจะเป็นปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง กลับมาเกิดจะต้องทำพิธีเพื่อปลดปล่อย

ประโยชน์/คุณค่าต่อคนในชุมชน :

- 1) ช่วยให้เด็กเลิกอาการร้องไห้แบบไม่มีสาเหตุ เป็นวิธีที่ช่วยสร้างความมั่นใจ และยึดเหนี่ยวจิตใจกับคนในชุมชน
- 2) สร้างความเชื่อในการดำเนินชีวิตให้กับคนในชุมชน
- 3) เป็นที่พึ่งและสร้างความสบายใจได้ และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไม่ให้สูญ

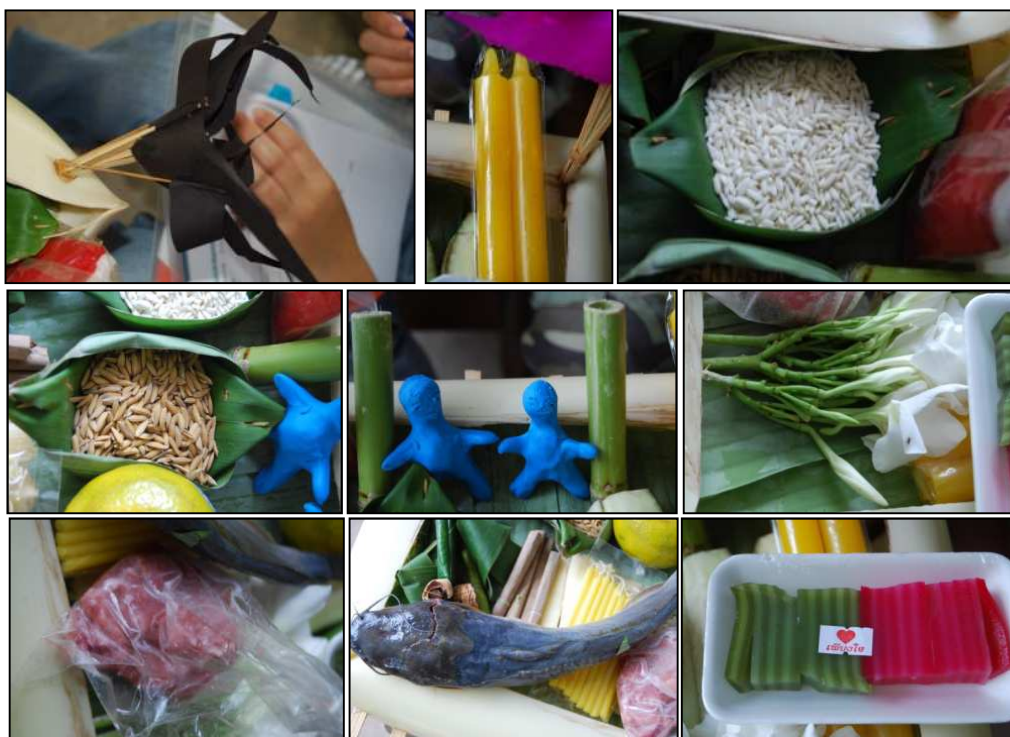
หาย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม:

<u>ผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม</u>	<u>บทบาท/หน้าที่</u>
1) นาน	ประกอบพิธีกรรม
2) ตัวเด็กที่จะทำพิธี	เป็นคนถูกกระทำในพิธีกรรม
3) พ่อแม่ของเด็กหรือคนในครอบครัวที่เกี่ยวข้อง	เป็นคนคอยช่วยเหลือเตรียมข้าวของที่ใช้ในการทำพิธีกรรม

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม :

- 1) เสื้อผ้าของเด็กที่ใส่ปัจจุบัน
- 2) จานใส่เสื้อหรือพานวาง
- 3) ฝ้ายมัดมือ(สายสัญญาณ)
- 4) ตุ้งแดง+ตุ้งคำ 12 ช่อ (อย่างละ)
- 5) เทียนเล่มเฟื่อง 2 เล่ม (เทียนเล่มยาว)
- 6) เทียนไข 2 เล่ม
- 7) หมากพลู/บุหรี/เมี่ยง
- 8) เทียนเล่มเล็ก
- 9) ข้าวเปลือกข้าวสาร เอามาเพียงหยิบมือหนึ่ง
- 10) ผ้าขาว ผ้าแดงขนาดเล็ก
- 11) บอมน้ำ 2 บอม ทำจากต้นอ้อ
- 12) รูปปั้นหญิง 1 ชาย 1
- 13) ส้ม/มะม่วง/อ้อย
- 14) ขันน้ำส้มป่อย/ดอกไม้
- 15) ปลาดิบ/เนื้อดิบ(เนื้อหมู หรือเนื้อไก่ก็ได้)
- 16) ขนมน
- 17) กาบกล้วย/ใบตอง/ไม้กลัด

ภาพที่ 144 วัสดุประกอบในพิธีส่งเคราะห์พ่อเกิดแม่เกิด (ส่งแทน)

รายละเอียดขั้นตอนของกิจกรรม :

- 1) เตรียมสะตวงโดยทำจากกาบกล้วย หักทำเป็นมุมให้ได้รูปสี่เหลี่ยมโดยกำหนดความกว้างและยาวเป็น หนึ่งศอก
- 2) จากนั้นนำไม้ไผ่ที่เหล้าเอาไว้(มีรูปลักษณะเป็นแท่งคล้ายตะเกียบ) มาเสียบกลัดกาบกล้วยเพื่อให้อยู่ทรง
- 3) นำใบตองมาวางไว้บนพื้นไม้ที่กลัดไว้มาทำเป็นฐานเพื่อใช้วางสิ่งของ
- 4) เตรียมสิ่งของโดยเริ่มแรกจากการเตรียมตุ้มแดงและตุ้มดำ โดยนำ กระดาษว่าวสีแดง (สามารถใช้สีบานเย็นได้)และสีดำ มาทำเป็นรูปสามเหลี่ยม นำมาติดกาบพันกับแท่งไม้
- 5) ปั้นดินน้ำมันโดยทำเป็นรูปชายหญิงอย่างละ 1 คน
- 6) นำข้าวสารและข้าวเปลือกมาใส่ไว้ในควักใบตองที่เตรียมไว้
- 7) นำสิ่งของที่เหลือมาใส่ไว้ในสะตวง
- 8) เตรียมนำเสื้อผ้าเด็กมาวางไว้บนจานหรือพาน (ขันตั้ง)
- 9) เตรียมน้ำส้มป่อยดอกไม้ใส่ไว้ในขันแยกไว้ต่างหาก นำมาเตรียมไว้ใกล้ๆ กับ

สะตวง

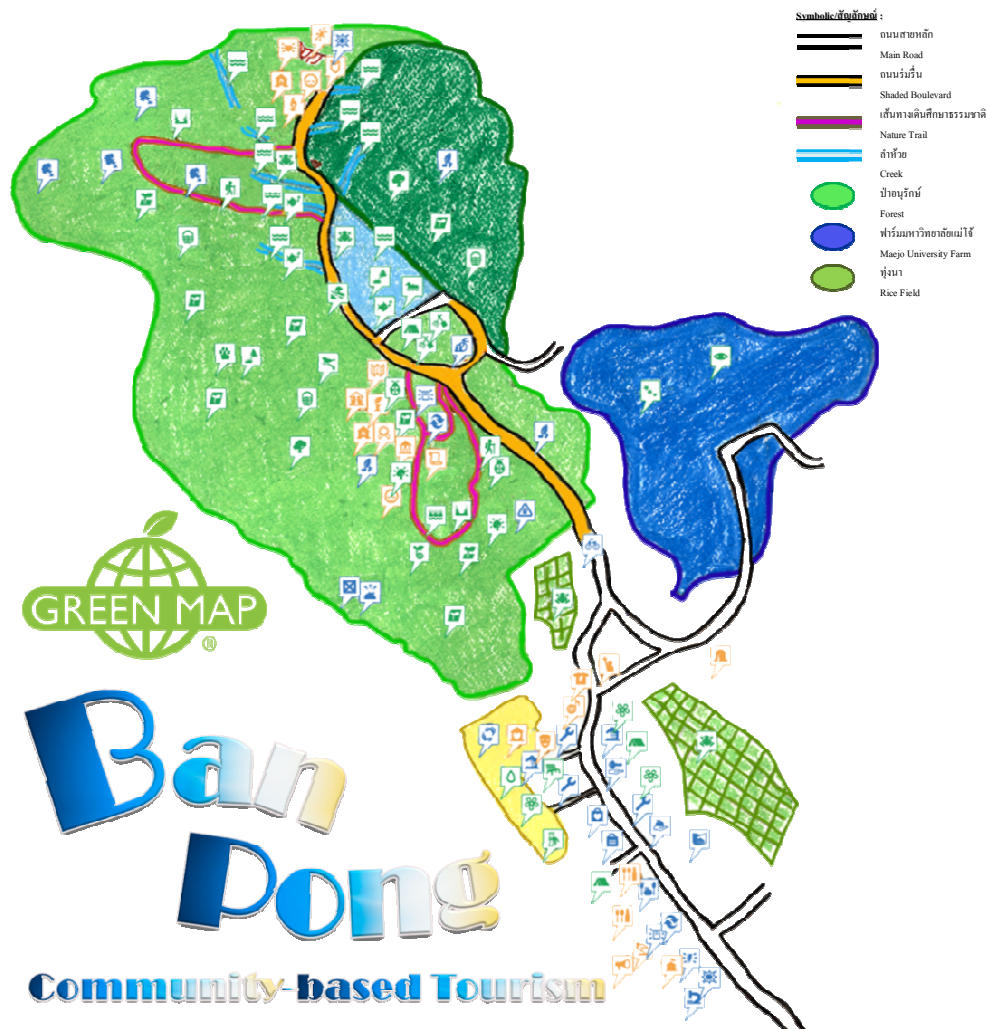
ภาพที่ 145 อุปกรณ์ในพิธีส่งเคราะห์พ่อแม่เกิด (ส่งแกน)

การกำหนดสัญลักษณ์ในแผนที่สีเขียว

หลังจากเสร็จสิ้นการวาดภาพชุมชนและการระดมความคิดเพื่อให้ทราบถึงทุนที่มีอยู่ในชุมชนแล้ว จึงนำทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมากำหนดเป็นสัญลักษณ์สากลตามแนวคิด Greenmap เพื่อให้สามารถเป็นภาษาที่เข้าใจได้ทั่วโลก

ภาพที่ 146 ตัวแทนชุมชนร่วมกำหนดสัญลักษณ์ในแผนที่สีเขียว

SUSTAINABILITY (ความยั่งยืน)

Green Economy (เศรษฐกิจสีเขียว)

- ตลาดสินค้าชุมชน (Farmer's/Local Market)
- เกษตรยั่งยืน (Eco-Agricultural/Permaculture)
- ธุรกิจท้องถิ่น (Local Business)
- การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade)
- ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิทัศน์ (Eco-tourism Resource)
- นำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse)
- ให้เช่า/แลกเปลี่ยน (Rental/Share)
- ร้านซ่อม (Repair Shop)

Technology Design (เทคโนโลยีและการออกแบบ)

- พลังงานสะอาดที่ผลิต (Solar Energy Site)
- บ้านพลังงาน (Self-Built House)
- แหล่งปลูกผัก (Composting)
- การวิจัยวิทยาศาสตร์ (Scientific Research Site)
- ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas Reduction)
- อนุรักษ์พลังงาน (Energy Conservation)
- ลดการใช้กระดาษ (Paper Reduction Site)

Mobility (การเคลื่อนไหว)

- แหล่งจักรยาน/จักรยานยนต์ (Bicycle Site)
- ที่จอดรถจักรยาน (Bicycle Parking)

Hazard Challenges (ภัยพิบัติและความเสี่ยง)

- แหล่งทิ้งขยะ (Waste Dump)
- แหล่งถาวรเป็นอันตราย (Contaminated Site)
- พื้นที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Habitat at Risk)
- พื้นที่ป่าถูกทำลาย (Deforestation)

CULTURE (วัฒนธรรม)

Cultural Characteristic (คุณลักษณะด้านวัฒนธรรม)

- แหล่งวัฒนธรรม (Cultural Site)
- พิพิธภัณฑ์ (Museum)
- การแสดงวัฒนธรรม (Cultural Performance)
- เพลงท้องถิ่น (Local Music)
- แหล่งกิจกรรมด้านวัฒนธรรม (Lively Spot)
- ลักษณะสำคัญของพื้นที่เกษตรกรรม (Historical Feature)
- แหล่งโบราณคดี (Archaeological Site)
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Community Center)
- สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (Eco-spiritual Site)
- อนุสรณ์แห่งประวัติศาสตร์ (Memorial Site of Conscience)

Eco Information (ข้อมูลเชิงนิเวศ)

- สวนเกษตรอินทรีย์ (Eco-information)
- บริการแผนที่สีเขียว (Green Maps Available)
- การรับรองแหล่งเชิงนิเวศ (Eco Certification)

Justice Activism (การต่อสู้เพื่อสิทธิ)

- กลุ่มที่ต่อสู้เพื่อความยุติธรรม (Eco Club/Organization)
- องค์กรสนับสนุน (Significant Organization/Agency)
- อาสาสมัคร (Volunteer Site)
- สถานที่เลือกตั้ง (Vote Here)
- เสรีภาพในการพูด (Free Speech Zone)

Public Works Landmarks (สิ่งก่อสร้างสาธารณะ)

- โรงเรียน (School)
- สถานที่เคารพบูชา (Place of Worship)
- สุสาน (Cemetery)
- ร้านอาหาร (Landmark Dining/Pub)

NATURE (ธรรมชาติ)

Land & Water (ดินและน้ำ)

- แหล่งน้ำธรรมชาติ (Water Feature)
- พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands)
- แหล่งน้ำดื่ม (Drinking Water Source)
- เส้นทางธรรมชาติศึกษา (Natural Corridor/Greenway)
- พื้นที่ชุ่มน้ำ (Closed-Up/Rebuild Site)
- พื้นที่ชุ่มน้ำ (Future Redevelopment Space)
- นิเวศวิทยาพื้นที่ชุ่มน้ำ (Eco-Landscaping)
- ถนนร่วมวัน (Shaded Boulevard)

Flora (พืชพรรณ)

- พื้นที่ป่าธรรมชาติ (Public Forest/Natural Area)
- ต้นไม้พิเศษ (Special Tree)
- พืชพันธุ์พื้นเมือง (Native Forest/Plants)
- สวนสาธารณะ (Garden)
- พืชหายาก (Rare Plant)
- พืชหายาก (Rapidly Renewable Plants)
- แหล่งรวมอาหาร (Food Gathering Site)

Fauna (สัตว์)

- ถิ่นที่อยู่ของสัตว์ (Significant Habitat)
- ถิ่นที่อยู่ของสัตว์ (Wildlife Habitat)
- ถิ่นที่อยู่ของสัตว์ (Amphibian Habitat)
- ถิ่นที่อยู่ของสัตว์ (Aquatic Habitat)
- สวนสาธารณะ (Insect Watching Site)
- สวนสาธารณะ (Bird & Wildlife Watching)

Outdoor Activities (กิจกรรมกลางแจ้ง)

- พื้นที่สาธารณะชุมชน (Public Space/Square)
- เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ (Eco-tour/Nature Walk)
- ที่กางเต็นท์ (Camping)
- จุดชมวิวก่อนรุ่งเช้า (Scenic Vista)
- จุดชมดาว (Star Gazing Site)

ภาพที่ 147 แผนที่สีเขียวชุมชนบ้านโป่ง

การเผยแพร่แผนที่สีเขียว

ก่อนที่จะเผยแพร่แผนที่สีเขียวของชุมชนสู่ระบบอินเทอร์เน็ต มีกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนที่สำคัญ 1) สำรวจพิกัดดาวเทียม 2) นำข้อมูลพิกัดดาวเทียมที่ได้เข้าสู่แผนที่ Google Map 3) เผยแพร่ข้อมูลแผนที่ชุมชนในระบบอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์กรีนแมป และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดในกระบวนการจัดทำดังนี้

สำรวจพิกัดดาวเทียม

การสำรวจพิกัดดาวเทียมโดยใช้ GPS เป็นเครื่องมือในการสำรวจพิกัดดาวเทียม ตามเนื้อหาข้อมูลที่ชุมชนร่วมกันระดมความคิดในขั้นตอนการจัดทำแผนที่สีเขียว ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการนำทางตามเส้นทางที่ได้มีการกล่าวถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามแนวคิดกรีนแมป (Greenmap) โดยใช้แบบเก็บข้อมูลเป็นเครื่องมือในการจดบันทึก และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมระหว่างการเดินทางของชุมชน

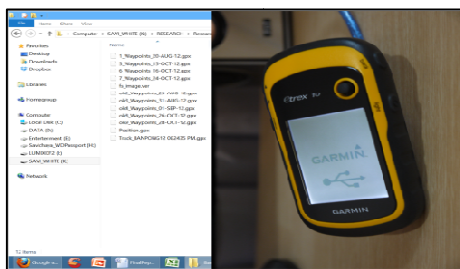

สรุปพิกัดและสถานที่ต่างๆ					
พิกัด	สถานที่	Icon	รายละเอียด	เป้าหมาย	ช่วงเวลา
69-85	(7.1 เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ 800 เมตร)	99, 75		เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กับคนใน	
69	ทำดินขาว	115	สถานที่ขุดกระเบื้องดินเผาโบราณ	สอนงานเกษตรกรรม	
70	ทำอิฐ	65			
71	ต้นโพธิ์	77, 92, 85	นกอินทรี นกขุนแผน	1. นกอินทรี นกขุนแผน	
	ต้นสาบเสือ	77		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
72	ต้นไม้มะม่วง / มะม่วง / มะม่วงจี๊ด (มะม่วงป่า)	77		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
73	ไม้รักไม้ราวน	77		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
74	ต้นไม้มะม่วง (มะม่วงป่า)	83		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
75	ต้นไม้มะม่วง / มะม่วง / มะม่วงจี๊ด (มะม่วงป่า)	77		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
76	ถาวร (ถาวร)	83		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
77	นก	83		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
78	ไม้ตะแบก	77		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
79	เห็ดฟาง	76		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
80	ชะอม	77		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
	มะม่วง	91		1. นกอินทรี นกขุนแผน	
	ดอกดาว	83		1. นกอินทรี นกขุนแผน	

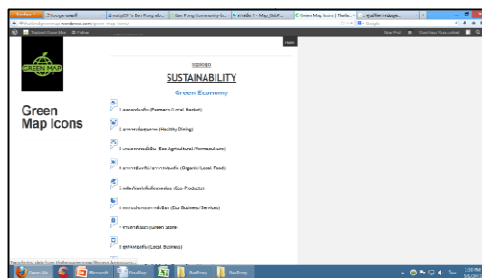
ภาพที่ 148 การมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลและตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลพิกัดและภาพถ่าย

การนำข้อมูลพิกัดเข้าสู่แผนที่ Google Map

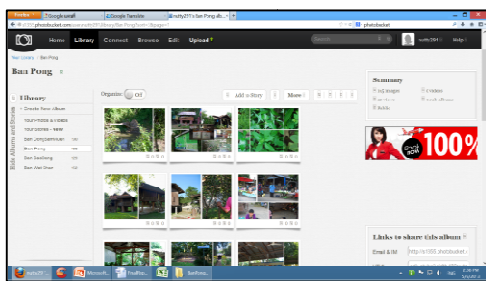
การนำพิกัดจาก GPS เข้าสู่แผนที่ Google Map ได้ใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนทราบถึงวิธีการและขั้นตอนในการนำข้อมูลพิกัดเข้าสู่แผนที่ Google Map ซึ่งมีขั้นตอนแสดงดังภาพต่อไปนี้

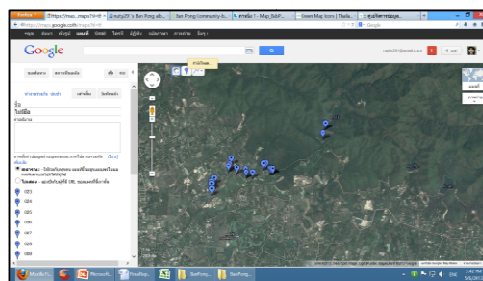
1. ถ่ายโอนข้อมูลจากเครื่อง GPS สู่เครื่องคอมพิวเตอร์

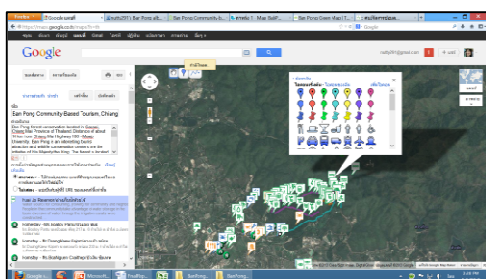
2. นำเข้าภาพสัญลักษณ์ที่ต้องการใช้ประโยชน์

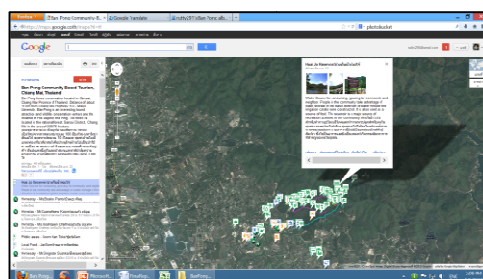
3. นำเข้าภาพถ่ายที่ต้องการใช้ประโยชน์

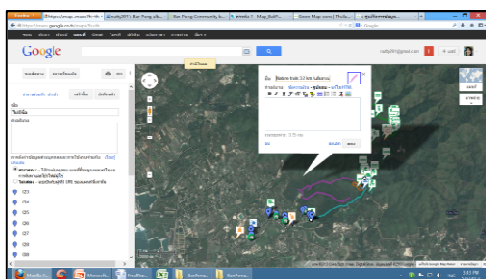
4. ปักหมุดสถานที่โดยนำเข้าข้อมูลพิกัด (Waypoint)

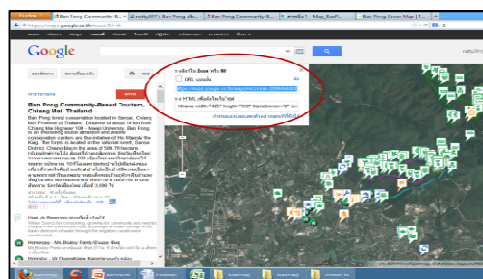
5. แกะไขรูปสัญลักษณ์ให้เป็นสัญลักษณ์ที่กำหนดไว้

6. เพิ่มภาพและข้อมูลในแต่ละจุด

7. ลากเส้นระหว่างจุดที่เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

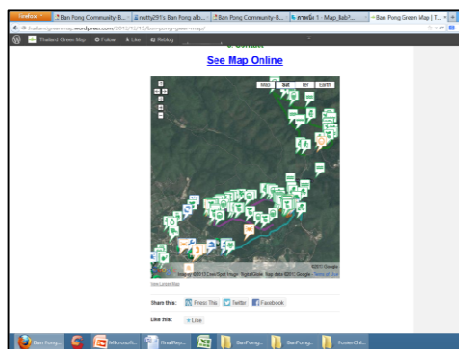

8. ได้ URL และ HTML ที่สามารถนำไปใช้เผยแพร่ได้

ภาพที่ 149 แสดงขั้นตอนการสร้างแผนที่ใน Google Map

จากภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดทำแผนที่นั้นมีรายละเอียดขั้นตอนการทำงานดังต่อไปนี้

1. การถ่ายโอนข้อมูลจากเครื่อง GPS สู่อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โดยบันทึก Waypoint ที่ถูกบันทึกโดยเครื่อง GPS ในแต่ละจุดไว้
2. การนำเข้าภาพสัญลักษณ์ www.wordpress.com สำหรับการนำเข้าภาพประเภทสัญลักษณ์ของกรีนแมป ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สากลและสัญลักษณ์ที่ชุมชนได้ออกแบบหรือลงมติใช้ร่วมกัน เหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้เพราะเป็น Webblog ฟรี และสามารถจัดการข้อมูลด้านอื่นได้ด้วย เช่น สร้างหน้าเว็บ (Page) สำหรับนำเสนอข้อมูล/แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนพร้อมภาพถ่ายได้ และในอนาคตยังสามารถสร้างหน้าเว็บเพิ่มเติมสำหรับชุมชนอื่นๆ ต่อไป เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและยังเป็นการสร้างโอกาสในการประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งการใช้งานง่าย ซึ่งหากชุมชนต้องการสร้างหน้าเว็บเองในอนาคต ก็สามารถเรียนรู้วิธีการทำได้ง่ายกว่าการสร้างเว็บไซต์ด้วยโปรแกรมอื่นๆ สามารถเข้าถึงได้ที่ <http://thailandgreenmap.wordpress.com/green-map-icons/>
3. การนำเข้าภาพถ่ายที่เราต้องการในระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อจะสามารถนำเข้าภาพไปสู่แผนที่ Google Map คือ www.photobucket.com ซึ่งเป็น Server ฟรีสำหรับนำเข้าภาพต่างๆ และสามารถจัดการภาพให้เป็นหมวดหมู่ได้ง่าย สะดวกต่อการนำไปใช้ต่อไป ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ที่ <http://s1355.photobucket.com/user/nutty291/library/Ban%20Pong?sort=3&page=1>
4. การสร้างแผนที่ชุมชนบ้านโป่งด้วยการปักหมุดจากพิกัดที่ได้ (Waypoint) โดยนำเข้าข้อมูล Waypoint สู่อุปกรณ์ Google Map
5. การแก้ไขสัญลักษณ์ตามแนวคิดของ Greenmap โดยการอ้างอิงถึง Link ของภาพที่นำเข้าเป็นหมวดหมู่ไว้ใน www.wordpress.com
6. การเพิ่มภาพถ่ายตามที่ได้กำหนดไว้ โดยการอ้างอิงถึง Link ของภาพที่นำเข้าไว้ใน www.photobucket.com รวมถึงเพิ่มข้อมูลที่จำเป็น
7. การลากเส้นในแต่ละจุดที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อแสดงถึงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและเส้นทางจักรยาน
8. การได้ URL คือ <http://goo.gl/maps/6LcJw> และ HTML เพื่อเผยแพร่โดยการฝังในเว็บไซต์ต่างๆ ได้

ภาพที่ 150 การฝัง HTML ลงในเว็บไซต์

เผยแพร่ข้อมูลแผนที่ชุมชนในระบบอินเทอร์เน็ต

การเผยแพร่ผลงานสู่เว็บไซต์ Greenmap และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนแสดงดัง

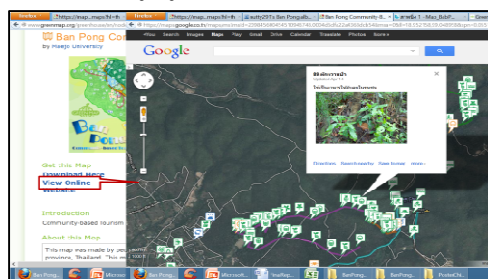
ภาพต่อไปนี้

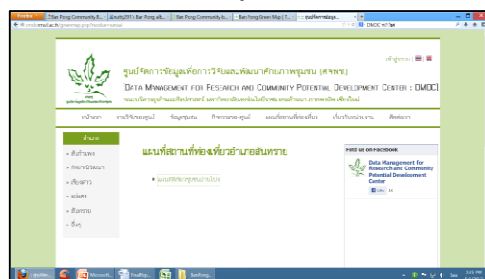
1. นำเข้าข้อมูลสู่เว็บไซต์กรีนแมป (Green Map)

2. เพิ่มแหล่งดาวน์โหลดข้อมูลแผนที่ (ไฟล์ PDF 2 ภาษา)

3. เพิ่มแหล่งดูแผนที่ออนไลน์ใน Google Map

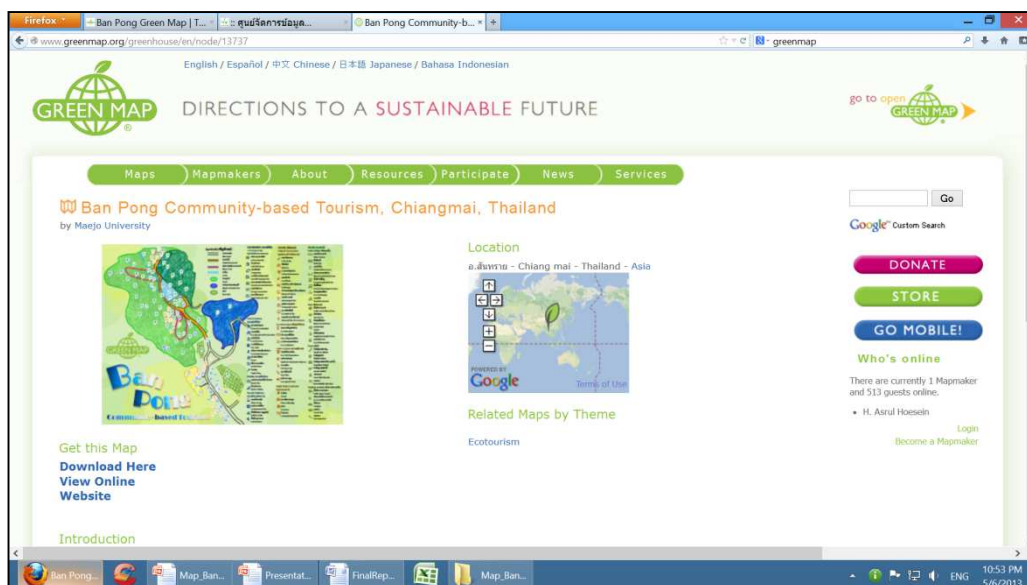
4. เพิ่มแหล่งเผยแพร่อื่นๆ ผ่านเว็บไซต์ DMDC

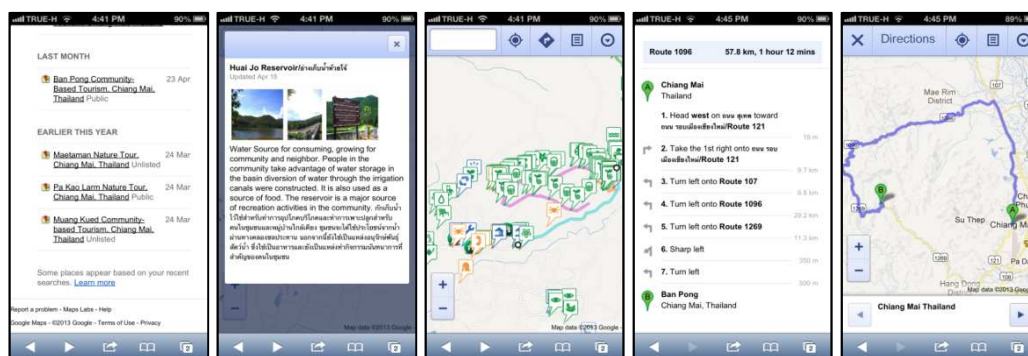
5. เพิ่มแหล่งเผยแพร่อื่นๆ ผ่านเว็บบล็อก Wordpress

ภาพที่ 151 ขั้นตอนการสร้างแผนที่ใน Google Map

1. การเผยแพร่แผนที่ในระบบอินเทอร์เน็ต โดยการสร้างชุดข้อมูลในเวปไซด์กรีนแมป (www.greenmap.org) โดยนำการเข้าแผนที่ชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและ URL ที่นำไปสู่แผนที่ Google Map ที่ทำให้ผู้เข้าชมเวปไซด์สามารถเข้าไปเยี่ยมชมแผนที่ในระบบอินเทอร์เน็ตที่มีพิกัดดาวเทียมที่แม่นยำได้ และสามารถใส่แผนที่นำทางนี้ผ่านอุปกรณ์ เช่น GPS นำทาง โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) หรือ แทปเล็ต (Tablet) ซึ่งช่วยส่งเสริมช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ที่ <http://www.greenmap.org/greenhouse/en/node/13737>

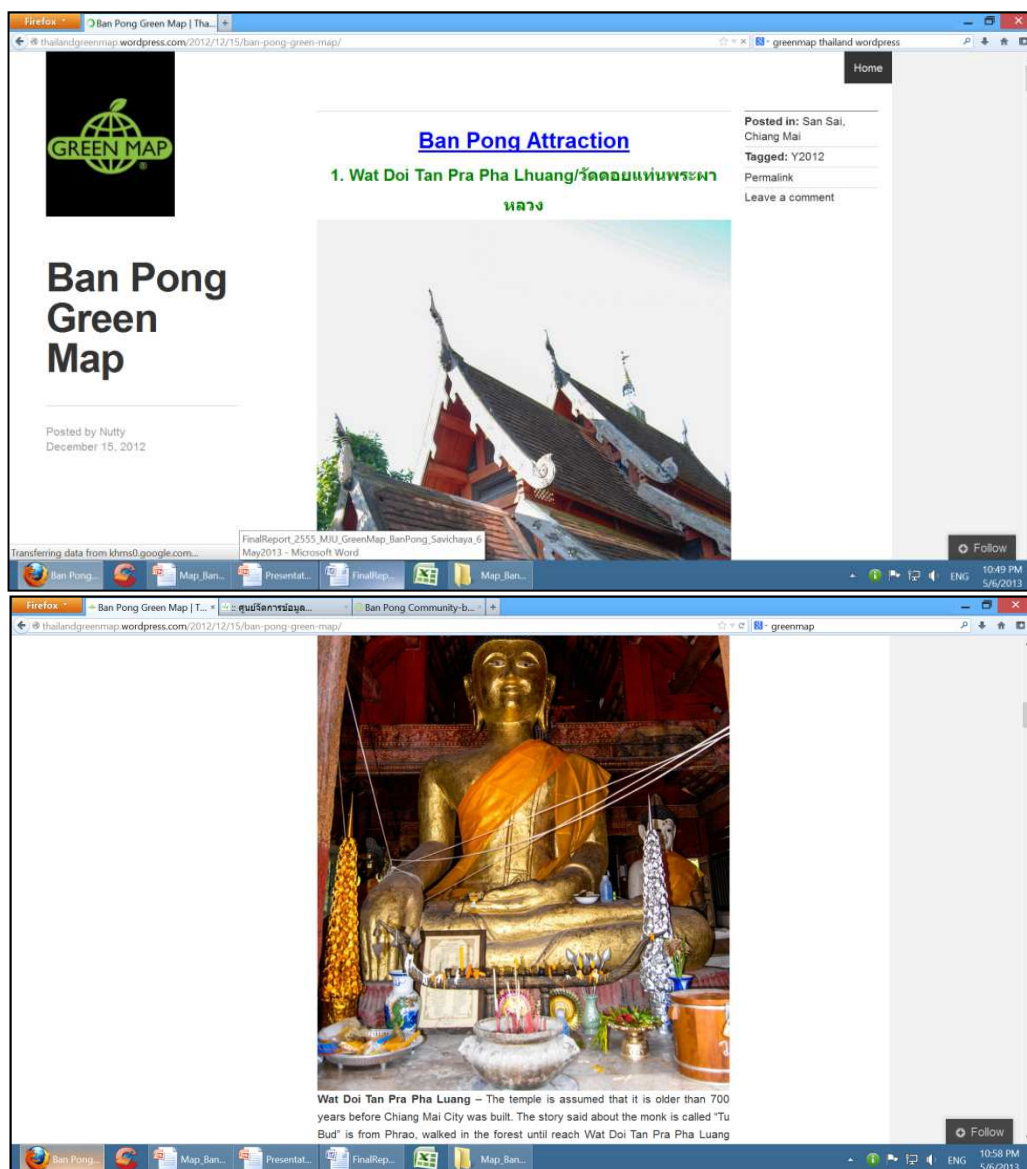
ภาพที่ 152 การเข้าถึงข้อมูลในเวปไซด์ Greenmap

ภาพที่ 153 การนำทางโดยใช้โทรศัพท์มือถือ (Smart Phone)

2. แผนที่ประชาสัมพันธ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านโป่ง ซึ่งสามารถดาวน์โหลดแผนที่ประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยวจากเวปไซด์ Greenmap ซึ่งเป็นไฟล์ PDF 2 ภาษา

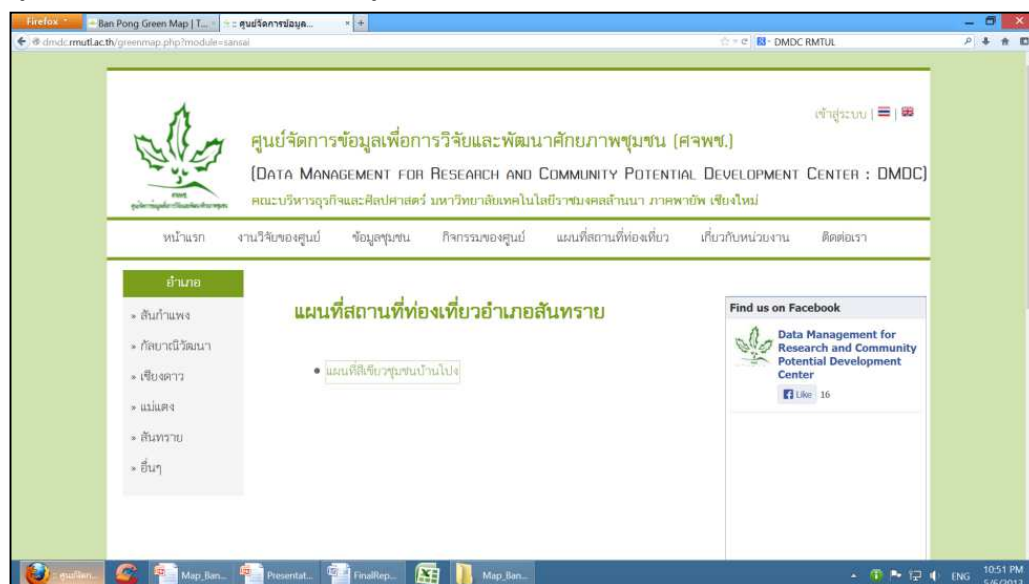
3. URL ของ Website (www.wordpress.com) ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับจุดสนใจของชุมชนท่องเที่ยวบ้านโป่ง สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ที่ <http://thailandgreenmap.wordpress.com/2012/12/15/ban-pong-green-map/>

ภาพที่ 155 การเข้าถึงข้อมูลเว็บไซต์ Wordpress

4. เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ไปสู่เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม อันได้แก่ การเผยแพร่สู่เว็บไซต์ ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพชุมชน (ศจพช.) (Data Management for Research and Community Potential Development Center : DMDC) ซึ่งจัดทำโดย คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ล้านนา ภาควิชาพืช เชียงใหม่ ซึ่งมีพันธกิจเพื่อเป็นศูนย์บริการข้อมูลชุมชนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ที่ <http://dmdc.rmutl.ac.th/greenmap.php? module=sansai>

ภาพที่ 156 การเข้าถึงข้อมูลเว็บไซต์ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน (ศจพช.)

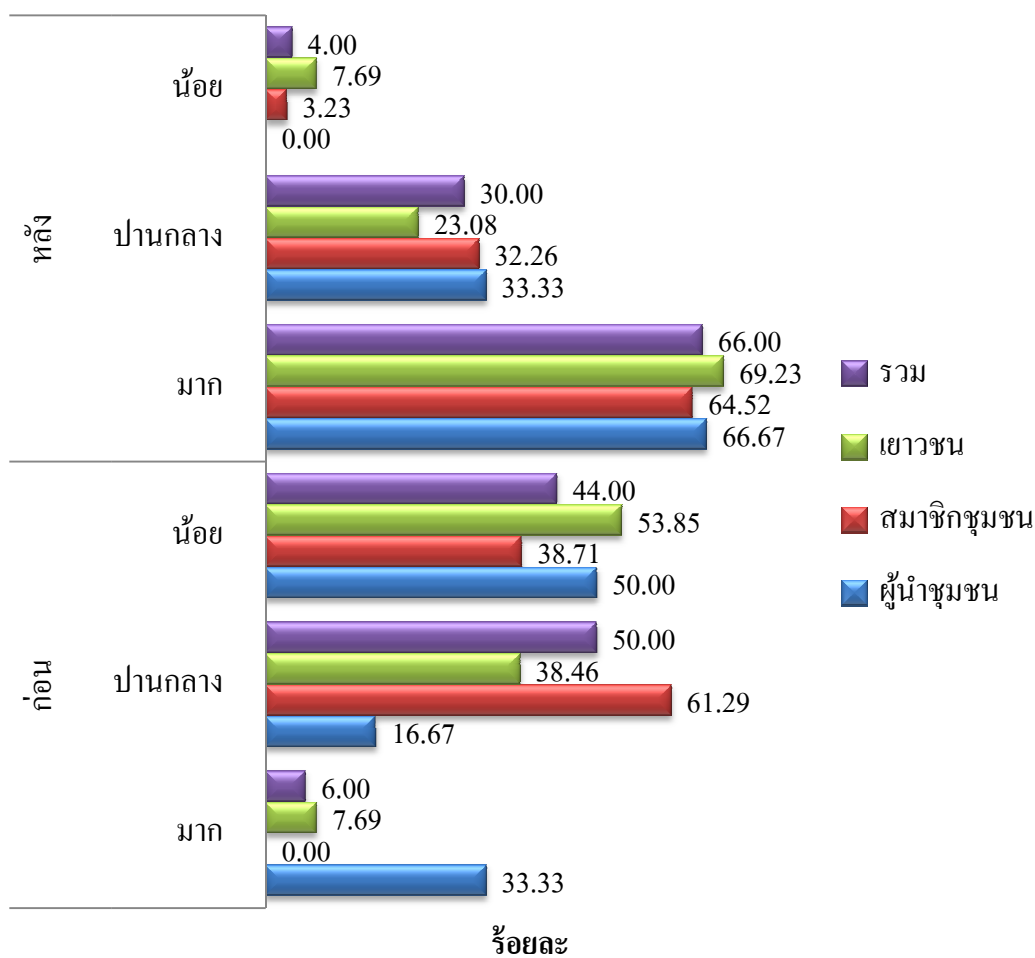
ระดับความรู้เกี่ยวกับแผนที่เขียว

ระดับความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

ในภาพที่ 154 พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ ในภาพรวมนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 2 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.25 ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวในระดับน้อย ส่วนที่เหลือ มีความรู้ในระดับปานกลาง และระดับน้อย (ร้อยละ 44.00, และ 6.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะกลุ่มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 8 คะแนน ต่ำสุดคือ 2 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.66 ซึ่งครั้งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีความรู้ในระดับน้อย รองลงมา มีความรู้ในระดับมากและปานกลาง (ร้อยละ 33.33, และ 16.67) ตามลำดับ

กลุ่มสมาชิกชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 9 คะแนน ต่ำสุดคือ 2 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.09 ซึ่งเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.29) มีความรู้ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือ มีความรู้ในระดับน้อย (ร้อยละ 38.71) ตามลำดับ

	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม		การแปลผล:	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ช่วงคะแนน	ระดับความรู้
Range	8- 2	13 -7	9 - 2	14 - 6	10 - 3	14 - 6	10 - 2	14 - 6	11 - 14	มาก
$\bar{X}$	4.67	10.33	5.23	10.32	5.23	11.23	5.16	0.56	6 - 10	ปานกลาง
S.D.	2.66	2.34	2.09	2.48	2.59	3.27	2.25	2.67	0 - 5	น้อย

ภาพที่ 157 ระดับความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มเยาวชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 10 คะแนน ต่ำสุดคือ 3 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.59 ซึ่งกึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีความรู้ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือ มีความรู้ในระดับน้อย และระดับมาก (ร้อยละ 44.00, และ 6.00) ตามลำดับ

ระดับความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรม

ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวหลังเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ ในภาพรวมนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า คะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 14 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.67 ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 66.00) มีความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวเพิ่มขึ้นในระดับมาก ส่วนที่เหลือมีความรู้ในระดับปานกลาง และระดับน้อย (ร้อยละ 30.00, และ 4.00) ตามลำดับ ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะกลุ่มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 13 คะแนน ต่ำสุดคือ 7 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.34 ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 66.67) มีความรู้เพิ่มอยู่ในระดับมาก ส่วนที่เหลือมีความรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 33.33)

กลุ่มสมาชิกชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 14 คะแนน ต่ำสุดคือ 6 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.48 ซึ่งเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 64.52) มีความรู้ในระดับมาก รองลงมา มีความรู้ในระดับปานกลางและน้อย (ร้อยละ 32.26, และ 3.23) ตามลำดับ

กลุ่มเยาวชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 14 คะแนน ต่ำสุดคือ 6 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.27 ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 69.23) มีความรู้เพิ่มขึ้นในระดับมาก ส่วนที่เหลือมีความรู้ในระดับปานกลางและระดับน้อย (ร้อยละ 23.08, และ 7.69) ตามลำดับ

การทดสอบระดับความรู้จัดทำแผนที่สีเขียวก่อนและหลัง

จากการทดสอบระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวของผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลังตามตารางที่ 6 พบว่า ระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ (0.003) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.56) ซึ่งสามารถอธิบายจำแนกตามกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.33) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม (คะแนนเฉลี่ย 4.67)

กลุ่มสมาชิกในชุมชนโดยทั่วไปมีระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.32) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม (คะแนนเฉลี่ย 5.23)

กลุ่มเยาวชนมีระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.23) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม (คะแนนเฉลี่ย 5.16)

ตารางที่ 6 ทดสอบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ก่อนและหลัง

กลุ่มผู้เข้าร่วม		n	$\bar{x}$	S.D.	t-test	Sig.
ผู้นำชุมชน	ก่อน	6	4.67	2.66	*-5.37	.003
	หลัง	6	10.33	2.34		
สมาชิกชุมชน	ก่อน	31	5.23	2.09	*-7.90	.000
	หลัง	31	10.32	2.48		
เยาวชน	ก่อน	13	5.23	2.59	*-5.61	.000
	หลัง	13	11.23	3.27		
รวม	ก่อน	50	5.16	2.25	*-10.85	.000
	หลัง	50	10.56	2.67		

*t(0.05)

ความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในภาพรวมตามตารางที่ 7 ความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักอยู่ในระดับมาก (3.69) ไม่ว่าจะเป็นเยาวชน สมาชิกชุมชนหรือผู้นำชุมชน (3.77, 3.67 และ 3.65) ตามลำดับ ซึ่งผู้เข้าร่วมทุกคนมองเห็นความความสำคัญที่ว่า การดำรงชีพของมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย, ต้นไม้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่พวกเราควรรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศและยังถือเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์, ธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาสมดุลธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์เองก็เป็นสิ่งมีชีวิตในระบบสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ ถ้าสิ่งเหล่านี้ถูกทำลายย่อมมีผลถึงมนุษย์ด้วย, วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน, วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เพราะความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัดอดทน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นต้น, ธรรมชาติให้ความรื่นรมย์แก่จิตใจของมนุษย์ เช่น ทิวทัศน์ภูมิประเทศ ความงามของธรรมชาติ, วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของ

ตารางที่ 7 ระดับความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

การตระหนักในความสำคัญ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. การดำรงชีพของมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานได้แก่อาหารเครื่องนุ่งห่มยารักษาโรคที่อยู่อาศัย	3.67	มาก	3.90	มาก	4.00	มาก	3.90	มาก
2. มนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน ที่มีอยู่มากมายมหาศาลซึ่งสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจได้ดีที่สุด	3.67	มาก	3.48	มาก	3.85	มาก	3.60	มาก
3. ธรรมชาติมีมากมายเป็นสิ่งที่ใช้แล้วไม่มีวันหมดไป	1.83	น้อย	1.32	น้อย	1.46	น้อย	1.42	น้อย
4. ธรรมชาติเป็นที่รองรับกิจกรรมต่างๆของมนุษย์และช่วยเกื้อกูลให้ชีวิตดำรงอยู่ได้	3.50	มาก	3.42	มาก	3.54	มาก	3.46	มาก
5. ธรรมชาติสามารถเป็นแหล่งรองรับของเสียและของเหลือเศษจากขบวนการผลิตและการบริโภคได้ดีที่สุด	3.67	มาก	3.58	มาก	3.54	มาก	3.58	มาก
6. ธรรมชาติให้ความรื่นรมย์แก่จิตใจของมนุษย์ เช่น ทิวทัศน์ภูมิประเทศ ความงามของธรรมชาติ	3.67	มาก	3.58	มาก	3.77	มาก	3.64	มาก
7. ต้นไม้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่พวกเราควรรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป	3.67	มาก	3.87	มาก	4.00	มาก	3.88	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การตระหนักในความสำคัญ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
8. ธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาสมดุลธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์เองก็เป็นสิ่งมีชีวิตในระบบสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ ถ้าสิ่งเหล่านี้ถูกทำลายย่อมมีผลถึงมนุษย์ด้วย	3.67	มาก	3.81	มาก	3.85	มาก	3.80	มาก
9. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์	3.67	มาก	3.84	มาก	3.85	มาก	3.82	มาก
10. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม	3.67	มาก	3.52	มาก	3.62	มาก	3.56	มาก
11. วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	3.67	มาก	3.68	มาก	3.69	มาก	3.68	มาก
12. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของมนุษย์โดยแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป	3.67	มาก	3.58	มาก	3.69	มาก	3.62	มาก
13. วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เพราะความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัดอดทน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นต้น	3.67	มาก	3.65	มาก	3.77	มาก	3.68	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การตระหนักในความสำคัญ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
14. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น/ของชาติที่ทำให้เราเกิดความภาคภูมิใจ	3.50	มาก	3.58	มาก	3.62	มาก	3.58	มาก
15. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศและยังถือเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย	3.67	มาก	3.87	มาก	3.92	มาก	3.86	มาก
รวม	3.65	มาก	3.67	มาก	3.77	มาก	3.69	มาก

ช่วงคะแนน	ระดับความตระหนักในความสำคัญ
3.01 - 4.00	มาก
2.01 - 3.00	ปานกลาง
1.00 - 2.00	น้อย

มนุษย์โดยแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป, มนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นแร่ธาตุน้ำมันที่มีอยู่มากมายมหาศาลซึ่งสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจได้ดีที่สุด, ธรรมชาติสามารถเป็นแหล่งรองรับของเสียและของเหลือเศษจากขบวนการผลิตและการบริโภคได้ดีที่สุด, วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น/ของชาติที่ทำให้เราเกิดความรักภูมิใจ, วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม, ธรรมชาติเป็นที่รองรับกิจกรรมต่างๆของมนุษย์และช่วยเกื้อกูลให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ (3.90, 3.88, 3.86, 3.82, 3.80, 3.68, 3.68, 3.64, 3.62, 3.60, 3.58, 3.58, 3.56 และ 3.46) ตามลำดับ มีเพียงประการเดียวเท่านั้นที่ชุมชนให้ความเห็นว่ามีค่าอยู่ในระดับน้อย (1.42) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ธรรมชาติมีมากมายเป็นสิ่งที่ใช้แล้วไม่มีวันหมดไป ซึ่งทำให้สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนมีความตระหนักว่าทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมที่เข้มแข็งก็เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สังคมไทย และยังสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ซึ่งเหล่านี้เราควรต้องดูแลรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

การท่องเที่ยวสีเขียว

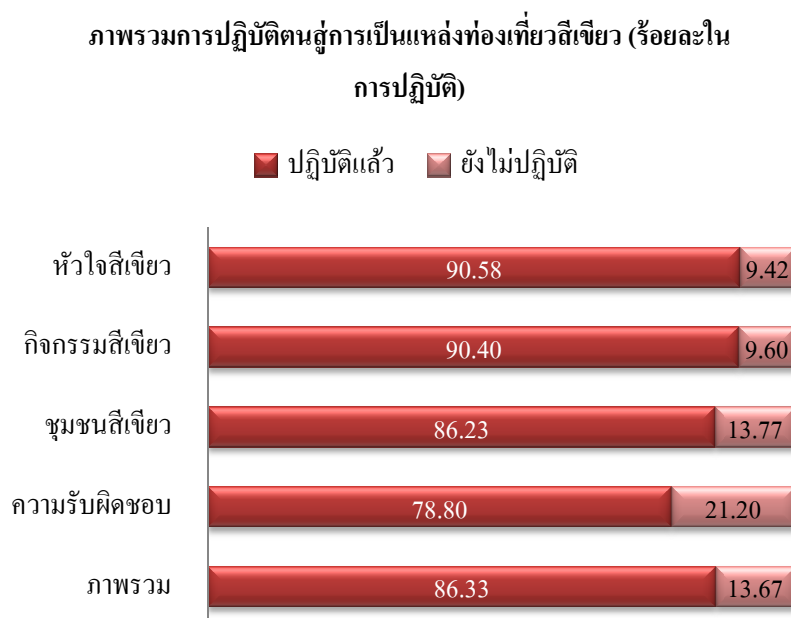
สถานะภาพการเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียว

การประเมินตนเองเกี่ยวกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชนบ้านโป่งนั้น มีในกิจกรรมครั้งนี้มีบุคคล 2 ประเภทที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นชุมชนโดยทั่วไป และในฐานะที่เป็นภาคีท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบการประเมินตนเองด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวในการวัดผล (จากคู่มือลดโลกร้อนด้วย 7 Greens โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)) ซึ่งผลการประเมินมีดังนี้

ในฐานะชุมชนท่องเที่ยว

จากผลในภาพที่ 158 พบว่าการประเมินตนเองในฐานะชุมชนท่องเที่ยวขึ้น ในภาพรวมร้อยละ 86.33 ได้ปฏิบัติตามแนวคิดแล้ว มีเพียงร้อยละ 13.67 เท่านั้นที่ยังไม่ได้ปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สักส่วนผู้ปฏิบัติแล้วส่วนมาก (ร้อยละ 90.58) มีความเป็นหัวใจสีเขียวคือ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมรอบลงมาคือ กิจกรรมสีเขียวที่ต้องคำนึงถึงกิจกรรมท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเป็นชุมชนสีเขียวที่เข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่น และความรับผิดชอบต่อสีเขียว

ที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาโลกใบนี้ร่วมกันอย่างเต็มใจ (ร้อยละ 90.40, 86.23 และ 78.80 ตามลำดับ) ซึ่งสามารถอภิปรายรายละเอียดได้ดังนี้

ภาพที่ 158 ภาพรวมการปฏิบัติของชุมชนไปสู่แนวคิดสีเขียว

หัวใจสีเขียว ในภาพที่ 159 พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.83) ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาช่วยดำเนินการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันรักษาและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนและบริเวณโดยรอบ เช่น การปลูกป่า ดูแลรักษาดินน้ำ/ ลำห้วยแม่น้ำ ป้องกันไฟป่า เป็นต้น

มีเพียงร้อยละ 2.17 ที่ยังไม่เคยให้ความร่วมมือเลย รองลงมา (ร้อยละ 95.65) คือชุมชนมีการเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น พ.ร.บ. ป่าสงวน พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ร.บ. ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กฎหมายควบคุมอาคาร ประกาศผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ เป็นต้น และ ร้อยละ 78.26 มีการกำหนดนโยบาย มีแผนงานที่ให้ความสำคัญต่อความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ รวมทั้งการหลีกเลี่ยง/ลดละ/ทดแทนการปฏิบัติที่เป็นสาเหตุของการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจของชุมชน มีเพียงร้อยละ 21.74 ที่เข้าใจว่ายังไม่มี การปฏิบัติ

หัวใจสีเขียว (ร้อยละในการปฏิบัติ)

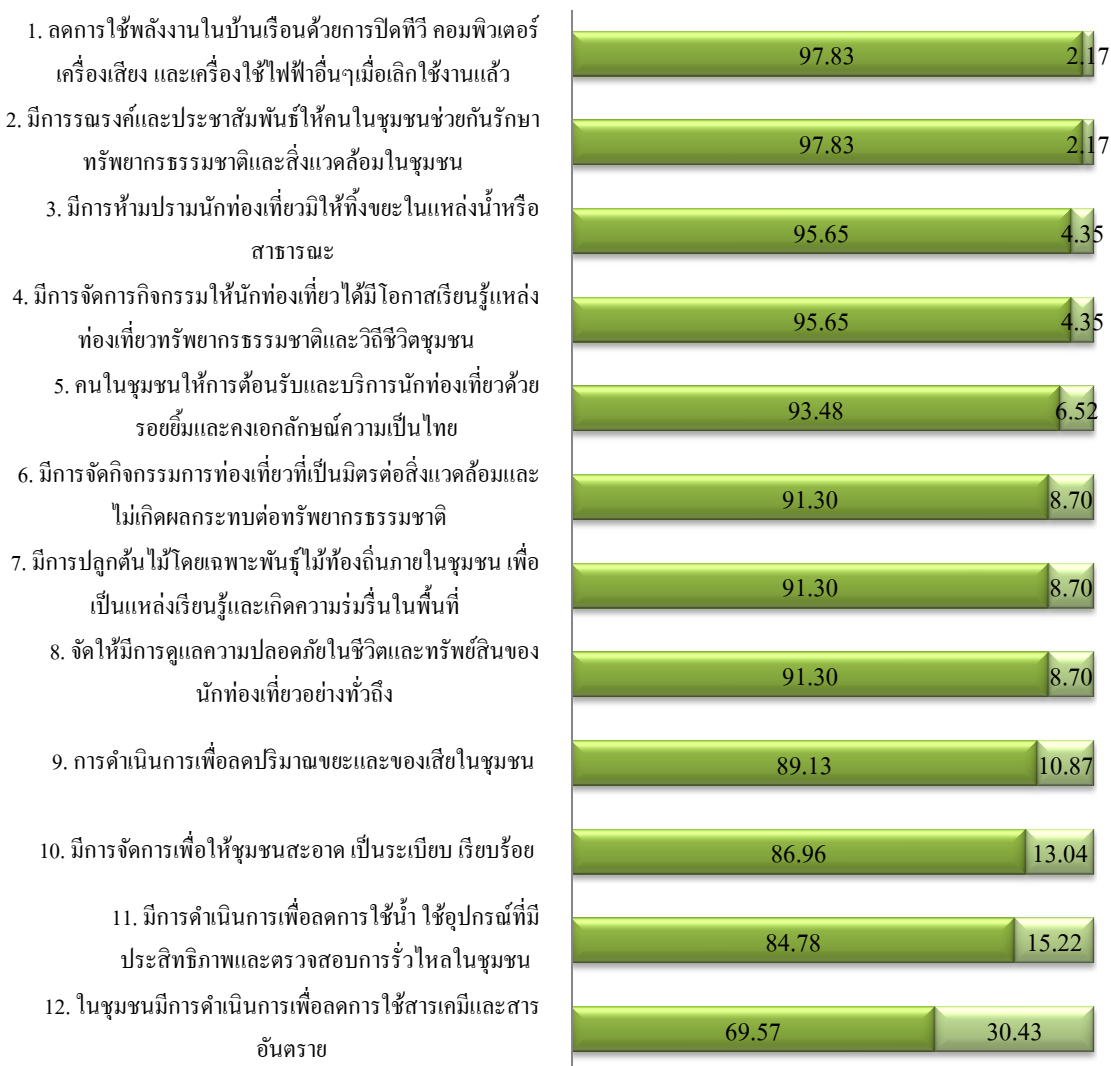
ภาพที่ 159 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านหัวใจสีเขียว

กิจกรรมสีเขียว สมาชิกชุมชนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.83) ตามภาพที่ 160 ลดการใช้พลังงานในบ้านเรือนด้วยการปิดทีวี คอมพิวเตอร์ เครื่องเสียง และเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆเมื่อเลิกใช้งานแล้ว และมีการณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รองลงมาคือ (ร้อยละ 95.65) มีการห้ามปรามนักท่องเที่ยวมิให้ทิ้งขยะในแหล่งน้ำหรือสาธารณะ และมีการจัดการกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้และสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนอย่างใกล้ชิด เช่น จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าเยี่ยมชมธรรมชาติ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว และร้อยละ 93.48 คนในชุมชนให้การต้อนรับและบริกานักท่องเที่ยวด้วยรอยยิ้มและคงเอกลักษณ์ความเป็นไทย เช่น การแต่งกายด้วยผ้าไทย การใช้พวงมาลัยดอกไม้และน้ำสมุนไพรไทยไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนร้อยละ 91.30 มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและไม่เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเดินทางโดยใช้รถจักรยานภายในชุมชนท่องเที่ยว เป็นต้น และมีการปลูกต้นไม้โดยเฉพาะพันธุ์ไม้ท้องถิ่นภายในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเกิดความร่มรื่นในพื้นที่ ทั้งยังมีส่วนช่วยในการดูดซับก๊าซเรือนกระจกซึ่งป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดโลกร้อน รวมถึงจัดให้มีการดูแลความ

กิจกรรมสีเขียว (ร้อยละในการปฏิบัติ)

■ ปฏิบัติแล้ว

■ ยังไม่ปฏิบัติ

ภาพที่ 160 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านกิจกรรมสีเขียว

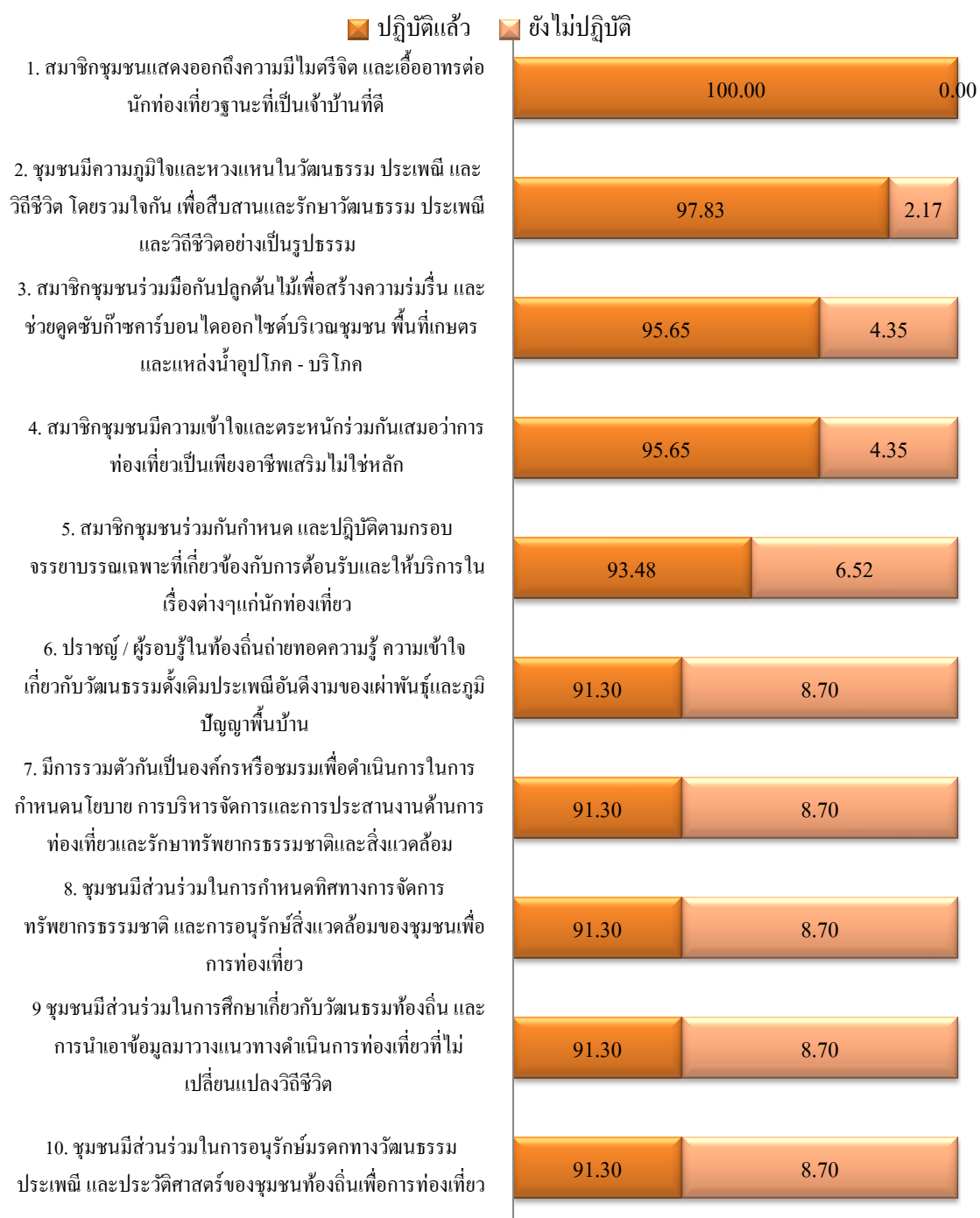
ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ส่วนร้อยละ 89.13 มีการดำเนินการเพื่อลดปริมาณขยะและของเสียในชุมชน เช่น รณรงค์ลดการใช้โฟมและ ถุงพลาสติกการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เป็นต้น และร้อยละ 86.96 มีการจัดการเพื่อให้ชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย เช่น มีการจัดการขยะตั้งแต่เรื่องการลดปริมาณขยะให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก ไปจนถึงการคัดแยกขยะและการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกน้อยที่สุด มีบริการจัดเก็บขยะที่ทั่วถึง มีจำนวนถังขยะที่เพียงพอและครอบคลุมทั่วพื้นที่ เป็นต้น อีกร้อยละ 84.78 มีการ

ดำเนินการเพื่อลดการใช้น้ำ ใช้อุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพและตรวจสอบการรั่วไหลในชุมชน และร้อยละ 69.57 ในชุมชนมีการดำเนินการเพื่อลดการใช้สารเคมีและสารอันตราย เช่น ลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และส่งเสริมการใช้วิธีการกำจัด /การบำบัดด้วยวิธีธรรมชาติโดยเน้นวัสดุที่มีในท้องถิ่นเป็นลำดับแรก เป็นต้น ตามลำดับ

ชุมชนสีเขียว สมาชิกชุมชนแสดงออกถึงความมีไมตรีจิต และเอื้ออาทรต่อนักท่องเที่ยวฐานะที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี (ร้อยละ 100) ชุมชนมีความภูมิใจและหวงแหนในวัฒนธรรม ประเพณี ร่องลงมา (ร้อยละ 97.83) มีวิถีชีวิต โดยรวมใจกัน เพื่อสืบสานและรักษาวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม เช่น จัดตั้งกลุ่ม / องค์กรขึ้นรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ เป็นต้น ส่วนร้อยละ 95.65 สมาชิกชุมชนร่วมมือกันปลูกต้นไม้เพื่อสร้างความร่มรื่น และช่วยลดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์บริเวณชุมชน พื้นที่เกษตรและแหล่งน้ำอุปโภค – บริโภค และสมาชิกชุมชนมีความเข้าใจและตระหนักร่วมกันเสมอว่าการท่องเที่ยวเป็นเพียงอาชีพเสริมไม่ใช่หลักและยึดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อีกร้อยละ 93.48 สมาชิกชุมชนร่วมกันกำหนด และปฏิบัติตามกรอบจรรยาบรรณเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการต้อนรับและให้บริการในเรื่องต่างๆแก่นักท่องเที่ยว นับตั้งแต่เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงชุมชน การนำนักท่องเที่ยวไปจนถึงการให้บริการที่พักและอาหาร ส่วนอีกร้อยละ 91.30 พบว่า ประชาชน/ผู้รอบรู้ในท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ประเพณีอันดีงามของเผ่าพันธุ์และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีคุณค่าให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ได้ยึดปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรหรือชมรมเพื่อดำเนินการในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการและการประสานงานด้านการท่องเที่ยวและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถรองรับได้ การใช้สาธิตอุปโภคพื้นฐาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เป็นต้น และชุมชนเองยังมีส่วนร่วมในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการนำเอาข้อมูลมาวางแผนทางด้านการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของตนเอง อีกทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว และยังมีการทำข้อตกลงร่วมกันในชุมชนในเรื่องการกระจายรายได้ของคนในชุมชน อีกทั้งชุมชนยังมีมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเรื่องความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและสมาชิกชุมชนด้วยตนเอง ส่วนอีกร้อยละ 89.13 สมาชิกชุมชนสามารถสื่อสารหรือใช้ภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ร่องลงมา (ร้อยละ 84.78 ไม่ขาย/ผลิต/จำหน่ายของที่ระลึกที่ทำจากทรัพยากรธรรมชาติที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ทั้งพืช สัตว์ และสิ่งไม่

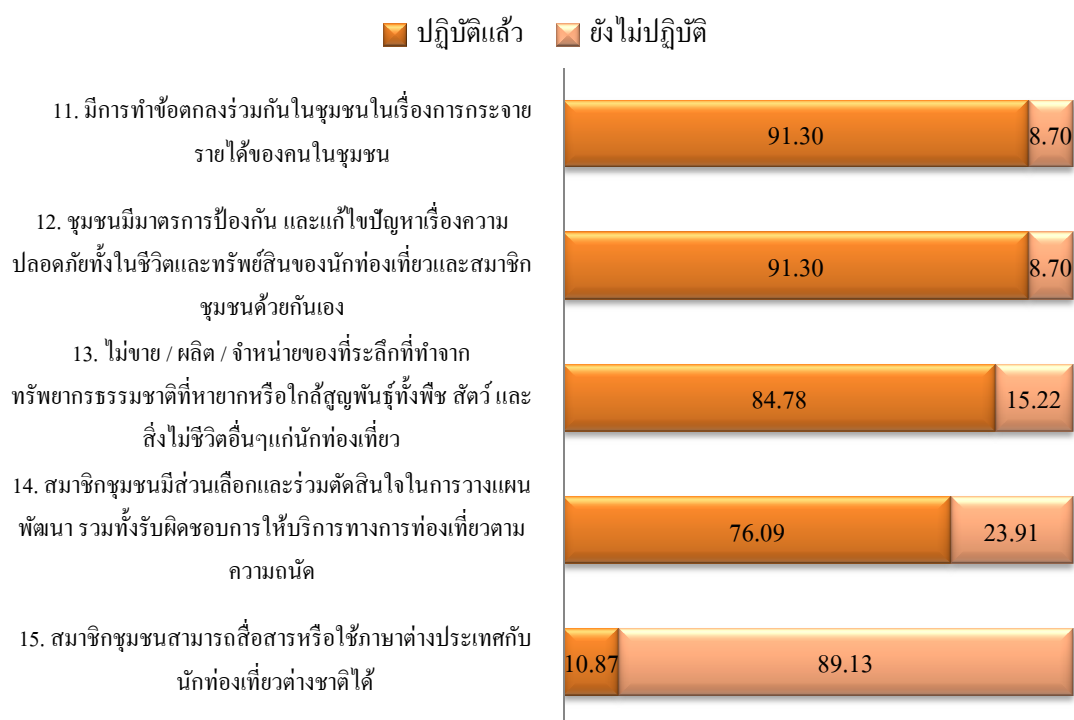
ชีวิตอื่นๆแก่นักท่องเที่ยว และอีกร้อยละ 76.09 สมาชิกชุมชนมีส่วนเลือกและร่วมตัดสินใจในการวางแผนพัฒนา รวมทั้งรับผิดชอบการให้บริการทางการท่องเที่ยวตามความถนัด ดังภาพที่ 161

ชุมชนสีเขียว (ร้อยละในการปฏิบัติ)

ภาพที่ 161 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านชุมชนสีเขียว

ชุมชนสีเขียว (ร้อยละในการปฏิบัติ)

ภาพที่ 161 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านชุมชนสีเขียว (ต่อ)

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ตามภาพที่ 162 ส่วนมาก (ร้อยละ 89.13) ชุมชนมีการรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานทุกระดับนำแนวทางและข้อปฏิบัติในการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และวิธีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กรหรือบริษัทไปปฏิบัติที่บ้านตามความเหมาะสม รวมถึงการวางแผนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรมในทิศทางที่ยั่งยืน และช่วยบริจาควัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้แก่แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท รองลงมา (ร้อยละ 86.96) ได้ร่วมบริจาคทุนทรัพย์ในกิจกรรมรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เช่น การปลูกต้นไม้เพื่อปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และให้ความร่มรื่น การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น และร่วมสมทบทุนหรือสละแรงกายหรือกำลังความคิดในการสร้างปะการังเทียม และแหล่งที่อยู่อาศัยหรือที่หลบภัยของสัตว์น้ำชนิดต่างๆ รวมถึงการช่วยจัดเก็บขยะตามแนวปะการัง โขดหินและชายหาดต่างๆ ที่เป็นจุดท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยจัดเก็บและคัดแยกขยะตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น อุทยาน วนอุทยาน วัด โบราณสถาน ฯลฯ ตามแต่โอกาส รองลงมา (ร้อยละ 84.78) ได้

ความรับผิดชอบ (ร้อยละในการปฏิบัติ)

ภาพที่ 162 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ร่วมสมทบทุนปลูกต้นไม้ / ปลูกป่าตามแหล่งต้นน้ำลำธารที่เสื่อมโทรม หรือปลูกพืชที่เป็นอาหารของสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งจะช่วยลดก๊าซ CO₂ ควบคู่ไปด้วย ชุมชนเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 54.35) มีการปฏิบัติที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านสังคมและเศรษฐกิจแก่ชุมชน โดยรอบ และเกิดผลกระทบทางลบน้อยที่สุด เช่น ส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนโดยรอบเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและให้บริการทางการท่องเที่ยว และอีกร้อยละ 50.00 มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นโปรแกรมพิเศษ ที่ช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่นที่ด้อยโอกาส หรืออยู่ในเขตทุรกันดาร หรือที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ เช่น บริจาค

ทุนทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บริจาคเสื้อผ้า เครื่องนอน อาหารกระป๋อง - อาหารแห้ง เป็นต้น

ในฐานะมัลคุเทศก์

การประเมินตนเองในฐานะที่เป็นมัลคุเทศก์ในภาพที่ 163 พบว่า มัลคุเทศก์ท้องถิ่นเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 69.17) ซึ่งมีการปฏิบัติด้านหัวใจสีเขียวส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.67) รองลงมาได้แก่ กิจกรรมสีเขียว ความรับผิดชอบต่อสีเขียว และชุมชนสีเขียว (ร้อยละ 87.50, 75.00 และ 70.00 ตามลำดับ) ดังนี้

ภาพรวมการปฏิบัติตนของมัลคุเทศก์ (ร้อยละในการปฏิบัติ)

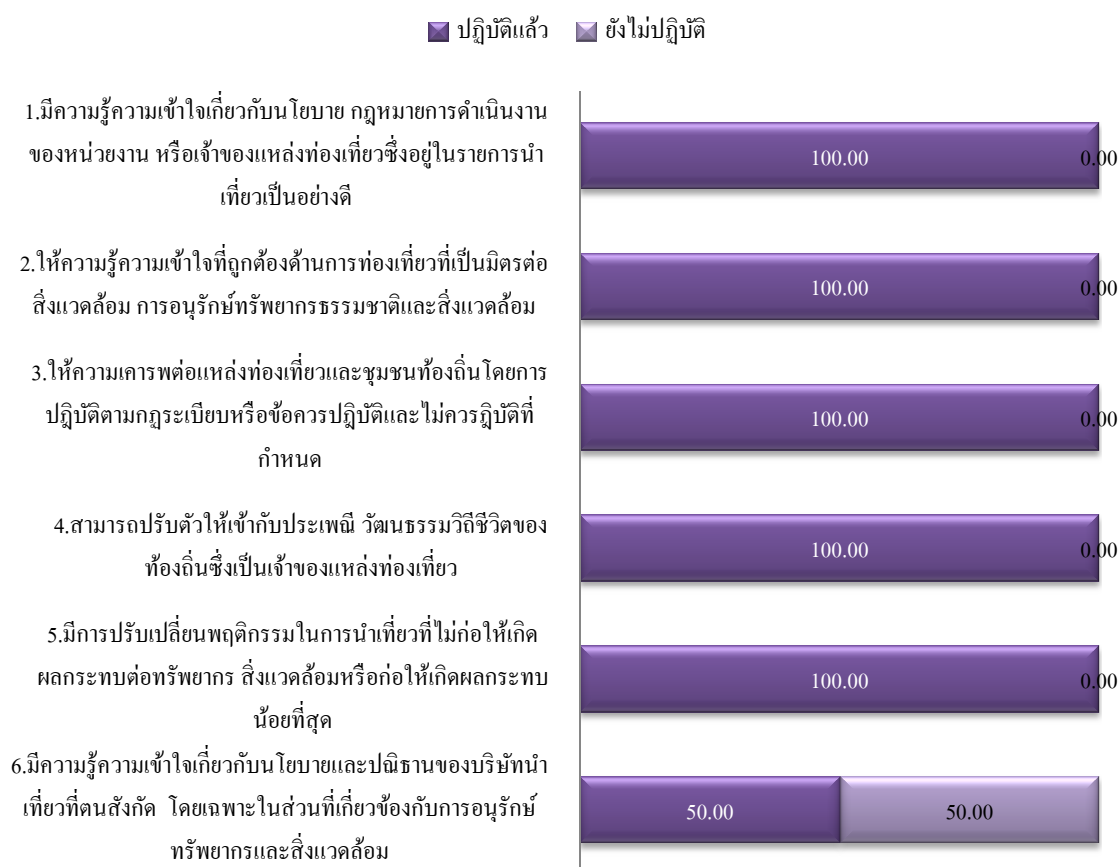

ภาพที่ 163 ภาพรวมการปฏิบัติของมัลคุเทศก์ไปสู่แนวคิดสีเขียว

หัวใจสีเขียว ในภาพที่ 164 พบว่า มัลคุเทศก์ทั้งหมด (ร้อยละ 100) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมายการดำเนินงานของหน่วยงาน หรือเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในรายการนำเที่ยวเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมเพื่อลดปัญหาโลกร้อนจากการท่องเที่ยว และให้การเคารพต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นโดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติที่กำหนดขึ้นโดยเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนท้องถิ่น และยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิตของท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการนำเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อมหรือก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด แต่มีเพียงครึ่ง (ร้อยละ 50) ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและปณิธานของบริษัทนำ

เที่ยวที่ตนสังกัด หรือเข้าไปปฏิบัติงานนำเที่ยวเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งชุมชนยังไม่มีนโยบายและปณิธานที่ชัดเจนเนื่องจากชุมชนรวมตัวกันในรูปแบบชมรม อาจทำให้ความชัดเจนในเรื่องการนี้ยังไม่เป็นรูปธรรมเหมือนประเภทธุรกิจ/บริษัทนำเที่ยว

หัวใจสีเขียว (ร้อยละในการปฏิบัติ)

ภาพที่ 164 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านหัวใจสีเขียว

ชุมชนสีเขียว มักคุเทศก์ทั้งหมด (ร้อยละ 100) มีความเข้าใจและเกิดความตระหนักถึงการนำวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมมาใช้เป็นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกชุมชน และกระทำด้วยความระมัดระวัง และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัส เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด รองลงมา (ร้อยละ 75.00) คือมีการจัดสรรรายได้และประโยชน์อื่นๆ จากการท่องเที่ยวให้แก่สมาชิกชุมชนด้วยความเป็นธรรม มีความโปร่งใส และสามารถเปิดให้มีการตรวจสอบได้ และยูวอสาสมัครนำเที่ยว / มักคุเทศก์ท้องถิ่นให้ข้อมูลหรือสื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถี

ชีวิตได้อย่างถูกต้องตรงความเป็นจริง แต่ในทางตรงกันข้ามมัคคุเทศก์ทั้งหมด (ร้อยละ 100) ยူวอาสาสมัครนำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นไม่มีความสามารถสื่อสารหรือใช้ภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ดังแสดงในภาพที่ 165

ชุมชนสีเขียว (ร้อยละในการปฏิบัติ)

ภาพที่ 165 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านชุมชนสีเขียว

กิจกรรมสีเขียว ในภาพที่ 166 พบว่า มัคคุเทศก์ท้องถิ่นทั้งหมด (ร้อยละ 100) กำชับนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติระหว่างที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมต่างๆ และช่วยดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น เก็บขยะและสิ่งปฏิกูล นำนักท่องเที่ยวเดินตามเส้นทางที่จัดไว้ให้ ทางเดินที่พักร่มห่างจากทางน้ำและทางเดิน ตั้งเต็นท์พักร่มในบริเวณที่จัดให้เท่านั้น เป็นต้น รวมถึงคอยเตือนนักท่องเที่ยวให้ระมัดระวังพฤติกรรมที่อาจส่งผลเสียหาย หรือสร้างผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บกล้วยไม้ หิน และยังให้ข้อมูลและสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเป็นจริงแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนงานอนุรักษ์เมื่อมีโอกาส เช่น การใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่กระตุ้นและปลูกฝังให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโลกร้อน อีกทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีโอกาสสัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด และยัง

กิจกรรมสีเขียว (ร้อยละในการปฏิบัติ)

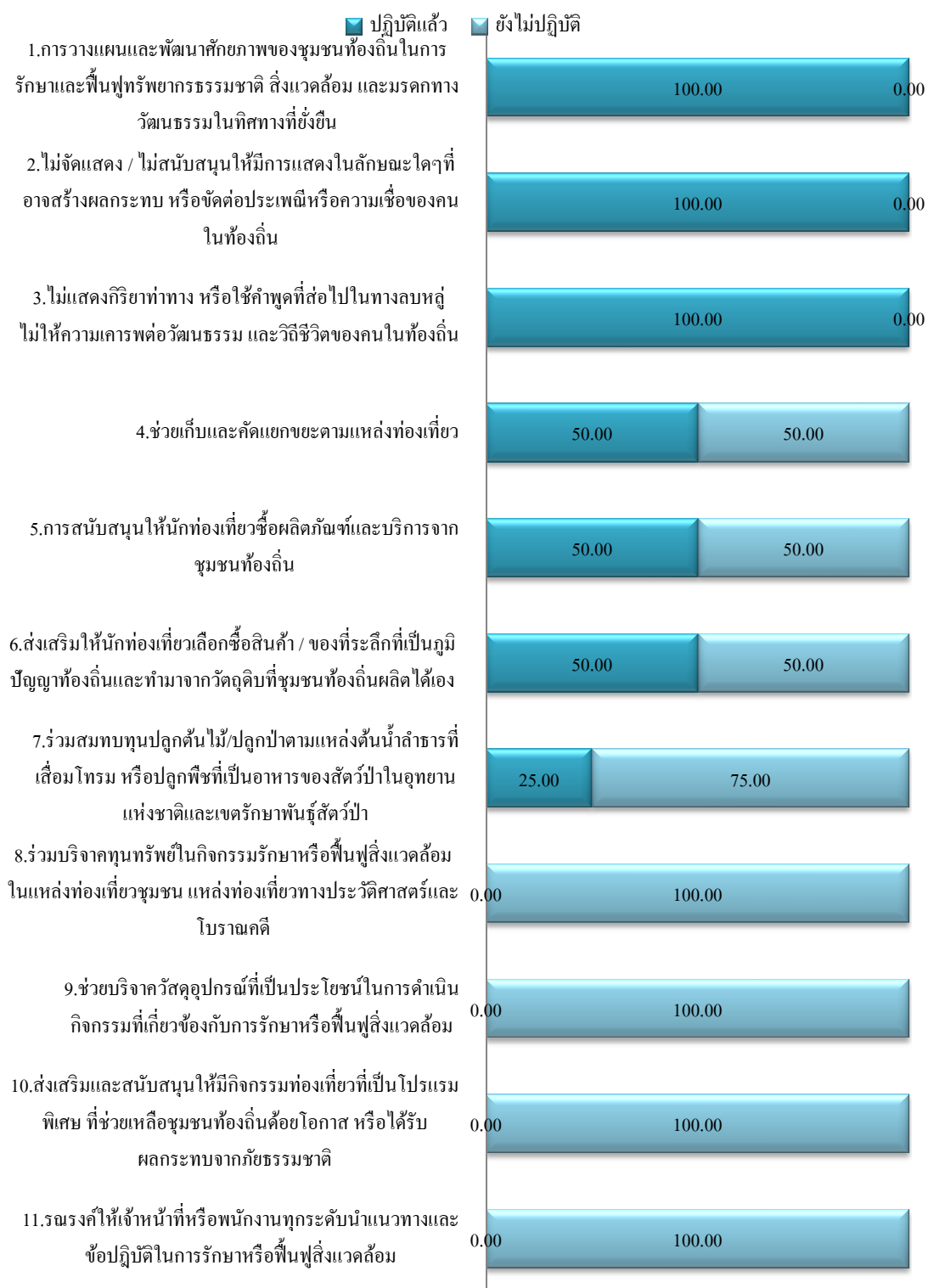
ภาพที่ 166 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านกิจกรรมสีเขียว

สนับสนุนให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างเต็มความสามารถ รองลงมา (ร้อยละ 75.00) มีการรายงานความผิดปกติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือการกระทำผิดกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยวให้เจ้าหน้าที่รับทราบ เช่น ไฟป่า แผ่นดินถล่ม ล่าสัตว์/ ดักจับสัตว์ และพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ เป็นต้น และมีเพียง ร้อยละ 25.00 ที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวใช้สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการของชุมชนท้องถิ่น เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร และบริการขนส่งแบบต่างๆ เป็นต้น

ความรับผิดชอบ ภาพที่ 167 พบว่า มัคคุเทศก์ทุกคน (ร้อยละ 100) มีการวางแผน และพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรมในทิศทางที่ยั่งยืน และที่สำคัญไม่เคยจัดแสดง/ไม่สนับสนุนให้มีการแสดงในลักษณะใดๆที่อาจสร้างผลกระทบ หรือขัดต่อประเพณีหรือความเชื่อของคนในท้องถิ่น รวมถึงไม่เคยแสดงกิริยาท่าทาง หรือใช้คำพูดที่สื่อไปในทางลบหลู่ ไม่ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น รองลงมา (ร้อยละ 50.00) ช่วยเก็บและคัดแยกขยะตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน วัด โบราณสถาน ตามแต่โอกาส และให้การสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวซื้อผลิตภัณฑ์และบริการจากชุมชนท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อสินค้า / ของที่ระลึกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและทำมาจากวัตถุดิบที่ชุมชนท้องถิ่นผลิตได้เอง เช่น ผลไม้ ผัก น้ำผึ้ง สินค้าหัตถกรรมชนิดต่างๆ เป็นต้น ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 25.00) ร่วมสมทบทุนปลูกต้นไม้/ปลูกป่าตามแหล่งต้นน้ำลำธารที่เสื่อมโทรม หรือปลูกพืชที่เป็นอาหารของสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งจะช่วยลดก๊าซ CO₂ ควบคู่ไปด้วย

ในทางตรงกันข้ามมัคคุเทศก์ทั้งหมด (ร้อยละ 100) ยังไม่มีการรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานทุกระดับนำแนวทางและข้อปฏิบัติในการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และวิถีลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กรหรือบริษัทไปปฏิบัติที่บ้านตามความเหมาะสม และไม่เคยร่วมบริจาคทุนทรัพย์ในกิจกรรมรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น การปลูกต้นไม้เพื่อปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และให้ความร่มรื่น การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น รวมถึงไม่เคยร่วมสมทบทุนหรือสละแรงกายหรือกำลังความคิดในการสร้างปะการังเทียม และแหล่งที่อยู่อาศัยหรือที่หลบภัยของสัตว์น้ำชนิดต่างๆ และไม่เคยช่วยบริจาควัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ให้แก่แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท อีกทั้งยังไม่มีเคยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นโปรแกรมพิเศษ ที่ช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่นด้วยโอกาส หรืออยู่ในเขตทุรกันดาร หรือได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติเช่น บริจาคทุนทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บริจาคเสื้อผ้า เครื่องนอ น อาหารกระป๋อง - อาหารแห้ง เป็นต้น

ความรับผิดชอบ (ร้อยละในการปฏิบัติ)

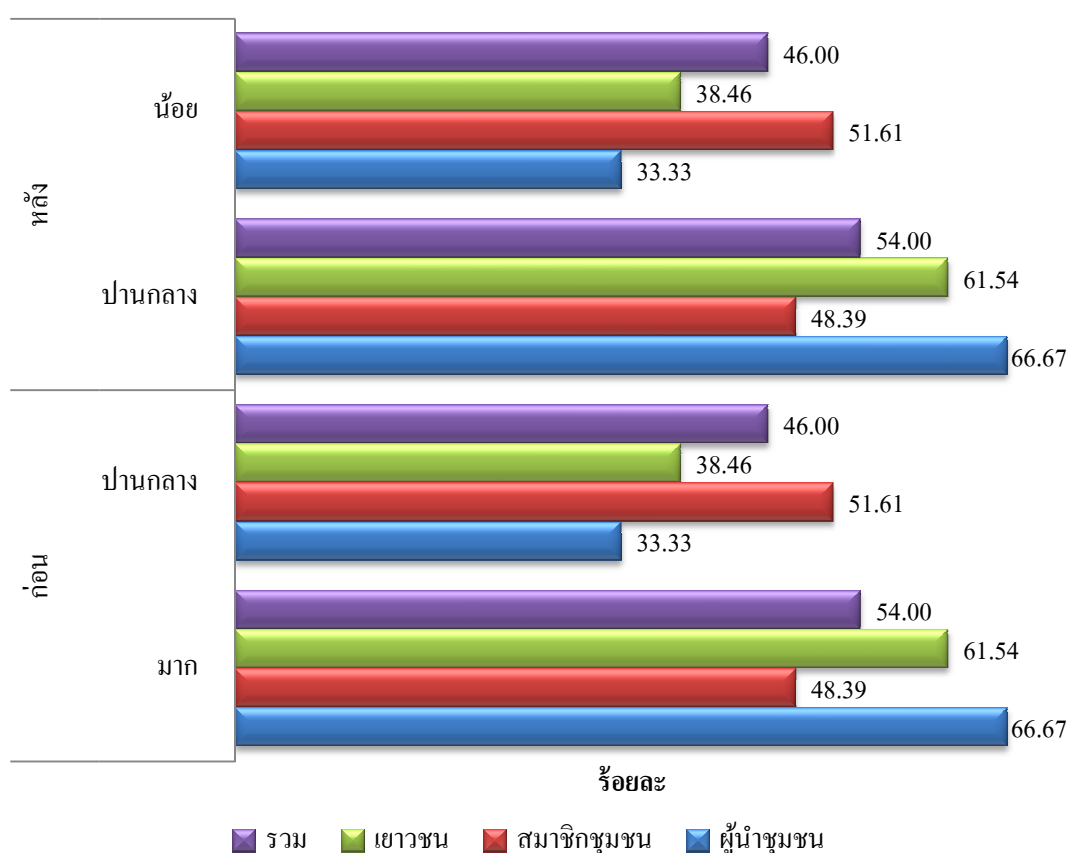

ภาพที่ 167 ร้อยละในการปฏิบัติของชุมชนด้านความรับผิดชอบ

ระดับความรู้ของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว

ระดับความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

ภาพที่ 168 พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ ในภาพรวมนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 20 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 3 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.40 ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าครึ่งมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวในระดับน้อย (ร้อยละ 54.00) ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 46.00) มีความรู้ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะกลุ่มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม		การแปลผล:	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ช่วงคะแนน	ระดับความรู้
Range	20 - 4	25 - 13	16 - 3	24 - 6	17 - 3	24 - 8	20 - 3	25 - 6	17 - 25	มาก
$\bar{X}$	11.167	20.17	9.90	18.26	8.54	17.62	9.70	18.32	9 - 16	ปานกลาง
S.D.	6.08	5.60	3.87	4.98	4.86	5.39	4.40	5.10	0 - 8	น้อย

ภาพที่ 168 ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลัง

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 20 คะแนน ต่ำสุดคือ 4 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.08 ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 66.67) มีความรู้ในระดับน้อย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 33.33) มีความรู้ในระดับปานกลาง

กลุ่มสมาชิกชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 16 คะแนน ต่ำสุดคือ 3 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.87 ซึ่งเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 51.61) มีความรู้ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 48.39) มีความรู้ในระดับน้อย

กลุ่มเยาวชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 17 คะแนน ต่ำสุดคือ 3 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.86 ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 61.54) มีความรู้ในระดับน้อย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 38.46) มีความรู้ในระดับปานกลาง

ระดับความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรม

ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชนหลังเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการในภาพรวมนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า คะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 25 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.10 ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าครึ่งมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวเพิ่มขึ้นเป็นระดับปานกลาง (ร้อยละ 54.00) ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 46.00) มีความรู้ในระดับมาก ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะกลุ่มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 25 คะแนน ต่ำสุดคือ 13 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.60 ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 66.67) มีความรู้ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 33.33) มีความรู้ในระดับมาก

กลุ่มสมาชิกชุมชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 24 คะแนน ต่ำสุดคือ 6 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.98 ซึ่งเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 51.61) มีความรู้ในระดับมาก ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 48.39) มีความรู้ในระดับปานกลาง

กลุ่มเยาวชนมีระดับคะแนนสูงสุดคือ 24 คะแนน ต่ำสุดคือ 8 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.39 ซึ่งส่วนมาก (ร้อยละ 61.54) มีความรู้ในระดับปานกลาง ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 38.46) มีความรู้ในระดับมาก

การทดสอบระดับความรู้ก่อนและหลังเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว

จากการทดสอบระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวของผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลังตามตารางที่ 8 พบว่า ระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้า

ร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.56) ซึ่งสามารถอภิปรายจำแนกตามกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนมีระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.33) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม (คะแนนเฉลี่ย 4.67)

กลุ่มสมาชิกในชุมชนโดยทั่วไปมีระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.32) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม (คะแนนเฉลี่ย 5.23)

กลุ่มเยาวชนมีระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.23) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม (คะแนนเฉลี่ย 5.16)

ตารางที่ 8 ทดสอบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวก่อนและหลัง

กลุ่มผู้เข้าร่วม		n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig.
ผู้นำชุมชน	ก่อน	6	11.17	6.08	*-3.53	.017
	หลัง	6	20.17	5.60		
สมาชิกชุมชน	ก่อน	31	9.90	3.87	*-9.32	.000
	หลัง	31	18.26	4.98		
เยาวชน	ก่อน	13	8.54	4.86	*-6.08	.000
	หลัง	13	17.62	5.39		
รวม	ก่อน	50	9.70	4.40	*-11.86	.000
	หลัง	50	18.32	5.10		

*t(0.05)

ทัศนคติต่อความรู้เรื่องการท่องเที่ยวสีเขียว

จากตารางที่ 9 พบว่าในภาพรวมนั้นทัศนคติเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวสีเขียวของผู้เข้าร่วมมีระดับทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.61) ซึ่งหากจำแนกทัศนคติตามลักษณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแล้วพบว่า เยาวชน สมาชิกชุมชนและผู้นำชุมชน มีทัศนคติที่ดีในระดับมากเท่ากัน (3.72, 3.51 และ 3.45) ตามลำดับ แต่หากพิจารณาตามประเด็น ความรู้ ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะในการฝึกปฏิบัติ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ตารางที่ 9 ทักษะคิดต่อความรู้ ประสบการณ์และทักษะการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว

ทัศนคติ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ด้านความรู้								
1. ท่านได้รับความรู้อย่างมากเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว	3.50	มาก	3.55	มาก	3.69	มาก	3.58	มาก
2. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวสีเขียวจะเป็นประโยชน์กับชุมชนของท่านต่อไป	3.67	มาก	3.61	มาก	3.69	มาก	3.64	มาก
3. ท่านได้รับความรู้อย่างมากเกี่ยวกับแผนที่สีเขียว	3.50	มาก	3.32	มาก	3.62	มาก	3.42	มาก
4. แผนที่สีเขียวจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านต่อไป	3.67	มาก	3.71	มาก	3.77	มาก	3.72	มาก
5. ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งเผยแพร่แผนที่สีเขียว	3.50	มาก	3.32	มาก	3.62	มาก	3.42	มาก
6. การเผยแพร่แผนที่สีเขียวของชุมชนจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนทั้งในด้านการรักษาทรัพยากรชุมชนและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่รู้จัก	3.67	มาก	3.90	มาก	3.92	มาก	3.88	มาก
รวม	3.59	มาก	3.57	มาก	3.72	มาก	3.61	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ทัศนคติ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้								
7. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดโอกาสให้ท่านได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนมากขึ้น	3.67	มาก	3.35	มาก	3.77	มาก	3.50	มาก
8. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ/วางแผน/ลงมือทำ	3.50	มาก	3.32	มาก	3.62	มาก	3.42	มาก
9. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ท่านได้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่เป็นส่วนรวมมากขึ้นเช่น ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม	3.5	มาก	3.87	มาก	3.92	มาก	3.84	มาก
10. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ท่านได้มุมมองความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน	3.67	มาก	3.81	มาก	3.92	มาก	3.82	มาก
รวม	3.59	มาก	3.59	มาก	3.81	มาก	3.65	มาก
ทักษะการฝึกปฏิบัติ								
11. ท่านได้พัฒนาทักษะในการเลือกสัญลักษณ์ (Icon) เพื่อระบุกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน	3.17	มาก	3.55	มาก	3.69	มาก	3.54	มาก
12. ท่านได้พัฒนาทักษะในการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชน	3.17	มาก	3.13	มาก	3.62	มาก	3.26	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ทัศนคติ	ผู้นำชุมชน		สมาชิกชุมชน		เยาวชน		รวม	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
13. ท่านได้พัฒนาทักษะในการเผยแพร่แผนที่สีเขียวของชุมชนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต	3.17	มาก	3.42	มาก	3.62	มาก	3.44	มาก
รวม	3.17	มาก	3.37	มาก	3.64	มาก	3.41	มาก
ภาพรวม	3.45	มาก	3.51	มาก	3.72	มาก	3.56	มาก

การแปลผล:

ช่วงคะแนน	ระดับการมีส่วนร่วม
3.01 - 4.00	มาก
2.01 - 3.00	ปานกลาง
1.00 - 2.00	น้อย

ด้านความรู้ ในภาพรวมมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.61) ในทุกประเด็น คือ การเผยแพร่แผนที่สีเขียวของชุมชนจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนทั้งในด้านการรักษาทรัพยากรชุมชนและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่รู้จัก, แผนที่สีเขียวจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านต่อไป, ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวสีเขียวจะเป็นประโยชน์กับชุมชนของท่านต่อไป, ท่านได้รับความรู้อย่างมากเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว, ท่านได้รับความรู้อย่างมากเกี่ยวกับแผนที่สีเขียว, ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งเผยแพร่แผนที่สีเขียว (3.88, 3.72, 3.64, 3.58, 3.42 และ 3.42) ตามลำดับ

ด้านประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกกลุ่มมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.65) ทุกประเด็น ประกอบไปด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ท่านได้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่เป็นส่วนรวมมากขึ้นเช่น ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ท่านได้มุมมองความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน, กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดโอกาสให้ท่านได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนมากขึ้น, กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ/วางแผน/ลงมือทำ (3.84, 3.82, 3.50 และ 3.42) ตามลำดับ

ด้านทักษะการฝึกปฏิบัติ ในภาพรวมพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.41) ทุกประเด็น คือ ท่านได้พัฒนาทักษะในการเลือกสัญลักษณ์ (Icon) เพื่อระบุกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน, ท่านได้พัฒนาทักษะในการเผยแพร่แผนที่สีเขียวของชุมชนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต, ท่านได้พัฒนาทักษะในการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชน (3.54, 3.44 และ 3.26) ตามลำดับ

สรุปบทเรียนชุมชน

สิ่งที่ชุมชนได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน

1. เกิดความร่วมมือระหว่าง ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว สมาชิกชุมชนและเยาวชน ผ่านเวทีการจัดทำแผนที่สีเขียว ที่สามารถเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการจัดการการใช้พื้นที่ของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามาเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นความคิด ความรู้สึก และความสนุกสนาน และยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ใหญ่และเยาวชน เพื่อสืบทอดแนวความคิดจากผู้ใหญ่ให้คงอยู่สืบไป

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการแผนที่สีเขียวทำให้เราได้มีโอกาสค้นหาจัดการข้อมูลความรู้และภูมิปัญญาของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้คนรุ่นหลังสามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้ต่อไปได้

3. ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างฐานข้อมูลอันเป็นประโยชน์ และยังเกิดความภูมิใจในความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงวัฒนธรรมความเชื่ออันดีงามที่ยังคงอยู่ สามารถคงไว้ซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความรักความสามัคคีในชุมชน อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนสามารถอยู่กับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

4. การมีส่วนร่วมเรียนรู้ในการจัดทำแผนที่ ทำให้ชุมชนทราบถึงความสำคัญในทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า และยังสามารถนำไปเผยแพร่อย่างภาคภูมิใจที่ชุมชนบ้านโป่งเป็นชุมชนที่ดำรงวิถีชีวิตอย่างไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ถึงแม้จะเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ ชุมชนหนึ่ง

5. ชุมชนมีทักษะและประสบการณ์ในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการสื่อสารและสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อให้สามารถคงไว้ซึ่งเนื้อหาความรู้ต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนรุ่นหลังต่อไป

6. ขยายช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชมรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เพิ่มมากขึ้น และยังเป็นการประชาสัมพันธ์บทบาทของชุมชนในฐานะที่เป็นนักรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สามารถคงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพได้

สิ่งที่ชุมชนต้องการพัฒนาต่อไป

1. ต้องการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวอย่างเต็มรูปแบบ ในประเด็นที่ประเมินตนเองแล้วยังขาด/ยังไม่ได้ปฏิบัติ ขยายผลสู่เยาวชนด้วยการปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ และพัฒนาฐานข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมนี้เป็นภาษาสากล รวมถึงการสื่อสารขั้นพื้นฐานที่ช่วยให้การนำเที่ยวและการติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของเยาวชนรุ่นใหม่ ที่จะต้องเป็นผู้ดูแลรักษาความเป็นชุมชนสีเขียวในอนาคต

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแผนที่สีเขียวเพื่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารวบรวมข้อมูลทุนของชุมชนทั้งในด้านทุนความรู้ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโป่ง 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชุมชนผ่านกระบวนการจัดทำแผนที่สีเขียว (Greenmap) ของชุมชน และ 3) ขยายช่องทางการสื่อสารทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโป่ง โดยเผยแพร่แผนที่สีเขียวผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ www.greenmap.org และเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งประเด็นสำคัญที่ศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) ลักษณะพื้นฐานของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 3) ทุนของชุมชนและการจัดทำแผนที่สีเขียว ซึ่งประกอบไปด้วย ทุนของชุมชน จำแนกตามแนวคิด Greenmap ระดับความรู้ในการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่ การศึกษาเปรียบเทียบระดับความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม และ 4) การท่องเที่ยวสีเขียว ซึ่งประกอบไปด้วย ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว การศึกษาเปรียบเทียบระดับความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม การประเมินตนเองเกี่ยวกับสถานะการเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียว และความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 5) บทเรียนที่ชุมชนได้รับ 6) ความต้องการในการพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม** ในภาพรวมนั้นส่วนมากเป็นเพศชาย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไป และกลุ่มเยาวชน มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 41.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 21.87 อายุสูงสุดคือ 87 ปี และต่ำที่สุดคือ 9 ปี มีรายได้สูงสุดเท่ากับ 600,000 บาท/ปี และต่ำสุดเท่ากับ 18,000 บาท/ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 85,307.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 100,439.63 ซึ่งส่วนมากมีรายได้ต่อปีน้อยกว่า 100,001 บาทต่อปี มีรายได้เสริมสูงสุดเท่ากับ 228,000 บาทต่อปี ต่ำสุดเท่ากับ 3,600 บาทต่อปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 23,160 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 49,860.42 ซึ่งมีรายได้เสริมน้อยกว่า 50,001 บาทต่อปี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของชุมชนในหลายสถานะภาพ เช่น เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น, กลุ่มเวรไฟหมู่บ้าน, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชุมชน, สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน, ประธาน/กรรมการชมรมท่องเที่ยว, ประธาน/สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) และผู้ใหญ่บ้าน/กรรมการหมู่บ้าน, ประธานผู้นำการใช้น้ำ, ประธานกลุ่มแม่บ้าน และประธานกลุ่มอาสาสมัครชุมชน สามารถจำแนกตามลักษณะของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้

1.1. **กลุ่มผู้นำชุมชน** มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี ที่สมรสแล้วและมีบุตรเพียง 1 คน จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น อาชีพหลักคือรับราชการและมีรายได้ไม่น้อยกว่า 100,001 บาท ต่อปี อาชีพเสริมคืออาชีพค้าขาย มีรายได้ไม่น้อยกว่า 50,001 ต่อปี และมีสถานะภาพการเป็นสมาชิกของชุมชนในฐานะประธานชมรมท่องเที่ยว

1.2. **กลุ่มสมาชิกชุมชน** โดยทั่วไปมีอายุอยู่ในช่วง 41 – 60 ปี ที่สมรสแล้วและยังไม่มีบุตร จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น อาชีพหลักคือเกษตรกรและมีรายได้ไม่น้อยกว่า 100,001 บาทต่อปี อาชีพเสริมคือเก็บของป่าขาย มีรายได้ไม่น้อยกว่า 50,001 ต่อปี และมีสถานะภาพการเป็นสมาชิกของชุมชนในฐานะมักคุเทศก์ท้องถิ่น

1.3. **กลุ่มเยาวชน** มีอายุต่ำกว่า 21 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสถานะยังเป็นนักเรียน และยังไม่ได้เป็นสมาชิกในกลุ่มใดๆ

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน

2.1. **ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรของชุมชน** ในแต่ละด้านอยู่ในระดับ “ปานกลาง” และหากจำแนกตามกลุ่มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปมีส่วนร่วมในระดับ “ปานกลาง” ส่วนกลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมในระดับ “น้อย” ซึ่งสามารถขยายความตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

2.1.1. **การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ** เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การร่วมพิจารณา/กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ, การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ, การร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, และการเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “น้อย”

2.1.2. **การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ** ในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ ประกอบไปด้วย การร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ, การเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการใช้ประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการร่วมทบทวนกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ การ

ติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านวัฒนธรรมชุมชน และการเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

2.1.3. **การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์** ประกอบไปด้วย มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และ มีการประพฤติปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “น้อย”

2.1.4. **การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล** ประกอบไปด้วย การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน, การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในชุมชน, การร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยของชุมชน, การร่วมติดตามและควบคุมการดำเนินกิจกรรมด้านการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมติดตามและควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และการร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการจัดสรรการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “น้อย”

2.2. **ความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วม** ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ถึงความสำคัญในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของชุมชนอยู่ การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่เคยกำหนดไว้ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมต่างๆตามแผน อยู่ในระดับ “มาก” ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสมาชิกชุมชนโดยทั่วไปหรือกลุ่มเยาวชน ซึ่งสามารถขยายความตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

2.2.1. **การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ** ซึ่งประกอบไปด้วย การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมปรึกษาหารือ/พูดคุยปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การร่วมพิจารณา/กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ, การเสนอแนวทางแก้ไข/ทางออกสำหรับปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และ ซึ่งระดับการรับรู้ของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “มาก” ยกเว้นการร่วมลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของ

ชุมชน และการร่วมพิจารณา/กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

2.2.2. **การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ** ประกอบไปด้วย การเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการใช้ประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, การร่วมทบทวนกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ, การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, การร่วมสำรวจสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม, การติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านวัฒนธรรมชุมชน, การเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการเป็นผู้ถ่ายทอด/เข้าร่วมการปลูกฝังการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งระดับการรับรู้ของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “มาก”

2.2.3. **การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์** ประกอบไปด้วย การประพาดปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ซึ่งระดับการรับรู้ของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “มาก”

2.2.4. **การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล** ประกอบไปด้วย การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในชุมชน, การร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน, การร่วมติดตามและควบคุมการดำเนินกิจกรรมด้านการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน, การร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชุมชน, การร่วมติดตามและควบคุมการประพาดปฏิบัติให้เหมาะสมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน, การร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยของชุมชน และการร่วมพูดคุยเรื่องผลที่ได้รับทั้งด้านดีและไม่ดีจากการจัดสรรการใช้สอยพื้นที่ของชุมชน ซึ่งระดับการรับรู้ของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” กลุ่มสมาชิกชุมชนอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับ “มาก”

3. แผนที่สีเขียวและทุนของชุมชน

3.1. **การจัดทำแผนที่สีเขียว** ที่สามารถทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนไม่ว่าจะเป็น ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนทั่วไปและกลุ่มเยาวชน ซึ่งประกอบไปด้วย

3.1.1. การวาดภาพชุมชนเพื่อการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้สามารถเข้าใจร่วมกัน และการระดมสมองร่วมกันค้นหาทุนชุมชน ซึ่งสามารถอภิปรายตามแนวคิดแผนที่สี

เขียว (Greenmap) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการการใช้พื้นที่ของชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ได้แก่ 1) ความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน (Sustainable Living) คือ การใช้ชีวิตประจำวันที่กำลังถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกผักสวนครัวทานเอง ทำให้ไม่ต้องเกิดการสูญเสียพลังงานจากการขนส่ง การทำปุ๋ยหมักชีวภาพที่ไม่ทำลายดินแทนการใช้สารเคมี และยังส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนด้วยอีกทางหนึ่ง 2) ธรรมชาติ (Nature) ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยถูกนำมาจัดเป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว มีทั้งระยะสั้น 800 เมตร และระยะ 3.2 กิโลเมตร ที่สามารถบ่งบอกถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น พืช, สัตว์ รวมถึงที่ดินและแหล่งน้ำต่างๆ ที่สามารถหล่อเลี้ยงคนในชุมชน และ 3) วัฒนธรรมและสังคม (Culture & Society) ซึ่งชุมชนแสดงถึงความเชื่อ และประเพณีวัฒนธรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ เช่น การบูชาศาลเจ้าพ่อโป่ง ที่สามารถบ่งบอกให้เห็นว่าชุมชนเคารพบูชาในความศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้คงความอุดมสมบูรณ์สืบไป รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ ที่เป็นตำนานเล่าขานถึงที่มาของความเป็นชุมชน และยังสามารถเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนที่มีแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิต มีกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อันก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และคงไว้ซึ่งความรักและสามัคคี

3.1.2. การร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์ที่ทำให้สามารถเป็นภาษาที่เข้าใจได้ทั่วโลก และการร่วมสำรวจพิกัดโดยใช้ GPS และถ่ายโอนพิกัด GPS เข้าสู่ระบบสารสนเทศผ่าน Google Map เพื่อพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยี และทำให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์สามารถเข้าไปเยี่ยมชมแผนที่ในระบบอินเทอร์เน็ตที่มีพิกัดดาวเทียมที่แม่นยำได้ และสามารถใช้แผนที่นำทางนี้ผ่านอุปกรณ์ เช่น GPS นำทาง โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) หรือ แท็บเล็ต (Tablet) ซึ่งช่วยส่งเสริมช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ที่ <http://www.greenmap.org/greenhouse/en/node/13737>

3.1.3. การนำแผนที่ไปเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต 1) ผ่านเว็บไซต์หลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับแนวคิด Greenmap คือ www.greenmap.org สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ที่ <http://thailandgreenmap.wordpress.com/2012/12/15/ban-pong-green-map/> มี แผ่นพับประชาสัมพันธ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านโป่ง ซึ่งสามารถดาวน์โหลดแผ่นพับประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยวจากเว็บไซต์ ซึ่งเป็นไฟล์ PDF 2 ภาษาได้ 2) www.wordpress.com ซึ่งเป็น Webblog ฟรี และสามารถจัดการข้อมูลด้านอื่นได้ด้วย เช่น สร้างหน้าเว็บ (Page) สำหรับนำเสนอข้อมูล/แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนพร้อมภาพถ่ายได้ และในอนาคตยังสามารถสร้างหน้าเว็บเพิ่มเติมสำหรับชุมชนอื่นๆ ต่อไป เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและยังเป็นการสร้างโอกาสในการประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวได้อีกทางหนึ่ง 3) การเผยแพร่สู่เว็บไซต์ ศูนย์

จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน (ศจพช.) (Data Management for Research and Community Potential Development Center : DMDC) ซึ่งจัดทำโดย คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาฯ เชียงใหม่ ซึ่งมีพันธกิจเพื่อเป็นศูนย์บริการข้อมูลชุมชนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ที่ <http://dmdc.rmutl.ac.th/greenmap.php?module=sansei> ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเหล่านี้สามารถสร้างความภาคภูมิใจในทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม อันจะเป็นการถ่ายทอดให้เยาวชนเข้าใจและสามารถสืบทอดความรู้เหล่านี้ต่อไปในอนาคต

3.2. **ระดับความรู้ก่อนและหลังการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชน** ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 2 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.25 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวในระดับ “น้อย” ส่วนระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวหลังเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ พบว่า คะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 14 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.67 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวเพิ่มขึ้นเป็นระดับ “มาก” และจากการทดสอบระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่สีเขียวของผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลัง พบว่า ระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ (0.003) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (จากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 เป็น 10.56)

3.3. **ความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น** พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักอยู่ในระดับ “มาก” (3.69) ไม่ว่าจะเป็นเยาวชนสมาชิกชุมชนหรือผู้นำชุมชน ซึ่งผู้เข้าร่วมทุกคนมองเห็นความสำคัญที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศและยังถือเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย เพราะการดำรงชีพของมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหารเครื่องนุ่งห่มยารักษาโรคที่อยู่อาศัย ซึ่งมนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติช่วยพัฒนาเศรษฐกิจได้ดีที่สุด อีกทั้งธรรมชาติยังเป็นที่รองรับกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์และช่วยเกื้อกูลให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ เป็นแหล่งรองรับของเสียและของเหลือเศษจากขบวนการผลิตและการบริโภคได้ดีที่สุด ให้ความรื่นรมย์แก่จิตใจของมนุษย์ เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่พวกเราควรรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้น ธรรมชาติจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาสมดุลธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์เองก็เป็นสิ่งมีชีวิตในระบบสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ ถ้าสิ่งเหล่านี้ถูกทำลายย่อมมีผลถึงมนุษย์ด้วย เหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์

วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของมนุษย์โดยแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น/ของชาติที่ทำให้เราเกิดความภาคภูมิใจ และยังสามารถช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เพราะความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัดอดทน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว มีเพียงประการเดียวเท่านั้นที่ชุมชนให้ความเห็นว่ามีค่าสำคัญในระดับน้อย (1.42) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ธรรมชาติมีมากมายเป็นสิ่งที่ใช้แล้วไม่มีวันหมดไป ซึ่งทำให้สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนมีความตระหนักว่าทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมที่เข้มแข็งก็เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สังคมไทย และยังสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ซึ่งเหล่านี้เราควรต้องดูแลรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

4. การท่องเที่ยวสีเขียว

4.1. การประเมินตนเองเกี่ยวกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชนบ้านโป่งนั้น มีในกิจกรรมครั้งนี้มีบุคคล 2 ประเภทที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นชุมชนโดยทั่วไป และในฐานะที่เป็นภาคีเครือข่ายท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบการประเมินตนเอง จากคู่มือลดโลกร้อนด้วย 7 Greens โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สามารถสรุปได้ ดังนี้

4.1.1. ในฐานะชุมชนท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) **ด้านหัวใจสีเขียว** คือ ชุมชนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาช่วยดำเนินการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันรักษาและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนและบริเวณโดยรอบ เช่น การปลูกป่า ดูแลรักษาต้นน้ำ/ลำห้วยแม่น้ำ ป้องกันไฟป่า 2) **ด้านกิจกรรมสีเขียว** คือ ชุมชนลดการใช้พลังงานในบ้านเรือนด้วยการปิดทีวี คอมพิวเตอร์ เครื่องเสียง และเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆ เมื่อเลิกใช้งานแล้ว และมีการณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน 3) **ด้านชุมชนสีเขียว** คือ สมาชิกชุมชนแสดงออกถึงความมีไมตรีจิต และเอื้ออาทรต่อนักท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี 4) **ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม** คือ ชุมชนมีการณรงค์ให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานทุกระดับนำแนวทางและข้อปฏิบัติในการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และวิถีลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กรหรือบริษัท ไปปฏิบัติที่บ้านตามความเหมาะสม รวมถึงการวางแผนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรมในทิศทางที่ยั่งยืน และช่วยบริจาควัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้แก่แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท

4.1.2. **ในฐานะมัคคุเทศก์** ประกอบไปด้วย 1) **ด้านหัวใจสีเขียว** คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมายการดำเนินงานของหน่วยงาน หรือเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในรายการนำเที่ยวเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมเพื่อลดปัญหาโลกร้อนจากการท่องเที่ยว และให้ความเคารพต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นโดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติที่กำหนดขึ้นโดยเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนท้องถิ่น และสามารถปรับตัวให้เข้ากับประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิตของท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการนำเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม หรือก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด 2) **ด้านชุมชนสีเขียว** คือ มีความเข้าใจและเกิดความตระหนักถึงการนำวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมมาใช้เป็นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกชุมชน และกระทำด้วยความระมัดระวัง และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัส เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด 3) **ด้านกิจกรรมสีเขียว** คือ กำชับนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติระหว่างที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมต่างๆ และช่วยดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น เก็บขยะและสิ่งปฏิกูล นำนักท่องเที่ยวเดินตามเส้นทางที่จัดไว้ให้ ทางเดินที่พักแรมห่างจากทางน้ำและทางเดิน ตั้งเต็นท์พักแรมในบริเวณที่จัดให้เท่านั้น เป็นต้น รวมถึงคอยเตือนนักท่องเที่ยวให้ระมัดระวังพฤติกรรมที่อาจส่งผลเสียหาย หรือสร้างผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การเก็บกล้วยไม้ หิน และยังให้ข้อมูลและสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเป็นจริงแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนงานอนุรักษ์เมื่อมีโอกาส เช่น การใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่กระตุ้นและปลูกฝังให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโลกร้อน อีกทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีโอกาสสัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด และยังสนับสนุนให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างเต็มความสามารถ 4) **ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม** คือ มีการวางแผนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรมในทิศทางที่ยั่งยืน และที่สำคัญไม่เคยจัดแสดง/ไม่สนับสนุนให้มีการแสดงในลักษณะใดๆ ที่อาจสร้างผลกระทบ หรือขัดต่อประเพณีหรือความเชื่อของคนในท้องถิ่น และไม่เคยแสดงกิริยาท่าทาง หรือใช้คำพูดที่สื่อไปในทางลบหลู่ ไม่ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ในทางตรงกันข้ามมัคคุเทศก์ยังไม่มี

รณรงค์ให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานทุกระดับนำแนวทางและข้อปฏิบัติในการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และวิถีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กรหรือบริษัทไปปฏิบัติที่บ้านตามความเหมาะสม และไม่เข้าร่วมบริจาคทุนทรัพย์ในกิจกรรมรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น การปลูกต้นไม้เพื่อปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์แลให้ ความร่มรื่น การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น รวมถึงไม่เข้าร่วมสมทบทุนหรือสละร่างกายหรือกำลังความคิดในการสร้างปะการังเทียม และแหล่งที่อยู่อาศัยหรือที่หลบภัยของสัตว์น้ำชนิดต่างๆ และไม่เคยช่วยบริจาควัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ให้แก่แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท อีกทั้งยังไม่เคยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นโปรแกรมพิเศษ ที่ช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่นด้วยโอกาส หรืออยู่ในเขตทุรกันดาร หรือได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติเช่น บริจาคทุนทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บริจาคเสื้อผ้า เครื่องนอน อาหารกระป๋อง - อาหารแห้ง เป็นต้น

4.2. ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวของชุมชน ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 2 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.25 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียวในระดับน้อย แต่หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว พบว่า คะแนนความรู้สูงสุดเท่ากับ 14 คะแนน ต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.67 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวเพิ่มขึ้นเป็นระดับมาก และเมื่อทดสอบพบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวของผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลัง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าเฉลี่ยจาก 5.16 เป็น 10.56)

4.3. ทักษะต่อความรู้เรื่องการท่องเที่ยวสีเขียว ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมมีระดับทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.61) ซึ่งหากจำแนกทัศนคติตามลักษณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว พบว่า ชาวชน สมาชิกชุมชนและผู้นำชุมชน มีทัศนคติที่ดีในระดับมากเท่ากัน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านความรู้ ซึ่งมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.61) เกี่ยวกับการได้รับความรู้เกี่ยวกับแผนที่สีเขียว และแหล่งเผยแพร่แผนที่สีเขียว รวมถึงการท่องเที่ยวสีเขียว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนทั้งในด้านการรักษาทรัพยากรชุมชนและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่ยอมรับ 2) ด้านประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.65) ที่เปิดโอกาสให้เกิดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนมากขึ้น และรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ/วางแผน/ลงมือทำ ทำให้ท่านได้เห็นถึง

ความสำคัญของสิ่งที่เป็นส่วนรวมมากขึ้นเช่น ปาไม้และสิ่งแวดล้อม และได้มุมมองความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน 3) **ทักษะการฝึกปฏิบัติ** ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (3.41) ทำให้ได้พัฒนาทักษะในการจัดทำแผนที่สีเขียวและเลือกสัญลักษณ์ (Icon) เพื่อระบุกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการเผยแพร่แผนที่สีเขียวของชุมชนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตด้วย

5. **บทเรียนที่ชุมชนได้รับจากการทำงานร่วมกัน** คือ เกิดความร่วมมือระหว่าง ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว สมาชิกชุมชนและเยาวชน และสร้างโอกาสค้นหาจัดการข้อมูลความรู้และภูมิปัญญาของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้คนรุ่นหลังสามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้ต่อไปได้ เกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างฐานข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่ามากยิ่งขึ้น เกิดทักษะและประสบการณ์ในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการสื่อสารและสารสนเทศที่ทันสมัย และยังเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชมรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เพิ่มมากขึ้น

6. **ความต้องการในการพัฒนาต่อไป** ชุมชนต้องการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวอย่างเต็มรูปแบบ และฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษที่ช่วยให้การนำเที่ยวและการติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของเยาวชนรุ่นใหม่ ที่จะต้องเป็นผู้ดูแลรักษาความเป็นชุมชนสีเขียวในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการจัดทำแผนที่สีเขียวเพื่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. **การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชน** ผู้วิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนนี้ ยังขาดการมีส่วนร่วมที่ดี เนื่องจากในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนั้น ส่งผลต่อความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่ 1) **การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ** ซึ่งชุมชนควรมีการร่วมพูดคุยและหารือถึงปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การระดมสมองเพื่อหาแนวทางแก้ไขในทิศทางที่ชุมชนส่วนใหญ่มีมติเห็นชอบด้วย และยังพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนยังน้อย 2) **การร่วมลงมือปฏิบัติ** ทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสในการร่วมค้นพบความจริงเกี่ยวกับสภาพของชุมชนในปัจจุบัน รวมถึงการได้รับความรู้และความร่วมมือต่างๆ จากหน่วยงาน ได้ประสบการณ์ในการเข้าร่วมถ่ายทอดหรือปฏิบัติกิจกรรมทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการปลูกฝังการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการคงไว้ซึ่ง

แนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างระบียบวินัย 3) **การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์** ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และมีการประพฤติปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งประเด็นนี้เยาวชนยังมีส่วนร่วมน้อย 4) **การติดตามประเมินผล** ที่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมทราบถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนทั้งในด้านดีและไม่ดี ทำให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ อันจะสามารถนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ซึ่งในประเด็นนี้เยาวชนยังมีส่วนร่วมน้อย ในขณะที่ความตระหนักของชุมชนในการมีส่วนร่วมนั้นค่อนข้างดีมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความรู้สึกอยากเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแต่ยังขาดโอกาสที่จะเข้าร่วมในกระบวนการต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน เหล่านี้อาจมีสาเหตุมาจากโอกาสที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้นั้น อาจอยู่ในช่วงเวลาที่ ไม่เหมาะสม เช่น ตรงกับช่วงเวลาเปิดเรียนทำให้เยาวชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ หรือผู้ใหญ่ยังไม่เห็นความจำเป็นที่เยาวชนจะต้องเข้าร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนเพราะอาจคิดว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ภาระหน้าที่ของแต่ละคนที่ต้องรับผิดชอบมีมากมาย ในขณะที่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านการมีส่วนร่วมมีจำนวนกิจกรรมมากและช่วงเวลาไม่เหมาะสม จึงทำให้โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมลดลง

2. **แผนที่สีเขียวและทุนของชุมชน** ผู้วิจัยพบว่า แผนที่สีเขียวสามารถสร้างโอกาสทำให้ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และเยาวชน ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งแผนที่สีเขียว ยังเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สามารถสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชนได้อย่างง่าย เกิดความสนุกสนาน และทำให้เยาวชนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นความรู้สึกผ่านการวาดภาพชุมชนของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นอยู่ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน (Sustainable Living) ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่า เยาวชนอยากจะทำถึงพฤติกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมของตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจที่พฤติกรรมของตนได้เป็นส่วนหนึ่งของการรักษาสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับการบันทึกอยู่ในฐานข้อมูล Greenmap ที่จะถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก และยังสังเกตได้ว่า กลุ่มเยาวชนได้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการรักษาสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน เช่น การปลูกผักสวนครัวหลังบ้าน การเก็บขวดใช้แล้วไว้สำหรับ Recycle เป็นต้น ส่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Nature) ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นทำให้ทุกคนที่ร่วมกิจกรรมเห็นภาพร่วมกันว่าความอุดมสมบูรณ์ให้ป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง สามารถสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ดีและยังเกิดความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นชุมชนอนุรักษ์ และยังเกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากผู้ใหญ่สู่เยาวชน เกี่ยวกับวิถีชีวิตร่วมกับป่าที่สามารถใช้ธรรมชาติเป็นยารักษาโรคได้อย่างน่าอัศจรรย์ รวมถึงสังคมและประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ (Culture & Society) ความสัมพันธ์ของประวัติความเป็นมาและเรื่องราวต่างๆ ในชุมชน ทำให้

เยาวชนเข้าใจและตระหนักมากขึ้นถึงความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามที่เยาวชนควรสืบทอดต่อไป จากกระบวนการนี้ทำให้ชุมชนยังตระหนักมากขึ้น ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ซึ่งธรรมชาติเป็นทั้งแหล่งกำเนิดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร และยังสามารถช่วยดูดซับของเสียต่างๆที่เกิดจากฝีมือของมนุษย์ ดังนั้น ชุมชนจึงเข้าใจอย่างยิ่งว่าเราควรต้องรักษาธรรมชาติไว้ให้คงอยู่สืบไป เพราะธรรมชาติก็เปรียบเสมือนชีวิตของเรา ซึ่งกระบวนการจัดทำแผนที่นี้ยังช่วยให้ชุมชนเกิดความรู้และพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต้องการที่จะเรียนรู้และการพัฒนาตนเองต่อไป

3. การท่องเที่ยวสีเขียว ในยุคปัจจุบัน การท่องเที่ยวสีเขียวเป็นที่นิยมของหมูนักอนุรักษ์ทั้งหลายและยังสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นและประเทศชาติ อันจะเป็นความภาคภูมิใจยิ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยรักษาโลกของเรา ซึ่งเมื่อชุมชนได้ประเมินตนเองตามวิธีปฏิบัติที่นำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวแล้ว ทำให้ชุมชนทราบถึงพฤติกรรมของตนเองที่ยังเป็นพฤติกรรมทำลายสิ่งแวดล้อมอยู่ ทั้งในฐานะที่ส่วนหนึ่งของชุมชนท่องเที่ยว หรือแม้แต่ในฐานะภาคีชุมชน อันประกอบไปด้วย 1) การมีหัวใจสีเขียว คือ ทุกอย่างเริ่มที่ใจ หัวใจที่เคารพผลกระทบที่จะตามมาทุกครั้งจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 2) ชุมชนสีเขียว คือ พลังความร่วมมือของชุมชนในการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน และบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับวิถีชุมชนได้อย่างสมดุล 3) กิจกรรมสีเขียว คือ กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสร้างโอกาสในการเรียนรู้เชิงนิเวศและวัฒนธรรม ก็จะสามารถสร้างประโยชน์ได้กว้างขวางมากขึ้น 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม คือ หน้าที่ของพลเมืองทุกคนแม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยๆ ไม่จำเป็นต้องรอโอกาสในการเข้าร่วมแต่สามารถลงมือทำได้ทันที เหล่านี้สร้างความตระหนักในพฤติกรรมของตนเองว่ายังควรจะต้องมีการพัฒนาอีกหลายด้านเพิ่มเติม ซึ่งท้ายที่สุดแล้วนั้น ชุมชนเองเกิดความรู้ด้านการท่องเที่ยวสีเขียว และยังสามารถกระตุ้นให้ชุมชนเกิดแนวความคิดและความต้องการในการที่จะพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

4. ด้านการเรียนรู้ ชุมชนเกิดการเรียนรู้จากงานพัฒนา และสามารถเข้าใจได้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และการใช้เครื่องมือต่างๆเข้ามาช่วยในงานพัฒนา เช่น การทำแผนที่สีเขียว เป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถที่จะดึงศักยภาพของเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ความรู้สึก ความสำนึกต่างๆ รวมไปถึงการร่วมกันสำรวจโดยใช้เครื่องมือทางสารสนเทศเข้ามาช่วยเติมความรู้ ทักษะและประสบการณ์ต่างๆ ที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้ชุมชนกล้าคิดกล้าแสดงออก และเกิดความมั่นใจมากขึ้น อีกทั้งแนวคิดด้านการท่องเที่ยวสีเขียว ทำให้ชุมชนทราบถึงสิ่งที่ชุมชนยังขาดในการพัฒนาไปสู่

เป้าหมายการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างเต็มรูปแบบ ที่ช่วยกระตุ้นความต้องการในการพัฒนาของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่การรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของการท่องเที่ยวสีเขียวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชน ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อให้เยาวชนได้ร่วมรับรู้ถึงสถานการณ์ปัญหาทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก การวางแผนการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญ เกิดความรู้และได้ฝึกทักษะและประสบการณ์ในการจัดการและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมและยั่งยืน
2. หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสืบสานด้านประเพณีวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งควรพิจารณาเกี่ยวกับโอกาสที่เยาวชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยอาจทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนั้นสามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างแท้จริง
3. สำหรับการวิจัยหรือการสนับสนุนทางวิชาการครั้งต่อไป ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมตามความต้องการของชุมชนด้านการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวสีเขียวอย่างเต็มรูปแบบ และฝึกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้การนำเที่ยวและการติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเตรียมตัวตั้งรับการเป็นส่วนหนึ่งในสมาชิกประชาคมอาเซียนในปี 2558 นี้ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของเยาวชนรุ่นใหม่ๆ ที่จะต้องเป็นผู้ดูแลรักษาความเป็นชุมชนสีเขียวในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Green Map system. _____. **Direct to A Sustainable Future**. [online] Available from: www.greenmap.org [2011, July 12].
- Greenmap. _____. **Think Global, Map Local**. [online] Available from: <http://www.greenmap.org/greenhouse/en/home>. [2011, July 12].
- Greenmap. _____. **Green map system icons complete shared set font version 2**. [online] Available from: http://www.greenmap.org/images/gms_icons_thai.pdf. [2011, July 12]
- ไพศาล เลิศกาญจนวงศ์. 2555. ข้อมูลทั่วไปชุมชนบ้านโป่ง. จาก: <http://banpongmaejo.wordpress.com/54-2/> [4 มิถุนายน 2555].
- กมล สุดประเสริฐ. 2537. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2554. **How to be 7 Greens**. จาก: <http://7greens.tourismthailand.org/index.php?mode=greenproduct>. [12 กรกฎาคม 2555].
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2554. **ลดโลกร้อนด้วย...7 Greens แนวทางปฏิบัติในการรักษาสิ่งแวดล้อม...ลดโลกร้อน**. จาก: http://7greens.tourismthailand.org/index.php?mode=main_download. [12 กรกฎาคม 2555].
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. 2544. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.” วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ 2 : 7 (กรกฎาคม-ธันวาคม): หน้า 61-71.
- บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย. _____. **เครื่องมือสีเขียว**. [ระบบอินเทอร์เน็ต] แหล่งที่มา: http://www.toyota-sgw.net/library_greentools.php [12 กรกฎาคม 2555].
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2548. **โครงการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนাবริเวณเหนือเขื่อนภูมิพลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**.
- วีระพล ทองมา. 2553. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้**. [ระบบอินเทอร์เน็ต] แหล่งที่มา: <http://www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc>. [4 กรกฎาคม 2555].
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2551. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน**. [ระบบอินเทอร์เน็ต] แหล่งที่มา: <http://www.cbt-i.org/travel.php> [4 กรกฎาคม 2555].
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2553. **หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- สมชัย เบญจชัย. _____. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. [ระบบอินเทอร์เน็ต] แหล่งที่มา: www.dnp.go.th. [12 กรกฎาคม 2555].
- สฤษฎ์ แสงอริญ. 2548. **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Ecotourism)**. [ระบบอินเทอร์เน็ต] แหล่งที่มา: http://www.dnp.go.th/NPO/html/Tour/Eco_Tour.html. [12 กรกฎาคม 2555].
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. 2540. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. [ระบบอินเทอร์เน็ต] แหล่งที่มา: <http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK27/chapter3/t27-3-11.htm> [10 กรกฎาคม 2555].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11**. [ระบบอินเทอร์เน็ต] แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th>. [12 กรกฎาคม 2555].
- สุรางค์ จันทวานิช. 2531. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน). 2554. **บ้านโป่ง**. จาก: <http://cwrnm.haii.or.th/cwrnm/index.php/villages/1-community-n/371-2011-01-10-08-26-00.html>. [12 กรกฎาคม 2555].
- มีงขวัญ แดงสุวรรณ. 2545. **กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสวิชญา ศุภอุดมฤกษ์ ตริรัตน์
ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) Ms. Savichaya Supa-udomlerk Trirat
2. เลขที่บัตรประชาชน 3 5014 00352 30 4
3. ตำแหน่งปัจจุบัน -
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้
63 หมู่ 4 ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50290
โทรศัพท์/โทรสาร 053 – 873297, 080 – 8460654
5. ประวัติการศึกษา
บธ.บ. (การเงินและการธนาคาร) มหาวิทยาลัยพายัพ
บธ.ม. (บริหารธุรกิจ) วิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
PhD (Development Communication) Central Luzon State University)
6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ:
 - การวางแผนโครงการ/การจัดทำแผนธุรกิจ
 - สังคมศาสตร์ เช่น การสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน เครือข่ายสังคมและชุมชน
 - การท่องเที่ยว เช่น การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว (การสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม), การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, การท่องเที่ยวสีเขียว

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 1

1. ชื่อ (ภาษาไทย): นายสมใจ ปงหาญ
(ภาษาอังกฤษ): Somjai Ponghan.
2. เลขที่บัตรประชาชน : 353501400682398
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : พนักงานขับเครื่องจักรกลขนาดเบา
4. หน่วยงานที่สังกัด : สำนักฟาร์มมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
มือถือ 089-9523133
5. ประวัติการศึกษา : มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสันทราย

6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

6.1. เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 2

1. ชื่อ (ภาษาไทย): นางมิ่งขวัญ แดงสุวรรณ
(ภาษาอังกฤษ): Mingkoun Dangsuan
2. เลขที่บัตรประชาชน : 3500800020065
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : นักวิชาการศึกษา
4. หน่วยงานที่สังกัด : สำนักฟาร์มมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
มือถือ 081-8829522
5. ประวัติการศึกษา : คุรุศาสตรบัณฑิต สาขาการฝึกหัดครู
ศษ.ม.(การส่งเสริมสุขภาพ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

6.1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6.2. การจัดการลูกเสือ เนตรนารี

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 3

1. ชื่อ (ภาษาไทย): นางกาญจนา ปงหาญ
(ภาษาอังกฤษ): Kanjana Ponghan
 2. เลขที่บัตรประชาชน : 3501400686334
 3. ตำแหน่งปัจจุบัน : นักวิชาการพัสดุ
 4. หน่วยงานที่สังกัด : สำนักฟาร์มมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
มือถือ 084-6110942
 5. ประวัติการศึกษา : บธ.บ.(บริหารธุรกิจ-การบริหารทรัพยากรมนุษย์) ม.ราชภัฏเชียงใหม่
 6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ บริหารทรัพยากรมนุษย์
-